

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	6
2.	Bygningmæssige forhold mv.	8
2.1.	Generelt.....	8
2.2.	Belægningsafdelingerne.....	11
2.2.1.	Afdeling A (og B).....	11
2.2.2.	Afdeling C	18
2.2.3.	Afdeling F (og E).....	21
2.2.4.	Afdeling G – straf- og isolationsafdelingen	23
2.2.5.	Udenomsarealer	24
2.3.	Øvrige rum mv.	26
2.3.1.	Observationscelle mv.	26
2.3.2.	Isolationsrum mv.....	26
2.3.3.	Besøgsrum	30
2.3.4.	Skole og bibliotek	30
2.3.5.	Lægeværelse.....	31
2.3.6.	Fritidsfaciliteter	32
2.3.7.	Købmand.....	38
2.3.8.	Personalefaciliteter	38
2.4.	Arbejdspladser	39

3.	Arbejde, fritid, undervisning.....	40
3.1.	Arbejde mv.	40
3.2.	Fritid.....	44
3.3.	Undervisning.....	48
4.	Lægebetjening mv.	51
5.	Belægning	51
5.1.	Sammensætning	51
5.2.	Stærke/svage indsatte	52
5.3.	Kvindelige indsatte og unge indsatte.....	53
6.	Møde med talsmændene for de åbne afdelinger	53
6.1.	Kommunikationen mellem fængslet og de indsatte	54
6.2.	Købmandsordningen	57
6.3.	Kollektiv afstraffelse	62
6.4.	Modtagelse og rundvisning	62
6.5.	Besøg.....	65
6.6.	Bibliotek	70
6.7.	Maling af egne stuer mv.	74
6.8.	Sagsbehandling.....	76
6.9.	Formidling af afgørelser	78
6.10.	Tv	79
6.11.	Forholdet mellem fængselsfunktionærerne og ledelsen.....	81

6.12. Ændring af lægens ordinationer.....	81
6.13. Madrasser	82
6.14. Opsætning af lyddæmpende plader.....	83
7. Møde med talsmændene for de halvåbne afdelinger.....	83
7.1. Fritid.....	84
7.2. Besøg.....	86
7.3. Tv	87
7.4. Telefon og pc.....	87
7.5. Personale	88
7.6. Proceduren for aflæggelse af urinprøver.....	89
7.7. Købmandsordningen	91
7.8. Frokostpause.....	91
7.9. Fællesrum	92
8. Møde med talsmanden for straf- og isolationsafdelingen	93
8.1. Anbringelse af indsatte der venter på overførsel, ledelse og personale mv.	93
8.2. Sagsbehandlingen vedrørende indsatte der er overført fra andre institutioner	97
8.3. Fællesskab mv.	100
8.4. Telefonering.....	102
8.5. Fritid.....	103
8.6. Besøg.....	105
8.7. Forplejning	105
8.8. Talsmandsordning	107
8.9. Informationsfolder	108

9.	Andre forhold.....	108
9.1.	Forplejning og købmandshandel	108
9.2.	Euforiserende stoffer mv.	110
9.3.	Trusler og vold mod personalet	110
9.4.	Talsmandsordningen	110
9.5.	Besøg.....	111
9.6.	Samarbejde med sociale myndigheder.....	112
9.7.	Forholdet til lokalsamfundet.....	112
9.8.	Frivillig udelukkelse fra fællesskab.....	112
10.	Samtaler med indsatte.....	113
11.	Gennemgang af rapporter	113
11.1.	Lidt om sagerne	113
11.2.	Retsgrundlag.....	115
11.3.	Forhørsceleanbringelse.....	115
11.4.	Sagsbehandlingstiden.....	116
11.5.	Sagsbehandlingsregler	118
11.5.1.	Partshøring mv.	120
11.5.2.	Forhørsvidner	122
11.5.3.	Vejledning om rettigheder	123
11.5.4.	Notatpligt.....	124
11.5.4.1.	Protokollen	124
11.5.4.2.	Indholdet af notatet	129
11.5.4.3.	Begrundelse	145
11.6.	Strafudmåling.....	156

11.7. Vejledning om klageadgang og domstolsprøvelse.....	158
11.8. Oplysning til den indsatte om politianmeldelse.....	160
11.9. Konfiskation	160
11.10. Kompetence.....	161
12. Opfølgning.....	162
13. Underretning.....	163

1. Indledning

Den 1. januar 1997 trådte lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand i kraft. I bemærkningerne til lovforslagets § 18 blev det forudsat at ombudsmanden foretager systematiske inspektioner af fængsler til opfyldelse af en anbefaling fra Den Europæiske Komité vedrørende forebyggelse af tortur og anden umenneskelig behandling eller straf.

Som et led i inspektionsvirksomheden foretog jeg og tre af embedets øvrige medarbejdere den 17. april 2002 inspektion af Statsfængslet ved Nr. Snede. Til stede under inspektionen var bl.a. fængselsinspektør Niels Kløve Larsen, økonomichef Kai Pedersen, afdelingsleder Flemming Østergaard, behandlingskonsulent Per Hedegaard, beskæftigelsesleder Benny Christensen og souschef Christen Rauff.

Ombudsmanden har en gang tidligere – i 1983 – foretaget inspektion af Statsfængslet ved Nr. Snede. En rapport herom er optaget i Folketingets Ombudsmands beretning for 1983, s. 141, og er fulgt op i beretningen for 1984, s. 253 ff.

Inspektionen den 17. april 2002 bestod af en indledende samtale med ledelsen, samtale med samarbejdsudvalget, samtaler med de indsattes talsmænd, rundgang i fængslet og en afsluttende samtale med ledelsen. Jeg havde desuden samtaler med enkeltindsatte som havde anmodet herom, og de har efterfølgende modtaget særskilte breve om behandlingen af de klagepunkter som de fremførte.

I forbindelse med inspektionen anmodede jeg om rapportmateriale til gennemgang, jf. nærmere under pkt. 11 nedenfor.

I tilslutning til inspektionen udarbejdede jeg

- et notat om iagttagelser under rundgangen i fængslet,
- et referat af samtalerne med ledelsen,
- et referat af samtalen med samarbejdsudvalget og
- to referater af samtalerne med afdelingernes talsmænd, henholdsvis for de åbne afdelinger og de halvåbne afdelinger samt straf- og isolationsafdelingen. Referatet fra samtalen med talsmændene for de halvåbne afdelinger og straf- og isolationsafdelingen indeholder også generelle spørgsmål som fremkom senere under samtaler med enkelteindsatte fra disse afdelinger.

Med brev af 8. maj 2002 sendte jeg det nævnte materiale til fængslet til eventuelle bemærkninger. Referaterne af samtalerne med talsmændene blev samme dag sendt til talsmændene med en tilsvarende anmodning. Da det af tidsmæssige grunde ikke var muligt at drøfte alle de forhold som blev bragt frem under samtalerne med talsmændene og enkelte indsatte, anmodede jeg i brevet af 8. maj 2002 fængslet om skriftligt at komme med bemærkninger til forhold som der ikke var tid til at drøfte under den afsluttende samtale. Jeg modtog herefter et brev af 17. juni 2002 med bilag med ledelsens bemærkninger som blev indarbejdet i en foreløbig rapport af 13. november 2002. Jeg modtog ikke bemærkninger fra talsmændene.

Den foreløbige rapport blev sendt til Statsfængslet ved Nr. Snede og Direktoratet for Kriminalforsorgen for at myndighederne kunne få lejlighed til at komme med de bemærkninger om faktiske forhold som beskrevet i rapporten. Jeg har ikke modtaget sådanne bemærkninger.

2. Bygningmæssige forhold mv.

2.1. Generelt

Statsfængslet ved Nr. Snede er et åbent statsfængsel der har været benyttet som fængsel siden 1943. Der er plads til i alt 101 indsatte fordelt på tre almindelige fællesskabsafdelinger, to halvåbne afdelinger (etableret i 2001) og – i kombination hermed – en straf- og isolationsafdeling (etableret i 2001). I forbindelse med indvielsen af de halvåbne afdelinger konverteredes 26 pladser fra åben afdeling til halvåben status. Straf- og isolationsafdelingen (benævnt straf- og disciplinærafdelingen i et brev af 25. oktober 2001 fra Direktoratet for Kriminalforsorgen hvori direktoratet orienterer kriminalforsorgens institutioner om de nye afdelinger i Statsfængslet ved Nr. Snede) er til rådighed for såvel de åbne afdelinger i Statsfængslet ved Nr. Snede som de øvrige åbne fængsler i Midt- og Sønderjylland, herunder navnlig de fængsler som ikke selv råder over strafcellepladser. 12 af de 15 pladser på isolationsafdelingen indgår i den officielle kapacitet der således er på 98 pladser, mens de 3 sidste pladser betragtes som strafcellepladser for den åbne afdeling i Nr. Snede.

De halvåbne afdelinger (og straf- og isolationsafdelingen) er etableret i en selvstændig bygning, og afdelingerne er organisatorisk adskilte fra de øvrige afdelinger. Der er ingen kontakt mellem indsatte på de åbne afdelinger og de nye halvåbne afdelinger, men de indsatte på de halvåbne afdelinger har almindeligt fællesskab indbyrdes. På isolationsafdelingen er der fællesskab mellem kl. 18 og 21 for dem der ikke er anbragt i strafcelle.

To af de almindelige belægningsafdelinger har plads til 17 indsatte, mens der på den sidste er plads til 26 indsatte. De halvåbne afdelinger har begge plads til 13 indsatte (og isolationsafdelingen har som nævnt 15 pladser). Alle stuer er enestuer.

Fængslet består af flere bygninger, enkelte i to etager. Alle belægningsafdelingerne er i et plan. (En afdeling – afd. H der lå på 1. etage – er nedlagt). Afdeling A og B der hver har 17 pladser, er ens (dog spejlvendte). Der er tale om to aflange bygninger der ligger parallelt forskudte, og som er forbundet med en mellemgang på tværs. Afdeling C der har plads til 26 indsatte, er ligeledes en aflang bygning.

De halvåbne afdelinger (afdeling E og F) og isolationsafdelingen (afdeling G) ligger i samme bygning for sig selv et godt stykke fra fængslets øvrige bygninger og er omkranset af et højt hegn. Der er en fælles central for de tre afdelinger i midten af bygningen. De halvåbne afdelinger der, som nævnt, hver har plads til 13 indsatte, er ens (dog spejlvendte) og ligger i hesteskoform med centralen i midten således at de ligger over for hinanden. Straf- og isolationsafdelingen er en aflang bygning der udgår fra centralen i modsat retning af de to andre afdelinger.

I de øvrige bygninger findes der værksteder (snedkeri mv.), fritidsfaciliteter, herunder en gymnastiksal, skolelokaler, kirke, administration mv. Der er tillige et stort centrallager for hele kriminalforsorgens møbelproduktion. En del af lageret er bygget i 2001. Udendørs er der bl.a. en stor sportsplads og en udendørs swimmingpool.

De halvåbne afdelinger har eget værksted og en fritidsbygning som dog på inspektionstidspunktet endnu ikke var færdigrenoveret og derfor ikke var i brug endnu.

Direktoratet for Kriminalforsorgen og Forsvarets Bygningstjeneste har i 1998 udarbejdet en bygningsanalyse med det formål at vurdere kriminalforsorgens behov for nye anlæg og renovering af eksisterende anstalter. Analysen indeholder en kortlægning og vurdering af de eksisterende anstalter med hensyn til placering, størrelse, sikkerhedsmæssige forhold, bygningsstandard, vedligeholdelsesstandard, indretning og fleksibilitet mv.

Om Statsfængslet ved Nr. Snede er der i bygningsanalysens afsnit B 11 b, om de åbne fængslers forslag til vedligeholdelse, forbedringer og nybygninger samt direktoratets/Justitsministeriets tilsynsførende arkitekts vurdering heraf, anført følgende (analysens side 64):

”Fængslet har oplyst, at der løbende er udskiftet vinduer og tage. Hvad den udvendige vedligeholdelse angår resterer dog stadig udskiftning af en del vinduer og tage til anslået 1,1 mio. kr. Endvidere skal der udføres en del asfaltarbejder, som fængslet skønner vil koste 0,5 mio. kr. Til tekniske anlæg er udestående arbejder for ca. 3,4 mio. kr. Der skal installeres brandalarmer flere steder, og el-installationerne skal renoveres. Varmeledninger og kloaksystem skal udskiftes. Desuden er en udskiftning af fængslets låsesystem påkrævet. Renovering af fængslets 4 lejeboliger koster ca. ca. 0,5 mio. kr. Den indvendige vedligeholdelse omfatter bl.a. renovering af køkkener, toilet- og baderum på belægsafdelingerne. Sammen med udgifterne til forbedring af kontor- og personalefaciliteterne udgør udgifterne hertil ca. 1,7 mio. kr. Fængslet har fremsat ønske om en ny sportshal til ca. 3 mio. kr.

Samlet vurderes udgiften til vedligeholdelse at være **ca. 7 mio. kr.** Fængslets stand kan betegnes som bedre, og samlet vurderes udgiften til opretning at være **ca. 19,5 mio. kr.** Forbedringer udgør **ca. 3 mio. kr.**”

Den efterfølgende finanslovsaftale for 1999-2003 for kriminalforsorgens område indebar at der blev afsat et nærmere angivet beløb til ekstraordinær vedligeholdelse. Det er dog efterfølgende i år 2002, bl.a. som følge af strafskærperne mv. ved lov nr. 380 og 382 af 6. juni 2002 om ændring af bl.a. straffeloven, besluttet at kriminalforsorgen skal udvise tilbageholdenhed på vedligeholdelsesområdet med henblik på at overholde de økonomiske rammer i flerårsaftalen.

Da spørgsmålet om anvendelsen af de tildelte ekstra midler til renovering og vedligeholdelse af bygningsmassen angår hele kriminalforsorgens bygningsmasse, har jeg af egen drift (i år 2000) efter ombudsmandslovens § 17, stk. 1, oprettet en sag vedrørende udmøntning af bygningsanalysen. Jeg har i denne sag anmodet direktoratet om løbende at holde mig orienteret om arbejdet med renovering og vedligeholdelse af kriminalforsorgens bygningsmasse.

I forbindelse med forespørgsel forud for inspektionen har direktoratet i brev af 3. april 2002 oplyst at der ikke aktuelt er større anlægs- eller vedligeholdelsesarbejder i fængslet. Direktoratet har samtidig nævnt etableringen af den halvåbne afdeling og færdiggørelsen af centrallageret i 2001.

Fængslet har vedlagt en oversigt med titlen ”Prioritering af større byggesager og inventaranskaffelse” der er rettet senest i marts 2002. Den er i sin tid udfærdiget som svar på direktoratets anmodning om oplysninger til brug for bygningsanalysen. Oversigten består dels af en prioriteret liste hvor det er noteret hvad der er igangsat og udført, og dels en redegørelse for vedligeholdelsesstand mv. af bygninger, installationer og inventar.

Da jeg i ovennævnte egen drift sag løbende modtager orientering om reovering og vedligeholdelse af kriminalforsorgens bygningsmasse, foretager jeg mig i den foreliggende sag ikke mere vedrørende spørgsmålet om reovering mv. af Statsfængslet ved Nr. Snedes bygninger.

2.2. Belægningsafdelingerne

Der er, som allerede nævnt, tre almindelige fællesskabsafdelinger (afdeling A, B og C) og to halvåbne afdelinger (afdeling E og F). Herudover er der, som ligeledes nævnt, en straf- og isolationsafdeling (afdeling G). Afdeling A, C, F og G blev besigtiget.

2.2.1. Afdeling A (og B)

Denne afdeling har, som tidligere nævnt, plads til 17 indsatte på enkeltstuer. Ved indgangen til gangen er der en vagtstue (i et glasbur). For enden af gangen er der et åbent køkken. Gangen og køkkenet er malet gule og dørene til stuerne blå. Uden for hver stue er der et navneskilt med navnet (både fornavn og efternavn) på den indsatte der bebor stuen.

Ved min inspektion dagen efter (den 18. april 2002) af Fængselsafdelingen Kærshovedgård blev det konstateret at også dette fængsel anvender dørskilte med indsattes fulde navn. Fængselsafdelingen henviste til den store udskiftning der er i (netop) dette fængsel.

Som jeg nævnte under inspektionen, giver det forhold at de indsattes fulde navne fremgår af navneskilte på dørene, anledning til overvejelser med hensyn til anonymitet, navnlig under hensyn til at afdelingerne er åbne for besøgende. Efter min opfattelse er en sådan skiltning således betænkelig. Da jeg har rejst spørgsmålet om anvendelse af navneskilte i sagen vedrørende min inspektion af Fængselsafdelingen Kærshovedgård, foretager jeg mig indtil videre ikke mere vedrørende dette spørgsmål i relation til min inspektion af Statsfængslet ved Nr. Snede. Dog bemærker jeg at jeg i rapporten om min inspektion af Fængselsafdelingen Kærshovedgård, foranlediget af spørgsmål herom fra fængslet under den afsluttende samtale hvor anvendelsen af dørskilte blev drøftet, har udtalt at jeg ingen bemærkninger har til at fængslet anvender fornavn og forbogstav på efternavnet medmindre det (undtagelsesvist) ikke sikrer anonymitet.

På gangen er der en telefonboks. Væggen ved siden af telefonen havde afrevet tapet og var præget af grafitti. Der er opslagstavler med diverse information. Ved indgangen er der tillige en nyindkøbt reol der skal benyttes til legetøj til børn.

Jeg går ud fra at der nu er legetøj i reolen.

Stuerne:

Stuerne 5 og 14 blev besigtiget efter mit valg. Der er tale om små stuer (ca. 6 m²). Stuerne er malet i en lys grøn farve og er møbleret med kriminalforsorgens standardudstyr, herunder et aflangt vægskab og hylde. I hjørnet bag døren er der et klædeskab (tilsyneladende ikke kriminalfor-

sorgens standardskab). Herudover er der et køleskab. Der er endvidere en vask med varmt og koldt vand og med en (glas)hylde over. Under vinduet, der er rimelig stort (fra væg til væg), er der en vindueskarm, og der er gardiner til at trække for. På væggen hænger en opslagstavle. Stuerne oplyses af en lampe der hænger ned fra loftet (over bordet), en sengelampe og en kuppellampe over vasken. Sengen i stue 5 var forholdsvis ny, mens møblementet i øvrigt i denne stue og i stue 14 generelt var af ældre dato. Der var skrevet/ridset en del i bl.a. skabet på væggen og på væggene i stue 14. I denne stue var der nogenlunde ryddeligt, og der var grønne planter i vindueskarmen. Begge stuer, dog især stue 14, fremtrådte slidte.

Under min samtale med talsmændene anførte de bl.a. at de indsatte er utilfredse med vægfarven og vedligeholdelsen af vægmalingen. De anførte endvidere at mange møbler trænger til udskiftning – bordene er ridse- de, nogle steder med hagekors og ukvemsord. Talsmændene oplyste at ledelsen havde lovet nye møbler, men disse lader fortsat vente på sig. De indsatte er endvidere utilfredse med at der er meget rust i vandet.

Fængslet har hertil i brevet af 17. juni 2002 anført følgende:

”Det er korrekt, at man indtil nu har fundet det mest hensigtsmæssigt at anvende bestemte farver på væggene i stuerne. Vedligeholdelsen på dette område er hidtil sket af bygningsvæsenet selv, men der har indtil nu ikke været værk mestre ansat med en baggrund som maler. Fra 1. januar 2002 er der ansat en maler som værk mester i bygningsvæsenet. Vi vil naturligvis udnytte denne personalemæs- sige ressource på den bedst mulige måde, og der er lagt op til anvendelse af flere farver, der i højere grad kan friske op på omgivelserne.

Man har ikke kendskab til tidligere klager over rust i vandet, men vil undersøge spørgsmålene nær- mere.

...”

Jeg beder fængslet om at oplyse om de besigtigede stuer er repræsentative for standarden som sådan af stuerne på afdeling A, B og C (jf. om denne afdeling nedenfor). Jeg beder samtidig fængslet om at oplyse om eventuelle planer for istandsættelse af stuerne og udskiftning af det ældre inventar. For så vidt angår sidstnævnte beder jeg om fængslets bemærkninger til talsmændenes oplysning om at være blevet lovet nye møbler.

Jeg har noteret mig at der nu er ansat en maler som værkfører, og at denne kapacitet vil blive udnyttet på den bedst mulige måde, samt at der er lagt op til anvendelse af flere farver. Om dette spørgsmål henviser jeg i øvrigt til pkt. 6.5.

Stuerne er små, men velindrettede og giver mig ikke (i øvrigt) anledning til bemærkninger. Det bemærkes at jeg er bekendt med at spørgsmålet om cellernes størrelse blev rejst af talsmændene i forbindelse med Direktoratet for Kriminalforsorgens interne inspektion af Statsfængslet ved Nr. Sneden (14.-15. marts og) 7. april 1994. I direktoratets notat om den fysiske gennemgang af fængslet er det anført at direktoratet så en stue som var ”forholdsvis lille, men som alligevel bl.a. på grund af det store vindue virker rimelig hensigtsmæssig”. Direktoratet henviste også til at de indsatte stort set kun behøvede at opholde sig på stuen når de sov, idet de måtte opholde sig i fællesfaciliteterne til midnat (hvilket fortsat gør sig gældende). Jeg finder hertil anledning til at bemærke at det efter min opfattelse ikke kan være et afgørende argument ved vurderingen af rimeligheden af cellernes størrelse idet de indsatte har ret til at opholde sig på deres stuer i hele fritiden hvis de ønsker det.

Jeg har noteret mig at fængslet vil undersøge problemet med rust i vandet og beder om underretning om resultatet af denne undersøgelse.

Toilet og bad:

Der er et rum med to toiletter og to brusenicher (i plastik). Begge dele var pænt, dog var der et hul i væggen i den ene bruseniche. Der er endvidere bruseforhæng. I dette rum findes også afdelingens vaskemaskine og tørretumbler.

Der var ikke opsat renevæske, og der hang ingen vejledning i brugen heraf. Ved min besigtigelse senere af toilet og baderum på de øvrige afdelinger blev det konstateret at der var renevæske, men ingen vejledning i brugen heraf.

Under direktoratets inspektion af fængslet blev det oplyst at sygeplejersken (dengang) udleverede vejledning om rensning af sprøjter i forbindelse med indsættelsen. Direktoratet har efterfølgende udsendt skrivelser om (forsøgs)ordningen med udlevering af renevæske. I skrivelse af 3. oktober 2000 (hvormed forsøgsordningen blev gjort permanent) anførte direktoratet bl.a. at det er en forudsætning ”at renevæske og vejledning er frit tilgængeligt for de indsatte” (hvilket godt kan imødekommes ved en ordning hvorefter renevæsken frit kan afhentes hos sundhedspersonalet, såfremt der lokalt kan opnås enighed om at en sådan ordning er hensigtsmæssig). Vejledningen skal således være placeret samme sted (eller udleveres sammen med) renevæsken – uanset om den også eventuelt (fortsat) udleveres ved indsættelsen.

Såfremt manglende renevæske og vejledninger hertil ikke allerede er sat op de steder hvor de mangler, henstiller jeg at det sker nu. Jeg beder om underretning om hvad der videre er sket/sker vedrørende dette forhold.

Ved min inspektion dagen efter af Fængselsafdelingen Kærshovedgård konstaterede jeg at renevæske et enkelt sted var placeret i en beholder der var monteret højt oppe på væggen. Det blev oplyst at denne placering skyldtes hensynet til besøgende børn idet besøg finder sted på afdelingerne. Jeg har i min rapport vedrørende dette fængsel udtalt at denne placering er hensigtsmæssig, og anført at jeg går ud fra at fængslet vil overveje at opsætte beholdere på andre afdelinger på tilsvarende måde.

Jeg beder ligeledes Statsfængslet ved Nr. Snede om at overveje en placering af rensesvæskan sådan at (mindre) børn ikke kan få fat i den.

Opholds- og fritidsrum:

De indsattes opholdsstue ligger seks trin ned. Der er tale om et forholdsvis lille rum. Loftet der er lysnet, skråner ned mod vinduet der dækker hele fladen ud til det fri og går helt ned til gulvet. Vinduet kan ikke åbnes, men oven over vinduet er der (sorte) luger der kan åbnes. Der er gardiner. Langs den ene væg er der en bæk, og langs den tilstødende væg er der en række af tomandssofaer og stole. Foran stolene er der sofa-borde. I rummet er der desuden enkelte almindelige spisestuestole der var tilfældigt placeret på gulvet, et stort tv, et dartspil og enkelte brætspil mv. i den reol som tv'et står på. Der var en enkelt grøn plante på gulvet. Der var ingen udsmykning på væggene.

Opholdsstuen fremtrådte meget trist og nusset, bl.a. var lamperne støvede og en "væltet" ryghynde var ligeledes meget støvet. Det blev oplyst at opholdsstuen ikke benyttes meget.

Under min samtale med talsmændene for de indsatte på de åbne afdelinger klagede de over opholdsrummet på afdeling B som de anså for så godt som ubrugeligt. De oplyste at de indsatte har søgt fængslets økonomichef om midler til nyindretning af lokalet, men har fået det svar at der ikke findes nogen konto til den type udgifter.

De indsatte klagede tillige over manglende rengøring. Jeg forstår det sådan at der sigtes til rengøring på fællesarealer (generelt på de åbne afdelinger).

I udtalelsen af 17. juni 2002 har fængslet hertil anført følgende:

” ...

For så vidt angår klager over manglende rengøring, kan man ikke afvise, at rengøringsstandarden af og til ikke er tilfredsstillende. Det er imidlertid således, at der på hver afdeling udpeges indsatte til at gøre rent under depotets foranstaltning. Der er endvidere ofte udpeget såkaldte hjælpegangmænd, f.eks. indsatte, der er vanskelige at arbejdsplacere andetsteds, idet de har behov for et såkaldt skånejob.

Disse gangmænds arbejde bliver kontrolleret af personalet på depotet, og det sker ikke sjældent, at man er nødt til at 'afskedige' en gangmand og placere ham andetsteds i beskæftigelsen, fordi hans indsats ikke er tilfredsstillende.

Med hensyn til midler til indretning af opholdsrum på afdeling B, har man ikke kendskab til den konkrete sag. Det er imidlertid rigtigt, at der ikke findes nogen særskilt konto til anskaffelse af nye møbler, men et ønske herom vil naturligvis blive taget op og indgå i den almindelige prioritering af anskaffelser og vedligeholdelsesarbejder.

...”

Som jeg tilkendegav under inspektionen, fremstod dagligstuen på afdeling A meget trist og trænger til at blive gjort mere indbydende og hyggelig. Selv om stuen efter det oplyste ikke benyttes meget – hvilket meget vel kan skyldes at den ikke er særlig hyggelig – henstiller jeg til fængslet at den indrettes mere indbydende og hyggelig. Min henstilling omfatter også opholdsstuen på afdeling B såfremt den fremtræder på samme måde – hvad umiddelbart synes at være tilfældet, jf. såvel klagen fra talsmændene som det under inspektionen oplyste om at vedligeholdelsesstanden af denne afdeling svarer til standarden på afdeling A. Jeg beder fængslet om at oplyse hvad der sker i anledning af min henstilling.

Rengøringsstandarden i opholdsstuen var ikke god på inspektionsdagen. Jeg har noteret mig at personalet på depotet kontrollerer rengøringen der forestås af et rengøringshold bestående af indsatte. Jeg går ud fra at fængslet vil indskærpe kontrolpligten.

Køkken:

Der er som nævnt et åbent køkken for enden af gangen. Det er rimelig stort. Køkkenskabene er af ældre dato. Det er uden på hvert skab angivet hvad det indeholder. Mellem overskabene og køkkenbordet, der er et stålbord, er der små vinduer. Midt på gulvet er der borde og stole. Gulvet er belagt med linoleum, og rummet oplyses af lysstofrør i loftet. Der stod opvask på bordet. Køkkenet fremtrådte (ellers) pænt og ryddeligt.

Afdeling B som ikke blev besøgt, er som nævnt opbygget på samme måde som afdeling A, blot spejlvendt. Det blev oplyst at vedligeholdelsesstanden af denne afdeling svarer til standarden på afdeling A.

2.2.2. Afdeling C

Denne afdeling har, som tidligere nævnt, plads til 26 indsatte på enkeltstuer. Ved indgangen er der et afdelingskontor. På selve afdelingen er der også et kontor som er meget trangt.

Stuerne:

Stue 4 og 6 på denne afdeling blev besøgt efter mit valg. På stue 4 boede for tiden ikke nogen. Nogle af stuerne på denne afdeling er lidt større end på afdeling A og B. De er malet i samme grønne farve og er møbleret på samme måde som stuerne på afdeling A og B. Møblet er nedslidt. Loftlampe i stue 4 var støvet. Der var ikke noget skrivebord (men stuen var som nævnt heller ikke beboet på tidspunktet for inspektionen). Stue 6 var personligt indrettet med sengetæppe, dug, telefon, pc, planter og nipsgenstande i vindueskarmen og en rigtig kontorstol. Gardinet var her ikke samme standardtype som de andre steder, men et (nyt) spraglet gardin der friskede rummet op.

Toilet og bad:

Der er fire særskilte toiletter til brug for de indsatte på denne afdeling. På tre af toiletterne var der hul i loftet, og på et af toiletterne var en stikkontakt revnet.

Jeg beder fængslet oplyse om eventuelle planer med hensyn til istandsættelse af toiletterne (hullerne i loftet). Jeg går ud fra at den revnede stikkontakt er erstattet af en anden eller snarest vil blive det.

Toiletterne var rene og pæne. Der var almindelige håndklæder og hånd-sæbe.

Til orientering for fængslet kan jeg oplyse at jeg tidligere i forbindelse med inspektion har anbefalet at håndsæbe og håndklæder – af hygiejniske (og sundhedsmæssige) grunde – fjernes og erstattes med sæbedispenser og papirhåndklæder eller andet. Jeg har i den forbindelse bemærket at jeg er opmærksom på at nogle af de indsatte foretrækker håndklæder, men at jeg af de nævnte grunde mener at arresthuset må henvise disse indsatte til at medbringe og anvende deres eget håndklæde.

Jeg anbefaler på denne baggrund også Statsfængslet ved Nr. Snede at erstatte håndsæben med flydende håndsæbe og håndklæderne med papirhåndklæder eller andet (f.eks. en elektrisk håndtørner). Jeg beder fængslet om at underrette mig om hvad min anbefaling giver anledning til.

Der er endvidere en særskilt badeafdeling med to brusere. Der var opsat renevæske på denne afdeling (portionsflasker), men der var ingen vejledning i brugen heraf.

Om den manglende vejledning henviser jeg til afsnittet om toiletter og baderum under pkt. 2.2.1.

Køkken:

Der er et pænt spisekøkken med hvide murstensvægge og skråt loft. Der er fire borde med tilhørende stole. Der var lige gjort rent.

Opholds- og fritidsrum:

Der er en stor opholdsstue, også med skråt loft og murstensvægge, men her er væggene gule. Der er en sofagrube midt i lokalet med et pænt blåt betræk der dog på en af sofaerne var i stykker. På en anden sofa havde en indsat påsat et stykke træ som armlæn. I lokalet er der tillige et akvarium, et tv og grønne planter. Der er billeder på væggen. Der var pænt og rent i rummet.

I forlængelse af opholdsstuen er der et bordtennisrum. Rummet har gule murstensvægge, dog er der et enkelt sted opsat hvide fliser. Der kan tillige spilles dart i dette rum, og der var også en kasse med legetøj. Der stod tillige et par slidte stole.

Jeg nævnte i referatet vedrørende samtalerne med ledelsen at jeg under inspektionen tilkendegav at dagligstuen på afdeling C fremstod trist og trængte til at blive gjort mere indbydende og hyggelig.

Fængslet har hertil i sit brev af 17. juni 2002 anført følgende:

” ...

Man tillader sig at spørge til, om det er korrekt opfattet, at også afdeling C ... har givet dette indtryk jfr. notatet om rundgang side 3, hvor der gives en beskrivelse af opholds- og fritidsrummet, tilsyneladende som et rum, der fremstår ’pænt og rent’. Det kunne eventuelt være afdeling B’s opholdsstue, der tænkes på, idet denne, der ganske vist ikke blev beset, er fuldstændig identisk med afdeling A’s?”

Selv om opholdsrummet på afdeling C var pænt og rent, fremtrådte det efter min opfattelse – som jeg erindrer det – trist, forstået på den måde at det efter min opfattelse, trods akvarium og grønne planter mv., ikke virkede indbydende og hyggeligt. Jeg har dog ikke grundlag for at foretage mig mere vedrørende dette forhold.

Andet:

Der er bl.a. et særskilt rum med vaskemaskiner og tørretumbler.

2.2.3. Afdeling F (og E)

Denne afdeling er en af de to halvåbne afdelinger der er indviet i september 2001 og således er helt ny.

Indgang sker via en stor hall med et mønstret klinkegulv der fremtrådte meget flot. Her er placeret et stort, lyst personalekontor med ruder ud mod hallen. I personalerummet er der monitorer til overvågning. Kameratet kan med et joystick drejes op og ned og 360 grader rundt, og der kan zoomes.

Over indgangen til hver afdeling er afdelingens bogstav markeret. På gangen er der på væggen mellem hver stue opsat indrammede filmplakater. Væggene er malet gule, og dørene er blå. Væggene på gangen er i øvrigt malet dekorativt. Der er opsat glasmontrer på væggen til opslag. Loftterne er træbeton hvori er monteret lysstofrør.

Stuerne:

Stue 3 og 4 blev besigtiget efter mit valg. Stue 3 var ikke i brug på inspektionstidspunktet. Stuerne på denne afdeling er større end stuerne på de åbne afdelinger, og de har nyt inventar. Tv er sat op på en svingarm på væggen (de indsatte på disse afdelinger kan ikke selv medbringe tv, men

kan leje tv'et på stuen for 25 kr. om ugen). Gulvet er belagt med lysebrunt linoleum der brydes ved en trekant ved døren. På gangen udenfor er (spejlvendt) en tilsvarende trekant. Det blev oplyst at de indsatte kan få en skuffe under sengen til sengetøjet, men ingen ønsker det. Der er brandmelder i loftet. De indsatte kan låse dørene såvel indefra som udefra. Personalet kan altid låse op udefra.

Toilet og bad:

Der er to toiletter til brug for de indsatte og et gæstetoilet der tillige er handicaptoilet. Der er endvidere et særskilt baderum med tre bruserum, og der er opsat forhæng (i en frisk grøn farve). I baderummet er der renssevæske, men der var ingen vejledning i brugen heraf.

Om den manglende vejledning henviser jeg til afsnittet om toiletter og baderum under pkt. 2.2.1.

Køkken:

Køkkenet er forbundet med opholdsstuen, og begge dele er åbne (går i ét med gangen). Køkkenelementerne er lyse. Der er en kogeø i midten af køkkenet. Køkkenbordet er af stål, og der er langs bordet hvide fliser på væggen et lille stykke op.

Opholds- og fritidsrum:

I opholdsrummet, der har en pæn størrelse, er der et billardbord ca. midt i rummet og sofagrupper mv. Der er et pænt linoleum på gulvet i forskellige farver.

Andet:

Der er et særskilt rum med vaskemaskine og tørretumbler og en telefonboks.

Hele afdelingen fremtrådte meget flot.

Afdeling E som ikke blev besigtiget, svarer til afdeling F.

2.2.4. Afdeling G – straf- og isolationsafdelingen

Adgang til afdeling G sker gennem en lille forgang hvor der er opstillet en reol med bøger og en hjørnebænk. En tremmedør fører ind til selve isolationsgangen.

Gulvet på gangen på afdeling G er et flot linoleumsgulv med utraditionelt mønster. På grund af risikoen for tumult på denne afdeling er der ingen udsmykning på væggene på gangen, men der er ophængt et brandskab og en glasmontre til opslag. På gangen er der i en niche en opholdsafdeling med tv mv. På gulvet stod et par planter. Der er tillige en telefonboks.

Stuerne:

Alle stuerne på denne afdeling har eget toilet og bad. Stue 2 der ikke var beboet på inspektionstidspunktet, og stue 8 der var beboet, blev besigtiget efter mit valg. Inventaret er nyt standardinventar. Også her er der ophængt tv på en svingarm. Stuerne er tillige udstyret med en clockradio. Vinduet – der har almindelig glasrude – kan åbnes forneden. Stuerne er meget flotte.

Toilet og bad:

De indsatte har som nævnt eget bad og toilet på stuerne. Fra gangen er der adgang til et gæstetoilet der samtidig er et handicaptoilet. I dette rum er opstillet vaskemaskine og tørretumbler.

Køkken:

Der er ikke selvforplejning på denne afdeling der modtager mad fra Statsfængslet ved Sdr. Omme. I en niche på gangen står et bord med en kaffemaskine.

Opholds- og fritidsrum:

Der er som nævnt i en niche på gangen indrettet en opholdsafdeling med tv mv. Den er til brug for de indsatte på afdelingen som har fællesskab. Tv'et er placeret på en reol med bøger.

Besøgslokale:

De indsatte på denne afdeling har ikke som resten af fængslets indsatte besøg på stuerne. Der er derfor et besøgslokale. Det er stort og lyst. Det er indrettet med en almindelig briks (uden ryghynde), et sofabord hvorpå der står en kaffemaskine, og et spisebord med fire stole. Der er gardiner til at trække for vinduet. Der var ingen udsmykning på væggene. Det blev oplyst at det vil der komme, og at der også vil komme legetøj. Rummet oplyses af lysstofrør. Det fremstod sterilt og trist, uden præg af hjemlig hygge.

Besøgsrummet på afdeling G er stort og lyst, men trænger til at blive gjort mere hyggeligt og indbydende. Jeg har noteret mig det oplyste om at der ville komme billeder på væggen og legetøj hvilket jeg går ud fra er sket. Jeg går ud fra at fængslet i øvrigt har overvejet eller vil overveje hvordan rummet kan gøres mere hyggeligt, og jeg beder fængslet om at oplyse mig om resultatet af disse overvejelser.

2.2.5. Udenomsarealer

Ud for hver belægsbygning, bortset fra isolationsafdelingen, er der et udendørsareal hvor der stilles møbler frem om sommeren. (Udendørs-

møbler blev efterlyst af nogle af de indsatte, og fængslet oplyste under den afsluttende samtale at de efter fast praksis sættes frem den 1. maj).

Under min samtale med talsmændene for de åbne afdelinger klagede de over at de indsatte havde fået afslag på en anmodning om at få foretaget maling af udendørs bænke.

Fængslet har ikke kommenteret dette i sin udtalelse af 17. juni 2002.

Jeg beder om fængslets bemærkninger hertil.

Som nævnt under pkt. 2.1. er der endvidere en stor sportsplads (til brug for de indsatte på åben afdeling) og en udendørs swimmingpool der er etableret i en gammel branddam. Da der i regelsamlingen for de indsatte på halvåben afdeling er indsat regler om anvendelse af swimmingpoolen, ses den også at være til brug for de indsatte på denne afdeling. (Anvendelse af poolen kan kun ske med personaleledsagelse).

Til isolationsafdelingen hører en lille flisebelagt, kvadratisk gård med ståltrådshegn omkring der bukker indad for oven. Gården er dog ikke sikret i egentlig forstand. Der er kun helt op ad huset en begrænset overdækning hvor de indsatte kan stå i læ for regn, men overdækning overvejes.

I gården er der et borde/bænkesæt. Der er ingen mulighed for boldspil eller lignende. Det blev under inspektionen nævnt at der er planer om at anlægge en fodboldbane på området uden for gården.

Jeg beder fængslet om at oplyse nærmere om disse planer.

Midt i gården lå en bunke sand med æbleskrog og cigaretskodder mv. Såvel i gården som lige uden for hegnet lå der adskillige cigaretskodder.

Bortset fra at der fordi hegnet er af ståltråd, var lys og luft omkring gården, virkede den trist.

Jeg beder fængslet om at overveje at gøre gården mere indbydende, og jeg beder fængslet om at underrette mig om resultatet af disse overvejelser.

2.3. Øvrige rum mv.

2.3.1. Observationscelle mv.

Statsfængslet ved Nr. Snede har hverken observations- eller sikringsceller. Derimod har fængslet, som nævnt, en særlig afdeling til strafcelleanbringelse mv.

2.3.2. Isolationsrum mv.

Ved centralvagten er der i alt fire rum hvoraf to benyttes til anbringelse af indsatte der kommer tilbage fra udgang i beruset tilstand, og til arbejdsvægrende. (Der er ifølge skilte på dørene tale om gamle besøgslokaler). Er den indsatte kun lidt beruset, får han dog lov til at gå på egen stue. Rummene bruges også til korte ophold ved indsættelsen såfremt de indsatte ankommer til centralvagten på et tidspunkt hvor den ansvarlige for denne afdeling kortvarigt ikke er til stede i huset, men ofte vil der dog være en anden der i så fald kan forestå indskrivning og gennemgang af den indsattes effekter. Rummene bruges tillige kortvarigt i forbindelse med overførsel med henblik på anbringelse i sikringscelle.

I et af de to nævnte rum var der skrevet i loftet og på væggen, og vinduet var meget beskadiget. Af inventar var der i disse to rum alene en stol og et bord der var fastboltet, dog ikke stolen i lokale nr. 2. Der var en del ridser og brændemærker, især i bordet i det første lokale. Der er kaldeanlæg på væggen. Der er endvidere indkig i døren, og det er muligt at sætte en kæde for døren hvis den indsatte er voldsom. Rummene var beskidte. Det blev oplyst at rummene kun bruges til kortvarige ophold.

De to øvrige rum er udstyret med en briks med slidt madras, bord, stol og tv, og de har eget toilet og bad. Der er ingen gardiner. Det blev oplyst at de benyttes til midlertidig overnatning (til stærkt berusede, og i stedet for dobbeltbelæg på stuerne ved spidsbelastning) og til forhørselle, men de bliver dog ikke brugt ret tit. Tidligere blev de brugt til straffælsanbringelse. De er små og dystre.

Vedligeholdelsesstanden af de fire rum var generelt dårlig.

Om anvendelsen af rummene til arbejdsvægrende, som jeg forstår (alene) sker i de to førnævnte rum med sparsomt inventar, oplyste ledelsen at det sker af ordens- og sikkerhedsmæssige årsager idet statsfængslet ellers ikke kan holde øje med disse indsatte. Placering i det særlige rum sker ikke ofte. Arbejdsvægrende registreres ikke som sådan, men det er fængslets indtryk at der sker placering i det særlige rum pga. arbejdsvægring 1-2 gange om måneden. En del af disse placeringer er indsatte som er blevet bortvist fra arbejdspladsen i løbet af dagen på grund af utilfredsstillende arbejdsindsats. Arbejdsvægrende indsatte visiteres ikke, men deres lommer ses dog efter for værktøj, f.eks. skruetrækkere eller lignende der evt. kan anvendes til hærværk på stuen. De arbejdsvægrende må godt medbringe læsestof.

Jeg tilkendegav under inspektionen at disse lokaler ville blive gjort til genstand for bemærkninger i rapporten om inspektionen, både med hensyn til rummenes vedligeholdelsestilstand, indretning og anvendelse, navnlig anvendelsen til indespærring af indsatte på grund af arbejdsvægning. Jeg gjorde i den forbindelse opmærksom på at der ikke er hjemmel til anbringelse i særlig celle med henblik på motivation af den indsatte.

I fængslets brev af 17. juni 2002 har fængslet om anvendelsen af disse rum anført følgende:

”...De omtalte lokaler anvendes primært til arbejdsvægning samt til indsatte, der enten møder til strafafsoningens påbegyndelse eller efter udgang i en så beruset tilstand, at de må betragtes som åbenbart uegnede til fællesskab. Det er altså de indsattes adfærd, der er afgørende for, om de (kortvarigt) bliver anbragt i de omtalte rum. Den altovervejende hovedregel er, at selv om indsatte virker beruset, hvilket f.eks. er dokumenteret gennem aflæggelse af alkoholtest, at de alligevel får lov til at gå på afdelingen, hvis de i øvrigt har en rolig adfærd, og at personalet skønner, at de ikke vil give anledning til problemer, f.eks. fordi de har lovet, at de vil lægge sig til at sove. Som nævnt ovenfor anvendes de i øvrigt til arbejdsvægning samt i særlige tilfælde til ganske kortvarigt ophold ved indsættelsen.
...”

Direktoratet besøgte to af disse rum under sin inspektion i 1994 – et af isolationsrummene og en af strafcellerne som de dengang blev benyttet til (rummene med toilet og bad). Direktoratet fandt dengang at strafcellen var i en rimelig stand, både med hensyn til vedligeholdelse og møblement, mens isolationsrummet var i en mindre tilfredsstillende stand. Direktoratet anførte herom nærmere:

”... Rummet var relativt lille og forsynet med en fast bordplade og 2 umage stole. Rummet var ikke særlig godt vedligeholdt, hvilket formentlig hænger sammen med, at rummet bl.a. anvendes til kortvarig placering af voldsomme indsatte, indtil de eventuelt kan overføres til andet passende sted. Det oplystes, at rummet også i begrænset omfang bruges til besøg, som finder sted på hverdage –

dvs. uden for den normale besøgstid – og måske også besøg af forældre og andre, som mere eller mindre tilfældigt kommer forbi anstalten. Også fordi rummet bruges i den forbindelse, bør det være muligt at få det til at fremtræde i mere velholdt stand og med en mere harmonisk møblering.”

Den daværende fængselsinspektør svarede hertil i en udtalelse af 6. juni 1994 at han var enig i at rummet ikke var pænt vedligeholdt, men andre opgaver var prioriteret højere. For så vidt angik anvendelsen af rummet til besøg henviste fængselsinspektøren til at der var tale om få besøg der reelt kunne afvises idet besøg efter reglerne normalt finder sted på afdelingerne. Hvad der måtte være sket herefter, fremgår ikke af det materiale som jeg har fået fra direktoratet vedrørende denne inspektion hvor udtalelsen af 6. juni 1994 er seneste dokument.

Jeg beder om oplysning om hvad der videre måtte være sket i anledning af det som direktoratet anførte i 1994.

Vedligeholdelsesstanden af de fire rum var, som nævnt, under min inspektion den 17. april 2002 generelt dårlig. Selv om de kun anvendes til kortvarige ophold og oftest begrundet i den indsatte adfærd, er vedligeholdelsesstanden efter min opfattelse så dårlig at rummene bør istandsættes.

Indretningen af de to rum hvor inventaret er fastboltet, er efter min opfattelse også utilfredsstillende. Efter min mening er det således ikke rimeligt at placere arbejdsvægrende indsatte i rum som er så spartansk indrettet som det er tilfældet med disse to rum. Jeg henviser til at anbringelse af arbejdsvægrende i en særlig afdeling/celle alene må ske af ordens- og sikkerhedsmæssige grunde som følge af at der ikke er personale på afdelingerne i arbejdstiden og ikke tillige som en sanktion i anledning af selve arbejdsvægningen, jf. pkt. 3.1. Der er således ved arbejdsvægning ikke tale om at den indsatte adfærd kan begrunde anbringelse i særlig afdeling eller særligt rum. For en ordens skyld bemærker jeg at det ikke i sig selv giver mig anledning til bemærkninger at møblementet i rummene (der også anvendes til voldsomme indsatte) er fastboltet.

Jeg henstiller på denne baggrund til fængslet at udarbejde en plan for istandsættelse af rummene og herunder indrette de to rum på en mere hensigtsmæssig måde (hvis de fortsat ønskes anvendt til arbejdsvægrende). Jeg beder fængslet om at oplyse hvad der sker i den anledning.

2.3.3. Besøgsrum

Ud over besøgsrummet i isolationsafdelingen, er der ingen besøgsrum i fængslet. Besøg foregår på de indsattes stuer på alle afdelinger, bortset fra isolationsafdelingen. Efter de interne regler vil besøg dog undtagelsesvist kunne ske i ovennævnte isolationsrum på hverdage, jf. pkt. 2.3.2.

2.3.4. Skole og bibliotek

Der er (til brug for de indsatte på de åbne afdelinger) ét pænt stort skolelokale hvor der kan undervises op til otte indsatte ad gangen. På tidspunktet for inspektionen var der fire der modtog undervisning i lokalet. Foruden stole og borde der var opstillet i hestekoform, samt en tavle, var der i rummet 11 pc'er, en printer og en overheadprojektor. Lokalet er pænt vedligeholdt, men møblerne, der er af ældre dato, er noget slidte.

Bortset fra at møblementet i undervisningslokalet var nedslidt, giver lokalet mig ikke anledning til bemærkninger.

I begge de to halvåbne afdelinger er to stuer slået sammen til midlertidigt skolelokale. For de indsatte på disse afdelinger ville der blive indrettet et særskilt lokale til skoleundervisning på første sal i den fritidsbygning som fængslet var ved at indrette til denne afdeling.

Om indholdet af undervisningen henvises til pkt. 3.3.

På 1. sal i samme bygning hvor undervisningslokalet til brug for de indsatte på de åbne afdelinger er beliggende, er der et bibliotek. Det er et lyst rum med skråt loft. Foruden bøger og tidsskrifter er der i rummet et skrivebord med pc og et bord med otte stole omkring. Der er tillige to grønne planter og billeder på væggen. Det er fængselsfunktionærer der betjener biblioteket, men der er en aftale med biblioteket i Vejle om servicering. Det er muligt via pc at bestille bøger fra dette bibliotek mv., men der havde gennem nogen tid været problemer med etableringen af denne adgang.

Udvalget af bøger i biblioteket er beskedent. Det blev oplyst at der købes/skiftes bøger når der er behov for det. Der blev i den forbindelse også henvist til at der (nu) kan bestilles bøger elektronisk fra biblioteket i Vejle. Der er ikke noget bogkatalog, men der kan søges via pc'en, dog må de indsatte ikke selv søge. Åbningstider er angivet ved opslag på døren (en time om ugen).

Selve indretningen af biblioteket giver mig ikke anledning til bemærkninger. Om bogudvalget mv. henviser jeg til pkt. 6.6.

2.3.5. Lægeværelse

Der er to lægeværelser, et for de indsatte på de halvåbne afdelinger og isolationsafdelingen der er beliggende på den ene af de to halvåbne afdelinger, og et for de indsatte på de åbne afdelinger. Lægeværelset i den halvåbne afdeling er nyt og flot og benyttes meget. Det andet lægeværelse er stort og pænt. Medicin udleveres på afdelingerne der har medicinskabe.

2.3.6. Fritidsfaciliteter

For de indsatte på de åbne afdelinger er der nedennævnte fritidsfaciliteter:

På 1. sal i samme bygning som huser biblioteket, er der et bordtennisrum. I dette, som i mange af de andre lokaler, er der et skråt loft. Rummet bar præg af flittig brug, men var rimelig pænt.

Samme sted er der et billard-/poolrum. Foruden billardbordet der var i nogenlunde stand, er der to dartsiver i dette rum. Af møblement er der en tomandssofa og en stol uden ryghynder, en stol med en ryghynde hvor betrækket var revnet, og et slidt bord. Billardkøerne manglede spidser. Der var ingen kegler. Der er ingen udsmykning på væggene. Rummet var slidt og fremtrådte trist.

På mit møde med talsmændene klagede de over at udstyret i billardrummet er i en meget ringe stand. De oplyste at de indsatte har søgt om midler til at indkøbe nye køer mv., men har fået afslag på ansøgningen.

I udtalelsen af 17. juni 2002 har fængslet hertil anført følgende:

” ...

Med hensyn til det anførte om udstyret i billardrummet, er man ikke bekendt med, at der er givet afslag herpå. Der findes således også hos den daglige leder på den åbne afdeling, til stadighed spidser til billardkøer, således at de kan anvendes tilfredsstillende. Forholdet skulle være bragt i orden.”

Jeg tager til efterretning at forholdet med de manglende spidser til billardkøerne er bragt i orden.

Da billardbordet tillige kan anvendes til keglebillard, går jeg ud fra at fængslet har kegler, eller – hvis det ikke er tilfældet – vil fremskaffe kegler hvis de indsatte fremsætter ønske om det.

Jeg henstiller til fængslet at udstyre sofaen og stolen med ryghynder, at erstatte den ødelagte hynde med en anden og at udsmykke rummet så det fremtræder mere hyggeligt. Jeg beder om underretning om hvad der videre sker i anledning af min henstilling.

Der er desuden et kondirum. Væggene i dette rum er meget snavsede. Der er forskellige motionsredskaber, herunder enkelte håndvægte. De fleste af redskaberne var nedslidte, og betrækket på skumgummihynden til vægtløftningsbænken var stort helt flænset. Der er seks sammensatte spejle tre steder på væggen, men nogle af spejlene manglede. I loftet er der en ventilator. Der er endvidere en radio i rummet. Vinduet i lokalets ene ende giver et godt lys, men i lokalets anden ende er der mørkt. Rummet fremtrådte meget trist og nedslidt.

Under min samtale med talsmændene for de åbne afdelinger klagede de over redskabernes stand. Ifølge de indsatte er redskaberne så slidte at de reelt er ubrugelige, jf. pkt. 6.3. Det blev på mødet oplyst at en af talsmændene havde tilbudt at renovere redskaberne og havde fået tilsagn herom, men at materialer til brug for renovationen aldrig var blevet indkøbt.

Blandt det materiale som jeg modtog fra talsmændene, er et udateret brev fra afdelingsleder Flemming Østergaard (som er udfærdiget som svar på breve af 5. december 2001 fra en talsmand og forud for talsmandsmøde den 7. januar 2002) hvori det bl.a. anføres at spørgsmålet om indretning og renovation af motionslokalet afventer godkendelse af en rapport fra en arbejdsgruppe som direktoratet har nedsat, om indretning og brug af kondilokaler.

Fra min inspektion af Arresthuset i Herning er jeg bekendt med at nævnte arbejdsgruppe afgav indstilling i marts 2001, og at et forsøgsprojekt i Statsfængslet ved Sdr. Omme skal afprøve de anbefalinger som arbejdsgruppen er kommet med. Direktoratet vil til sin tid orientere mig om evalueringen af forsøgsprojektet der forventedes at blive iværksat omkring 1. august 2002 og at vare i et halvt år.

Som jeg nævnte under inspektionen, trænger lokalet til istandsættelse, og motionsredskaberne trænger i det hele taget til en gennemgang med henblik på istandsættelse eller udskiftning.

Jeg henstiller til fængslet at istandsætte rummet, og herunder opsætte bedre belysning i den mørke ende. Uanset at der er iværksat ovennævnte forsøgsprojekt, henstiller jeg tillige til fængslet at gennemgå motionsredskaberne med henblik på at tage stilling til behovet for istandsættelse eller udskiftning af (nogle af) disse redskaber, herunder eventuelt udskiftning med motionsredskaber. Jeg beder i den forbindelse om fængslets bemærkninger til det af talsmændene oplyste om at tilsagn om at en af dem reoverede redskaberne mv.

Jeg henstiller tillige til fængslet at udskifte betrækket på skumgummihynden eller erstatte hynden med en anden.

Jeg beder om underretning om hvad der videre sker i anledning af mine henstillinger.

Så vidt jeg erindrer, var der ingen vejledninger i brug af maskinerne eller opvarmningsøvelser.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har ved flere lejligheder i forbindelse med direktoratets inspektioner henstillet til kriminalforsorgens institutioner at skriftlige brugsanvisninger og opvarmningsprogrammer gøres direkte tilgængelige i kondirum. Senest i forbindelse med min inspektion af

Statsfængslet i Nyborg har direktoratet vedrørende dette spørgsmål udtalt at ”direktoratet er af den opfattelse at der, i den udstrækning der ikke er uddannede instruktører til stede i træningslokalerne, bør være tydelig og tilgængelig skriftlig information om brugen af træningsredskaberne”.

Jeg henstiller til fængslet at der i kondirummet opsættes skriftligt instruktionsmateriale omfattende brugen af udstyret og opvarmnings- og udstrækningsøvelser. Jeg beder om underretning når det er sket.

I to sammenbyggede tyskerbarakker er der indrettet en gymnastiksal. Der er meget lavt til loftet hvilket sætter en begrænsning for hvilke former for sport der kan udøves i salen. Loftet er i øvrigt et buet, lysnet træloft. Gulvet er også af træ og er slidt. Alle vinduerne er blændet, og rummet oplyses derfor udelukkende af kunstigt lys (loftlamper med nøgne pærer omkring hvilke der er monteret gitter). Salen bruges også til koncerter mv. da det er fængslets største lokale. Modsat indgangen er der en lille scene. Der var udspændt et badmintonnet der har set bedre dage, og der er tillige to hockey mål (uden net) og to ribber. Væggen er foroven i den ene ende udsmykket med et vægmaleri. Der er radiatorer bag en opbygget halvæg. Salen fremtrådte slidt, men nogenlunde ren.

Fængslet oplyste at der siden midten af 1980'erne har ligget en ansøgning fra fængslet i Direktoratet for Kriminalforsorgen vedrørende en ny sportshal. Fængslet finder den eksisterende utilfredsstillende. En ny hal anslås at ville koste ca. 2½ mio. kr.

For så vidt angår gymnastiksalen anførte talsmændene under mit møde med dem at salens brugsværdi ifølge de indsatte er begrænset, bl.a. på grund af det lave loft (jf. pkt. 6.3.)

Jeg er – som jeg også nævnte under inspektionen – enig i at gymnastiksalen er utidssvarende. Efter min opfattelse bør et fængsel med så mange indsatte som Statsfængslet ved Nr. Snede have en sportshal af en rimelig standard. Jeg har noteret mig det oplyste om at der siden midten af 1980'erne har ligget en ansøgning herom fra fængslet i direktoratet, og jeg beder direktoratet om at oplyse om behandlingen af denne sag.

Jeg går ud fra at fængslet vil udskifte badmintonnettet og udstyre hockeymålene med net.

Der er endvidere et læderværksted som ikke blev besigtiget.

Udenfor er der en stor sportsplads hvor der i den ene ende også kan spilles beachvolley og pétanque. Der er fri adgang hertil, de indsatte skal blot give personalet besked når de benytter banerne. Der er tillige, som nævnt, en swimmingpool der er indrette i en gammel branddam. Swimmingpoolen kan kun anvendes med personale til stede. Det blev oplyst at den bruges meget.

Under mit møde med talsmændene klagede de over at beachvolleybanen er delvist ubrugelig fordi fængslet bruger sandet på banen til at reparere de flisebelagte arealer på det udendørs område.

Jeg gjorde under den afsluttende samtale ledelsen bekendt med denne klage. Statsfængslet kunne ikke udelukke at der er blevet taget sand fra volleybanen fra tid til anden, men oplyste at banen fortsat er fyldt op med sand i tilstrækkelige mængder således at det er fuldt forsvarligt at benytte den.

På baggrund af disse oplysninger foretager jeg mig ikke mere vedrørende denne klage ud over at bemærke at jeg går ud fra at fængslet til stadighed er opmærksom på at banen er i brugbar stand.

Bortset fra ovennævnte bemærkninger giver de fritidsfaciliteter der er til rådighed for de indsatte på de åbne afdelinger, mig ikke anledning til bemærkninger.

For de indsatte på de halvåbne afdelinger og isolationsafdelingen var der på inspektionstidspunktet ved at blive indrettet fritidsfaciliteter i en særskilt bygning inden for hegnet ved disse afdelinger. Det har taget længere tid at færdiggøre bygningen end forventet. Fængslet har fået afslag på en ekstrabevilling fra Direktoratet for Kriminalforsorgen og har derfor selv måttet stå for arbejdet og finansieringen i øvrigt af bygningen (med nedprioritering af andre områder til følge). Der var lagt gulv kort tid før inspektionen. Fængslet regnede med at der vil blive en opholdsafdeling i den ene ende af lokalet, motionsafdeling med kondicykel mv. i den anden ende og bordtennis i midten. En ansat fra et motionscenter har set på rummet for at vurdere hvad der kan være af motionsredskaber. I en niche er der et lille tekøkken.

Jeg udtalte under inspektionen at der var behov for en snarlig ibrugtagning af fritidshuset til brug for de indsatte på de halvåbne afdelinger og isolationsafdelingen da de indsatte på disse afdelinger i høj grad manglede de aktivitetsmuligheder som ville kunne tilbydes når dette hus blev taget i brug. Statsfængslet oplyste at fritidshusets stueetage forventedes taget i brug inden 1. juni 2002. For så vidt angår 1. salen forventes denne taget i brug omkring 1. august 2002. Dette ibrugtagningstidspunkt er i overensstemmelse med fængselsskolens ønske. Det er som nævnt statsfængslets hensigt at også ventetidsfolk (afsonere i straf- og isolationsafdelingen) skal have adgang til at benytte fritidshuset.

Jeg går på denne baggrund ud fra at arbejdet med indretning af fritidshuset nu er afsluttet og fritidshuset taget i brug. Såfremt denne antagelse er forkert, beder jeg fængslet om at oplyse hvornår arbejdet forventes at være afsluttet.

2.3.7. Købmand

Der er ingen købmandsbutik i fængslet idet det ikke har været muligt at opnå en kontrakt med en købmand om at åbne en filial i fængslet. Fængslet har indgået en aftale med en købmandsforretning (en almindelig dagligvarebutik) hvorefter de indsatte handler ved bestillingssedler. Et par indsatte kører selv til købmanden om morgenen og pakker de bestilte varer som senere på dagen bringes ud af købmanden der afregner med hver enkelt indsat.

Jeg henviser til pkt. 6.2. og 9.1. nedenfor.

2.3.8. Personalefaciliteter

Foruden de kontorer der er beliggende på afdelingerne, er der personalefaciliteter i de øvrige bygninger, herunder kontorer til skolen mv., mødelokaler etc. og såkaldte "flexrum". Sidstnævnte der var lidt trange, anvendes kun i særlige tilfælde af personalet når der er behov for ro til pc-arbejde. De kaldes flexrum fordi de egentlig er beregnet til at kunne anvendes af personale der benytter deres flextid til sagsbehandling, dvs. møder uden for vagterne for udelukkende at foretage sagsbehandling. I brevet af 17. juni 2002 har fængslet oplyst at der netop var sket en opgørelse af anvendelsen af pc'erne på disse kontorer. Denne opgørelse viste at rummene anvendes uhyre lidt, og der er derfor truffet beslutning om at inddrage pc'erne og anvende dem til andet formål i fængslet.

De besigtigede lokaler fremtrådte pæne, især på den ny halvåbne afdeling.

2.4. Arbejdspladser

For de indsatte på de åbne afdelinger er der bl.a. et møbelsnedkeri som ikke blev besigtiget.

Der er endvidere et stort centrallager der distribuerer møbler for hele kriminalforsorgen såvel til stat, amter, kommuner og i begrænset omfang til private. Det består af to meget store rum med højt til loftet. Der er kælder under det ene med varelevator. Den nyeste del af lageret er indviet i sommeren 2001. Der er en god afsætning på omkring 20 mio. kr. om året. De indsatte der arbejder på lageret (6-7 stykker), tager selv ud og leverer varerne til kunderne.

Der er desuden en produktionsskole hvor der arbejdes ud fra en pædagogisk vinkel. Her arbejdes med træ (udendørs borde/bænkesæt, foderhuse, mv.) og smedearbejde. Der er tillige knyttet en planteskole til dette værksted, fortrinsvis til eget brug. Der er dyrehold (høns og får). Der kan arbejde 6-8 indsatte på dette værksted. Produktionsskolen ligger et stykke væk fra fængslets hovedbygninger, bag den halvåbne afdeling.

Herudover kan de indsatte arbejde med almindelig vedligeholdelse og rengøring.

Ved min samtale med talsmændene for de åbne afdelinger udtrykte de tilfredshed med arbejdspladserne, men efterlyste midler til en opfriskning af værkstederne.

For de indsatte på de halvåbne afdelinger er der en særskilt værkstedsbygning (et montageværksted) som er indrettet i en gammel kostald. Fængslet har selv stået for renoveringen af bygningen. Der er tale om et rummeligt lokale, og der var re-

lativt set en pæn orden. I et af vinduerne var nogle ruder itu. Der kan beskæftiges 24 indsatte på dette værksted. Der udføres fast arbejde for tre firmaer. Der er tale om samlearbejde som består i henholdsvis påsætning af plastikhjul på små transportvogne som derefter kan bære op til 200 kg., sikkerhedsudstyr til spædbørn og paller. For så vidt angår arbejdet med påsætning af hjul står fængslet selv for indkøb af materialer og forsendelse til kunderne.

For enden af isolationsgangen er der et værksted for de indsatte på denne afdeling. Det havde en rimelig størrelse, men fremtrådte noget rodet og nusset. Der var kasser overalt hvoraf nogle var tomme. Der pakkes bl.a. babyudstyr (sikringsbeslag til trappegitre mv.). Der kan optjenes bonus.

Bortset fra roderiet i sidstnævnte værksted, har jeg ingen bemærkninger til de besigtigede arbejdspladser.

Det generelle indtryk af de bygningsmæssige forhold er at fængslet har nogle forholdsvis pæne og gode ydre rammer, og at vedligeholdelsesstanden, bortset fra enkelte steder, kan betegnes som rimelig. Dog er en del af møblementet af ældre dato.

3. Arbejde, fritid, undervisning

3.1. Arbejde mv.

Statsfængslet oplyste at kriminalforsorgens AUF-program udgør grundlaget for fængslets beskæftigelsestilbud. Beskæftigelsesområdet har for nylig gennemgået strukturændringer på personalesiden. Der blev i den forbindelse generelt orienteret om programvirksomheden (sammenkædning mellem undervisning og arbejde) som blandt andet indebærer at både undervisere og værk mestre deltager i undervisning af de indsatte (f.eks. inden for områder som dansk, PC-kørekort, brug af

arbejdstegninger og AutoCAD). Mere grundlæggende undervisning forestås dog af lærere. Strukturændringerne er endnu på et tidligt stadium.

Produktionen i statsfængslet omfatter møbelværksted, montageværksted, produktionsskole (grønne områder) og bygningsområdet, jf. pkt. 2.4. Fængslet har desuden et nyt stort centrallager som er fælles for hele kriminalforsorgen.

Der er stor interesse blandt de indsatte for deltagelse i de forskellige arbejdsopgaver, og de indsatte er generelt gode til at møde op på arbejde – enkelte møder dog først lidt senere end aftalt. Der er ikke særlige problemer med sygemeldinger. Kronisk sygemeldte forekommer også kun sjældent da sygeplejersken er god til at motivere de indsatte.

For en del af de indsatte brydes nogle dage op således at en dag består af både arbejde og skoleundervisning. Denne mulighed for variation gør det lettere at motivere indsatte til at gå på arbejde. Statsfængslet har også mulighed for at tilbyde skånejobs til indsatte med behov herfor (f.eks. gangmandsbeskæftigelse).

Ved min samtale med talsmændene for de åbne afdelinger udtrykte de, som nævnt under pkt. 2.4., tilfredshed med arbejdspladserne.

Jeg har noteret mig at det generelt ikke er et problem at få de indsatte til at (møde på) arbejde. Jeg har ingen bemærkninger til det arbejde der tilbydes.

Til orientering for fængslet kan jeg oplyse at jeg er bekendt med at et af direktoratet nedsat beskæftigelsesudvalg har afgivet indstilling den 22. oktober 2002. Udvalgets opgave var at overveje behovet for en tilpasning af beskæftigelsen af bl.a. de indsatte til den udvikling der er sket i samfundet, og til det klientel som kriminalforsorgen modtager. Udvalget skulle komme med forslag til en styrket behandlingsindsats i bredeste forstand over for de indsatte og klienterne inden for områ-

derne uddannelse, arbejde, fritidsaktiviteter, behandlingsprogrammer mv. Nedsættelsen af udvalget er omtalt i kriminalforsorgens årsberetning for 2000, s. 53. Jeg har i sagen vedrørende min inspektion af Statsfængslet Renbæk bedt direktoratet om at underrette mig om udvalgets indstilling og direktoratets stillingtagen hertil.

Ved arbejdsvægning placeres de indsatte i en særlig celle indtil de ønsker at arbejde, eller indtil arbejdstids ophør, jf. pkt. 2.3.2. Det sker, som nævnt dette sted, af ordens- og sikkerhedsmæssige årsager idet statsfængslet ellers ikke kan holde øje med disse indsatte. I fængslets udtalelse af 17. juni 2002 har fængslet imidlertid (tillige) anført det ”altså [er] de indsattes adfærd, der er afgørende for, om de (kortvarigt) bliver anbragt i de omtalte rum”. Som ligeledes anført under pkt. 2.3.2., sker der ikke ofte anbringelse i disse rum (ca. 1-2 gange om måneden).

Arbejdsvægning kan også have som konsekvens at den indsatte fratages et tillæg som herefter først kan erhverves når den indsatte atter er arbejdsstabil. Der gives ikke bøder. De indsatte der ikke arbejder, har typisk ikke nogen opsparing, og de motiveres ikke til at arbejde hvis det betyder løntræk på grund af ubetalte bøder.

Arbejdsvægrende skal efter straffuldbyrdslovens § 64, stk. 1, nr. 2, opholde sig i eget opholdsrum eller på andet anvist sted. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen at det er en forudsætning for anvendelse af særligt opholdssted at det sker af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn (Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, sp. 3632 ff). Under pkt. 5.6.8.2. er om reaktioner i anledning af tilsidesættelse af beskæftigelsespligten anført følgende:

”... der bør alene kunne reageres med økonomiske virkemidler.

Efter AUF-udvalgets opfattelse bør det bero på den enkelte institutions interne regler og muligheder, hvor den dømte skal opholde sig i arbejdstiden, så længe arbejdsvægningen vedvarer.

...

AUF-udvalgets og arbejdsgruppens forslag har været gennemført forsøgsvis i kriminalforsorgens institutioner siden 1. januar 1993.

Det er i den forbindelse forudsat, at indsatte, der er fraværende fra beskæftigelse, kan tilbringe arbejdstiden i særlige lokaliteter, herunder eventuelt enrumsafdelinger. Det skyldes, at beboelsesafsnittene ofte ikke er personalebemandet i arbejdstiden. Man er imidlertid opmærksom på, at den særlige placering af de indsatte kan opfattes som havende en pønal karakter.

...

Rådet har endvidere ingen indvendinger imod, at den beskrevne praksis vedrørende udelukkelse fra fællesskab af sikkerhedsmæssige grunde, der er fulgt under forsøgsordningen, fortsættes.

...”

I forbindelse med min inspektion af Statsfængslet Møgelkær har direktoratet erklæret sig enig med mig i at anbringelse i særlig afdeling/opholdsrum af arbejdsvægrende i arbejdstiden er en praktisk foranstaltning (begrundet i ordens- og sikkerhedshensyn idet der normalt ikke er personalebemanding på afdelingerne i arbejdstiden), og ikke (også) en form for sanktion.

Selv om det i fængslets udtalelse af 17. juni 2002 er anført at det er de indsattes ”adfærd” der begrunder anbringelse i isolationsrum, går jeg ud fra at anbringelse i disse rum alene er begrundet i ordens- og sikkerhedsmæssige hensyn.

For så vidt angår de sygemeldte fremgår det af fængslets interne regler for henholdsvis indsatte i åben og indsatte i halvåben afdeling at sygemeldte indsatte i åben afdeling skal opholde sig på afdelingen, mens sygemeldte indsatte i halvåben afdeling skal opholde sig på egen stue for låst dør (reglernes afsnit 5, side 3).

Jeg beder fængslet om at oplyse hvorfor sygemeldte indsatte på halvåbent afsnit skal opholde sig på egen stue for låst dør, mens sygemeldte indsatte på åben afdeling blot skal opholde sig på afdelingen.

Da sygemeldte indsatte kan have ophold på afdelingen/egen stue i arbejdstiden, beder jeg fængslet om at oplyse hvorfor det samme ikke gør sig gældende for arbejdsvægrende som der efter det oplyste er meget få af. Jeg er, som det fremgår, opmærksom på at straffuldbyrdelsesloven som alternativ til ophold i eget opholdsrum hjemler anbringelse af arbejdsvægrende på anvist sted i arbejdstiden (§ 64, stk. 1, nr. 2). Jeg er endvidere opmærksom på at Statsfængslet ved Nr. Snede ikke har nogen sygeafdeling eller sygestue.

3.2. Fritid

Som nævnt under pkt. 2.3.6. er fritidstilbudene for de indsatte på de åbne afdelinger bl.a. bordtennis, billard/pool, dart, styrketræning, kondi, badminton, hockey, beachvolley, petanque, boldspil mv. på det udendørs sportsareal, svømning (i fængslets egen pool) og læderarbejde. Ifølge de interne regelsamlinger for henholdsvis de indsatte på åben og halvåben afdeling arrangeres der tillige forskellige ture ud af huset, som f.eks. ture til svømmehal, bowlingcenter, biograf, udstillinger (kulturudgange) og fisketure, cykelture og løbeture. Herudover er der mulighed for forskellige brætspil og almindeligt samvær de indsatte imellem, ligesom de indsatte har mulighed for at låne bøger på (eller gennem) fængslets bibliotek.

Under min samtale med talsmændene for de indsatte på de åbne afdelinger klagede de over udbuddet af fritidstilbud (jf. også pkt. 6.3.). De anførte at eneste fritidsaktivitet i perioden op til inspektionen havde været læderværkstedet som holdes åbent en aften om ugen. Gymnastiksalen, biblioteket og løberuten havde således været lukket gennem længere perioder. Gymnastiksalen var dog blevet genåbnet umiddelbart inden inspektionen, men dens brugsværdi er begrænset, bl.a. på grund af det lave loft. Der er adgang til motionsrummet, men redskaberne er ifølge de indsatte så slidte at de reelt er ubrugelige, og udstyret i billardrummet er også i en meget ringe stand. Beachvolleybanen er delvist ubrugelig fordi fængslet bruger sandet på banen til at reparere de flisebelagte arealer på det udendørs område.

Om standen af gymnastiksalen, (redskaberne i) motionsrummet, (køerne i) billardrummet og beachvolleybanen henviser jeg til pkt. 2.3.6.

Fællestalsmanden oplyste at han havde haft flere møder med ledelsen vedrørende udbuddet af fritidsaktiviteter. I forbindelse med disse er der blevet afgivet løfter om tilbagemeldinger fra såvel ledelse som fængselsfunktionærer, men der er aldrig kommet nogen afklaring på de rejste spørgsmål. Ifølge fællestalsmanden har ledelsen nu besluttet som en konsekvens af en række brudte tidsfrister vedrørende genåbning af fritidstilbud ikke at give flere frister.

De indsatte oplyste om løbebanen at det var en bane uden om/i udkanten af fængselsgrunden. Lukningen af denne bane var begrundet i at den gav mulighed for indsmugling af stoffer, men de indsatte finder denne begrundelse utilfredsstillende i betragtning af at stoffer ifølge de indsattes udsagn også under de nuværende forhold ”flyder frit” i fængslet. Med lukningen af ruten blev de indsatte efter deres egen vurdering frarøvet en mulighed for fritidsaktivitet som kunne være et alternativ til brug af stoffer. De indsatte savner mulighed for løbetræning.

Det blev under samtalen oplyst at løberuten i en periode blev erstattet af et løbehold, men at dette blev nedlagt da den ansvarlige fængselsfunktionær fik en knæskade.

Under det afsluttende møde gjorde jeg ledelsen bekendt med at jeg havde modtaget flere klager over at løbebanen omkring fængslet var blevet lukket. Statsfængslet oplyste at løbebanen blev lukket for mere end fem år siden på grund af konkrete oplysninger om at indsmugling foregik via løbebanen. I stedet har de indsatte mulighed for selv at løbe på sportspladsen eller efter nærmere aftale med en fængselsfunktionær rundt om Rørbæk Sø eller andre steder.

Jeg bad fængslet oplyse om mulighederne for at lægge de eksisterende løbetilbud i mere faste rammer. Hertil oplyste fængselsledelsen at løbeture med funktionærer tilbydes jævnligt, men at personalemangel kan forårsage aflysninger. Ofte sker det ifølge fængslet også at kun 2-3 af måske 8 tilmeldte indsatte møder op til en løbetur med funktionærledsagelse. Noget sådant vil normalt føre til aflysning af arrangementet.

Der er således – må jeg forstå – ikke, som anført af talsmændene, tale om at løbeholdet er nedlagt som følge af en knæskade hos den ansvarlige funktionær, men det er stadig muligt at løbe uden for fængslet sammen med en (anden) funktionær.

Jeg mener ikke at jeg kan kritisere at fængslet med den anførte begrundelse ikke ønsker at genåbne løbebanen. Jeg har i den forbindelse noteret mig at det (fortsat) er muligt at løbe uden for fængslet sammen med en fængselsfunktionær, medmindre dette ikke kan lade sig gøre på grund af personalemangel eller for få tilmeldte. De indsatte vil endvidere, som nævnt af fængslet, kunne løbe på sportspladsen som er meget stor.

Det er fortsat min opfattelse at det vil være en god idé at løbetilbudene lægges i faste rammer, således at der er faste løbetidspunkter – men aflysning vil naturligvis kunne ske af ovennævnte grunde. Jeg beder derfor fængslet om at overveje dette og meddele mig resultatet af disse overvejelser.

Det blev også af talsmændene fremført at minigolfanlægget er groet til.

Hertil anførte fængslet i sin udtalelse af 17. juni 2002:

”...

Med hensyn til minigolfanlægget er det rigtigt, at det er groet til. Det skyldes, at anlægget aldrig har været taget i anvendelse. Der var for nogle år siden planer om at gøre anlægget mere spændende med flere forskellige banetyper, men af mange grunde, bl.a. ressourcemæssige grunde, er man ikke kommet videre.”

Jeg går ud fra at fængslet vil overveje spørgsmålet om åbning af banen igen hvis de indsatte ønsker det, og der er ressourcer hertil. Jeg går ud fra at de indsatte i vidt omfang selv vil kunne være med til at reovere banen.

I udtalelsen af 17. juni 2002 har fængslet i øvrigt til klagen over udbuddet af fritidsaktiviteter anført følgende:

”Det er korrekt, som tidligere nævnt, at gymnastiksalen og biblioteket har været lukket i en periode, og det er naturligvis uheldigt, hvis det er sket over samme periode. Løberuten har været lukket i 5 år, men der har været mulighed for løb på det såkaldte løbehold ved tilmelding til bestemte fængselsfunktionærer. Endvidere er der mulighed for andre spontane aktiviteter ud af huset, f.eks. cykling, svømning, biograf m.v. Det er dog korrekt, at der i perioder har været aflyste ture, dels på grund af personalemangel, dels fordi de indsatte ofte melder fra i sidste øjeblik.

For så vidt angår manglende tilbagemelding fra ledelsen på forskellige spørgsmål, er man noget uforstående. Det er ikke ledelsens generelle opfattelse, at der er ’et meget ringe udbud af fritidsaktiviteter’. Der er dog givet udtryk for, at det i perioder, måske navnlig i vinterhalvåret, ville være ønskeligt at få lagt fritidsstrukturen i mere faste rammer, d.v.s. med flere såkaldte styrede aktiviteter. Som tidligere nævnt, er der nu truffet beslutning om at ændre på ledelsesstrukturen af flere grunde, herunder med henblik på en tættere opfølgning af serviceringen af de indsatte, herunder på fritidsområdet. Generelt er det sigtet, at man får fat i en større gruppe af de indsatte for at aktivere dem i fritiden, idet erfaringen indtil nu har været, at det er den samme forholdsvis lille gruppe af indsatte, der efterspørger aktiviteter, f.eks. udflugter ud af huset.

Endelig kan jeg som tidligere nævnt ikke fuldstændig afvise, at dialogen til de indsatte ikke har været helt på tidligere (høje) niveau som før etableringen af den halvåbne afdeling.
...”

Jeg er enig i at det er uheldigt at flere ting har været lukket ned samtidig med den virkning at fritidstilbudene i en periode reelt har været begrænsede.

Jeg er endvidere enig med talsmændene i at nogle af de (dengang) tilbageværende fritidsaktiviteter har været i en sådan stand at de har været mere eller mindre ubrugelige, jf. pkt. 2.3.6.

Fritidstilbudene i fængslet for de indsatte på de åbne afdelinger giver mig ikke anledning til andre bemærkninger end dem jeg har anført ovenfor og under pkt. 2.3.6.

Jeg har noteret mig det anførte om de tiltag der taget med henblik på forbedringer på fritidsområdet. Jeg beder fængslet om at oplyse nærmere herom.

(Spørgsmålet om fritidsaktiviteter er indgået i beskæftigelsesudvalgets arbejde som jeg, som nævnt, har bedt om at blive underrettet om i sagen vedrørende min inspektion af Statsfængslet Renbæk, herunder direktoratets stillingtagen hertil).

Fritidsbygningen på halvåben afdeling var, som nævnt under pkt. 2.3.6., endnu ikke klar til brug på tidspunktet for inspektionen, men jeg går som nævnt ud fra at den nu er taget i brug. På inspektionstidspunktet regnede fængslet med at der i rummet ville blive indrettet opholdsafdeling, bordtennis og motionsafdeling med kondicykel mv., jf. pkt. 2.3.6.

Jeg beder fængslet om at oplyse om den endelige indretning af lokalet blev som forventet, og at oplyse nærmere om de kondiredskaber som er opstillet.

Fritidstilbudene til de indsatte på de halvåbne afdelinger er begrænsede i sammenligning med tilbudene til de indsatte på de åbne afdelinger. Under min samtale med talsmændene for de indsatte på de halvåbne afdelinger klagede de over udbuddet af fritidstilbud. Jeg henviser til pkt. 7.1.

3.3. Undervisning

Fængslet råder ikke over en egentlig dagskole der kan tilbyde undervisning svarende til en hel uges normalt beskæftigelse. Bortset fra enkelte indsatte der er selvstuderende på fuld tid, er alle indsatte der modtager undervisning, derfor kun

tilknyttet skolen på deltid, dvs. at de både modtager skoleundervisning og arbejder.

Selv om undervisningen er frivillig, er der normalt stor tilslutning. På tidspunktet for inspektionen modtog 46 af 60 indsatte på åben afdeling undervisning. Det er fængslets opfattelse at det høje antal indsatte der modtager undervisning, netop skyldes at fængslet stort set kun tilbyder deltidsundervisning hvorved det er muligt at ”nå” flere indsatte undervisningsmæssigt.

Undervisning kan også foregå om aftenen, men der er dog kun åbent i undervisningslokalet en gang om ugen om aftenen.

Som udgangspunkt oppebærer indsatte samme indtægt ved skoleundervisning som ved arbejde. Dog kan der ikke optjenes bonus under skoleundervisning.

Ved skoleundervisningen tilstræbes det at implementere Forberedende Voksenundervisning (FVU) der omfatter fag som dansk og matematik. Desuden tilbydes produktionsundervisning. Der er endvidere, som nævnt, indsatte som er selvstuderende. Enkelte af fængslets indsatte har frigang til undervisning på uddannelsesinstitutioner i Vejle, Horsens, Silkeborg mv.

FVU-undervisningen består af kurser med afsluttende eksamen (efter 50-60 timers undervisning), og der undervises på tre niveauer i dansk og på to niveauer i matematik. Gennemførelse af denne undervisning kræver efteruddannelse af lærerne.

På længere sigt arbejder fængslet på at få AMU-centrene til at afvikle kortere kurser i statsfængslet (f.eks. truckcertifikat, lagerlogistik, rengøring og gartneri). Mange indsatte får ikke mulighed for frigang fordi deres ophold er for korte, og de nævnte kurser på fængselsområdet i korte forløb ville give flere mulighed for at opnå et kursusbevis.

Fængslets lærer der underviste på tidspunktet for fremvisningen af lokalet, oplyste at der undervises i bl.a. udarbejdelse af arbejdstegninger og matematik. Der anvendes et system – AutoCAD – som er et professionelt program der også anvendes af virksomheder. Både ind- og ansatte deltager i undervisning i dette program.

Der udbydes tillige kurser i navigation hvor de indsatte kan komme ud at sejle med Lodsens som er kriminalforsorgens eget skib.

Jeg fik under inspektionen udleveret forskelligt materiale vedrørende undervisningen, bl.a. informationsmateriale til de indsatte om de generelle skoletilbud mv. og nye tilbud i skolen, f.eks. grundlæggende pc-kendskab.

Det blev endvidere oplyst at der på sigt er planer om etablering af internetadgang, dog vil de indsatte ikke kunne få lov til at benytte adgangen alene.

For så vidt angår undervisningstilbudene til skolesvage indsatte oplyste fængslet at der tilbydes specialundervisning til indsatte med behov herfor. Såfremt en indsat skønnes at have et sådant behov, opsøger personalet den indsatte og oplyser om tilbudene og forsøger at motivere til deltagelse i specialundervisningen.

Talsmændene for de åbne afdelinger fremhævede skolen som velfungerende, dog efterlyste de flere lokaler. Som begrundelse herfor henviste de til at læsesvage indsattes manglende skolekundskaber eksponeres på en uheldig måde når de er nødsaget til at dele lokale med hold af indsatte som har skolekundskaber på et højere niveau. Denne eksponering kan, ifølge talsmændene, medføre at disse indsatte helt afstår fra at deltage i undervisning.

Jeg beder om fængslets bemærkninger hertil, herunder oplysning om hvorvidt talsmændene efter fængslets opfattelse har ret i at nogle indsatte af nævnte årsag afholder sig fra at deltage i under-

visning. Jeg beder i den forbindelse fængslet om tillige at oplyse hvordan undervisningen tilrettelægges (inddeling og undervisning af indsatte i hold efter deres forudsætninger mv.)

Jeg beder tillige fængslet om at oplyse hvad der videre er sket med hensyn til etablering af AMU-kurser i fængslet.

Det oplyste om undervisning giver mig ikke (i øvrigt) anledning til bemærkninger.

4. Lægebetjening mv.

Lægen kommer i fængslet ca. en gang om ugen. Han betjener tillige andre af kriminalforsorgens institutioner.

Det blev under inspektionen oplyst at kun lægen og sygeplejersken der nu er på fuld tid, har adgang til lægejournalerne der er låst inde på lægeværelserne.

Jeg beder fængslet om at oplyse om adgangen til lægejournalerne på tidspunkter hvor hverken læge eller sygeplejerske er til stede, og hvor der er brug for journalerne, f.eks. i forbindelse med et vagtlægebesøg.

5. Belægning

5.1. Sammensætning

Fængslet har en kapacitet på 98 indsatte (mod 86 før etableringen af de nye afdelinger).

Belægningstallet i fængslet er generelt meget højt. Normalt har fængslet en belægning på 90-98 indsatte. Fængslet havde i perioden 15. marts - 15. april 2002 haft stop for tilgang af nye indsatte af samme grund. Fængslet kan stort set undgå overbelægning, men det er sket indimellem at flere indsatte er blevet placeret på samme stue(r). Det forekom dog kun på afdeling H hvor der var store stuer, og da denne afdeling er nedlagt, forekommer det ikke mere. I et enkelt tilfælde (for 3-4 år siden) måtte fængslet midlertidigt etablere en seksmandsstue.

De 15 pladser på straf- og isolationsafdelingen er hidtil ikke blevet medregnet i fængslets kapacitet. Dette har bevirket en misvisende høj udnyttelse af kapaciteten, oftest på over 100%. Fængslet modtager i lighed med den almindelige gældende ordning for alle fængsler 100,00 kr. om dagen pr. indsat for direkte fange-relaterede driftsudgifter, for hver indsat der ligger over det såkaldte budgetbelæg. Den gennemsnitlige opholdstid i isolationsafdelingen er væsentlig længere end man forventede ved oprettelsen af afdelingen, og der bruges mange ressourcer på den. Man forventede at afdelingen først og fremmest skulle modtage indsatte til straffecelleanbringelse (altså kortvarige ophold), herunder også fra andre åbne fængsler, men realiteten har været at i gennemsnit 14 ud af de 15 pladser er belagt med indsatte der er bestemt overført fra åbent fængsel til lukket fængsel, og som venter på overførsel.

Fængslets åbne afdelinger modtager mandlige domfældte fra Øst- og Midtjylland samt fra Storkøbenhavn.

5.2. Stærke/svage indsatte

Statsfængslet har forholdsvis mange indsatte som er dømt for (køns)sædeligheds-kriminalitet. Dette giver indimellem problemer for denne gruppe af indsatte, men der er kun få indsatte som gemmer sig på stuerne. Statsfængslet har oplevet at indsatte er blevet stillet over for krav fra andre indsatte om at skulle vise domsud-

skrift. Statsfængslet løser hellere konkrete problemer med trusler ved at flytte den truende end den truede. Fængslet opfordrer de indsatte som er dømt for (køns)sædelighedskriminalitet, til at tie stille med eller lyve om årsagen til deres straf.

Nogle få af fængslets (køns)sædelighedsdømte er i ambulans behandling på Ris-skov.

Den nye halvåbne afdeling som fængslet indviede i september 2001, er hovedsageligt tiltænkt svage indsatte med misbrugs- og/eller gældsproblemer.

5.3. Kvindelige indsatte og unge indsatte

Der kan være kvindelige indsatte i isolations- og straffeafdelingen som fængslet modtager enten i forbindelse med disciplinær afsoning eller i forbindelse med ventetid på lukket fængsel. Dette skaber ikke problemer. På tidspunktet for inspektionen var der kun én kvindelig indsat i isolations- og straffeafdelingen.

Statsfængslet har undertiden unge indsatte ned til 18 år. Umiddelbart kunne fængslet komme i tanke om 4-5 tilfælde hvor dette var forekommet. I sådanne tilfælde sørger fængslet for en handleplan for den unge, ligesom det sikres at den unge modtager tilbud om relevant undervisning som fængslet har pligt til at tilbyde. I det seneste tilfælde etablerede fængslet kontakt til de sociale myndigheder.

6. Møde med talsmændene for de åbne afdelinger

Talsmændene fremlagde under mit møde med dem et ringbind som indeholder et fyldigt materiale vedrørende en række forhold i fængslet, herunder en spørgeskemaundersøgelse foretaget blandt de

indsatte i det åbne afsnit af talsmandsgruppen. Talsmændene oplyste at vigtigheden af en seriøs besvarelse var blevet indskærpet over for de indsatte i forbindelse med uddelingen af skemaerne. Materialet der er samlet i anledning af inspektionen, og som samme dag blev forelagt fængslets ledelse, indledes med et åbent brev fra talsmandsgruppen hvori gruppens klagepunkter fremføres.

Som nævnt i indledningen var det af tidsmæssige grunde ikke muligt at drøfte alle de forhold som blev bragt frem under samtalerne med talsmændene (og enkelte indsatte), hvorfor jeg i forbindelse med fremsendelse af referater mv. med brev af 8. maj 2002 anmodede fængslet om skriftligt at komme med bemærkninger til forhold som der ikke var tid til at drøfte under den afsluttende samtale. Som nævnt samme sted har fængslet afgivet sådanne bemærkninger i brev af 17. juni 2002.

Det som talsmændene fremførte vedrørende forhold der er nævnt i de foregående afsnit, er medtaget under disse afsnit. Nedenfor er omtalt de øvrige forhold som blev bragt frem af talsmændene.

6.1. Kommunikationen mellem fængslet og de indsatte

Af det åbne brev fremgår at det altoverskyggende problem i fængslet efter talsmandsgruppens opfattelse er mangel på kommunikation såvel internt i ledelsen som mellem ledelsen og de indsatte. De indsatte skriver bl.a.:

”For en **indsat** er det praktisk talt umuligt at få en dialog med **ledelsen**. Med stor vedholdenhed og tålmod, er det muligt at få foretræde for ledelsen, men totalt umuligt at blive hørt. [...] Hvis en indsat ønsker at tale med ledelsen / herunder også forsorg og sygeplejerske, om et eller andet vigtigt, det kan være et afslag på orlov, som den indsatte tror er givet på forkert grundlag, og håber at det kan nå at blive ændret inden weekenden, eller det kan være store personlige problemer, som gør at den indsatte føler at hans verden er ved at bryde sammen, hvorfor han ønsker at snakke med beslutningstager, så må han henvende sig på kontoret og bede om samtale med rette vedkommende. Når det sker, altså når den indsatte har akut behov for at snakke med nogen, her og nu, så er svaret: ’skriv en fremstillingsseddel’.”

Den beskrevne procedure opleves af de indsatte som unødvendigt bureaukratisk, og det hævdes at behandlingen af fremstillings- og anmodningssedler er langsommelig, og at sedler ofte går tabt. Det opleves endvidere som utilfredsstillende at der ikke gives besked til den indsatte når en henvendelse er under behandling. Det anføres i den forbindelse at de indsatte i andre åbne fængsler kan henvende sig til den de ønsker at tale med, og at det fungerer fint.

Ifølge de indsatte har dialogen tidligere fungeret bedre. Det er de indsattes indtryk at den daglige ledelse af den åbne afdeling er blevet nedprioriteret i forbindelse med etableringen af den halvåbne afdeling. Det hævdes endvidere at fængselsinspektøren aldrig er at træffe.

Statsfængslet ved Nr. Snede har i brevet af 17. juni 2002 hertil anført følgende:

” ...

Det bemærkes, at den daværende fællestalsmand gentagne gange over for ledelsen, blandt andet på et talsmandsmøde, har udtrykt lignende synspunkter. Man har herfra afvist, at det skulle være stort set umuligt at komme i kontakt med ledelsen. Til orientering vedlægger jeg referat af talsmandsmødet, idet der særligt henvises til side 1-2.

Som det fremgår, har man ikke ønsket at ophæve systemet med anmodningssedler. Det skyldes blandt andet, at 'beslutningstager', jfr. den citerede passus fra talsmændenes materiale, som alt-overvejende hovedregel er personalet selv på afdelingen. Det er derfor naturligt, at den første kontakt sker til personalet, der har kompetencen til f.eks. at beslutte udgang, herunder tilladelser til ekstraordinære udgange (§ 31-udgange). Det bemærkes endvidere, at i akutte tilfælde, f.eks. netop med ekstraordinære udgange, hvor det er påkrævet, at der her og nu tages stilling, er det altid muligt at komme i kontakt med en leder, såfremt man ønsker at klage over en beslutning til Direktoratet for Kriminalforsorgen. Denne leder vil så i givet fald foretage telefonisk forelæggelse for direktoratet.

Det anføres fra talsmændenes side, at dialogen tidligere har fungeret bedre samt, at det er de indsattes indtryk, at den daglige ledelse af den åbne afdeling er blevet nedprioriteret i forbindelse med etablering af den halvåbne afdeling. Det hævdes endvidere, at fængslets inspektør aldrig er til at træffe.

I den anledning bemærkes, at der i forbindelse med etableringen af den halvåbne afdeling er sket en ændring i ledelsesstrukturen. Belært af erfaringerne fra det seneste års tid, er der nu truffet be-

slutning om på ny at ændre strukturen, blandt andet med henblik på, at den åbne afdeling får en selvstændig afdelingsleder. Fængslet vil herefter have 2 afdelingsledere mod hidtil 1. Stillingen er p.t. slået op til besættelse. Sigtet hermed er blandt andet en tættere opfølgning i dagligdagen, både i forhold til personalespørgsmål og i forhold til servicering af de indsatte.

Jeg må afvise opfattelsen af, at fængselsinspektøren aldrig er til at træffe.

Det er korrekt, at det efter sammenlægningen med Kærshovedgaard er blevet vanskeligere at træffe undertegnede i huset, idet jeg som hovedregel er mindst 1 dag om ugen på Kærshovedgaard. Som nævnt, er det muligt at få fat i mig eller i en anden leder i akutte tilfælde, der kræver øjeblikkelig stillingtagen i enkeltsager.”

Det referat som der henvises til, er et referat fra et møde med talsmændene den 3. april 2002 (dvs. før inspektionen). Fængslet fastholdt heri ”indtil videre” fremgangsmåden med anvendelse af anmodningssedler der bl.a. skal sikre at der ikke sker unødigt henvendelse til ledelsen. Det er i den forbindelse anført at et system uden anmodningssedler kunne indebære en risiko for at man ”sprang personalet over” – hvilket til syvende og sidst ville betyde en længere sagsbehandlingstid.

Det fremgår tillige af referatet at fængslet vil være mere opmærksom på reaktionstiden når der modtages en anmodningsseddel, og at de indsatte normalt bør kunne forvente en samtale 2-3 dage efter anmodningen herom. Det fremgår endvidere at de enkelte afdelingsledere mfl. ville blive gjort bekendt hermed. Jeg går ud fra at det er sket.

Jeg har ikke grundlag for at kritisere at ledelsen med den anførte begrundelse indtil videre ikke har villet afskaffe systemet med anmodningssedler. Jeg har noteret mig at fængslet nu er mere opmærksom på sagsbehandlingstiden, og at personalet er gjort bekendt hermed således at personalet er opmærksom på en hurtig behandling af sagerne. Jeg har tillige noteret mig at det altid er muligt at komme i kontakt med en leder, herunder fængselsinspektøren, i akutte tilfælde, f.eks. i forbindelse med afslag på (nært forestående) udgang.

Videre har jeg noteret mig beslutningen om at ændre ledelsesstrukturen ved ansættelse af yderligere en afdelingsleder med selvstændigt ansvar for den halvåben afdeling. Jeg går ud fra at dette vil forbedre forholdene (også) for de indsatte på de åbne afdelinger.

Jeg foretager mig herefter ikke mere vedrørende klagen under dette punkt.

6.2. Købmandsordningen

De indsatte klagede over at tilbudsavisen ikke altid kommer de indsatte i hænde.

På mødet med talsmandsgruppen oplyste jeg at sidstnævnte punkt allerede var blevet taget op af ledelsen som havde aftalt med købmanden at fængslet altid modtager tilbudsaviserne, og at de indsatte skal have adgang til alle tilbudsvarer, herunder kød. Jeg henviser til pkt. 9.1.

Da problemet med købmandens manglende udlevering af tilbudsavis er løst, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

Talsmændene klagede desuden over at købmanden tilbageholder friske varer fra de indsatte (som pakker kasserne med varer om morgenen, jf. pkt. 2.3.7.) med den konsekvens at de indsatte får forholdsvist flere gamle varer end købmandens øvrige kunder.

Jeg forelagde under det afsluttende møde dette klagepunkt for fængslet der tvivlede på at dette kunne være tilfældet. Da de indsatte som pakker kasserne med varer, selv går rundt i købmandsbutikken og finder varerne samtidig med købmandens øvrige kunder, kan fængslet ikke forestille sig hvorledes købmanden skulle kunne forskelsbehandle de indsatte i forhold til de øvrige kunder.

På baggrund af det oplyste om at de indsatte selv finder varerne i butikken frem og handler samtidig med butikkens øvrige kunder i åbningstiden, har jeg ikke grundlag for at foretage mig mere vedrørende dette forhold.

Talsmændene nævnte at det sker at madvarer bliver fordærvede fordi kasserne med madvarer er for længe undervejs fra købmanden til de indsatte.

De indsatte er endvidere utilfredse med sortimentet og med betjeningen som de finder uhøflig.

Det blev desuden fremført at kostbeløbet er for lavt. De indsatte efterlyste også en mulighed for at foretage discountindkøb f.eks. en gang om ugen. Det opleves endvidere som et problem at det ikke er muligt at få oplyst priser på varer ud over de som findes i tilbudsavisen.

Fængslet har i brevet af 17. juni 2002 om klagerne under dette punkt anført følgende:

”[Det] ... bemærkes, at fængslets ledelse ved beskæftigelseslederen, flere gange har foreholdt købmanden de indsattes klager over en uhøflig betjening. Man er i øvrigt bekendt med, at den pågældende medarbejder hos købmanden ikke længere vil forestå betjeningen af de indsatte, idet der nu er en anden medarbejder fra købmandsbutikken, der har fået denne opgave for nylig.

I andet afsnit fremgår, at de indsatte efterlyser muligheden for at foretage discountindkøb.

I den anledning kan man oplyse, at der i et vist omfang allerede forefindes discountvarer hos købmanden. Der er dog ikke mulighed for at aflægge besøg i en såkaldt discountforretning. Dette er dog sket helt undtagelsesvist, f.eks. her i pinsen, hvor købmanden havde udsolgt af grillkød.

I sidste afsnit fremgår det, at madvarerne bliver fordærvede, fordi kasserne med madvarer er for længe undervejs fra købmanden til de indsatte.

I den anledning kan jeg oplyse, at man netop har været i kontakt med købmanden, som tilkendegiver, at der i butikken forefindes tilstrækkelig kapacitet til at opbevare de pakkede kasser til de indsatte, både på frost og køl.

I praksis sker det, at alle frostvarer opbevares på frost indtil afhentning til udlevering kl. 15.00. Varerne afhentes hos købmanden kl. ca. 14.00 og bæres ind i rummet ved siden af købmandsbutikken.

Alle de andre kasser placeres i bagbutikken, hvor der om vinteren er koldt nok, men om sommeren køres pallerne ind i kølerummet. Også disse varer afhentes kl. 14.00 og udleveres kl. 15.00. Om onsdagen er der mere, end der kan være i bussen på én gang, og det er så aftalt, at man fortrinsvis kører med sodavand og andre varer, som ikke nødvendigvis skal være på køl.”

Jeg har noteret mig det som fængslet har anført til klagerne over uhøflig betjening og fordærvelse af varer under transporten, og jeg foretager mig på baggrund heraf ikke mere vedrørende disse forhold.

Selv om jeg har forståelse for de indsattes ønske om at kunne handle i en egentlig discountforretning en gang imellem, mener jeg ikke at jeg kan kritisere at fængslet ikke kan imødekomme dette ønske. Jeg har noteret mig det oplyste om at den købmand som fængslet har en aftale med, har discountvarer i et vist omfang, og at der undtagelsesvist er blevet handlet et andet sted.

Jeg har endvidere forståelse for de indsattes ønske om en prisliste således at (også) de indsatte der ikke kommer i butikken, kan se hvad en vare koster inden de bestiller den – som det ville have været tilfældet hvis der var en købmandsforretning i fængslet. Jeg beder fængslet om ved henvendelse til købmanden at undersøge om det er muligt at fremskaffe en vejledende prisliste og meddele mig resultatet af denne undersøgelse.

Jeg foretager mig ikke mere vedrørende klagen over sortimentet. Jeg henviser til at de indsatte handler i selve forretningen som jeg må gå ud fra har et rimeligt udbud af varer – herunder som nævnt discountvarer i et vist omfang.

Spørgsmålet om kostpengebeløbets størrelse sammenholdt med varesortiment og priser har ombudsmanden tidligere beskæftiget sig med i forbindelse med inspektion af lukkede fængsler. Jeg henviser til Folketingets Ombudsmands beretning for 1993, side 132f og side 366f, vedrørende inspektionen af Statsfængslet i Nyborg, beretningen for 1995, side 592f, vedrørende inspektionen af Statsfængslet i Ringe, beretningen for 1996, side 371f, for 1998, side 696f, og for 1999, side 643f, vedrørende inspektionen af Anstalten ved Herstedvester og beretningen for 2000, side 612f, og for 2001, s. 790f, vedrørende inspektionen af Statsfængslet i Vridsløselille. Fra disse tidligere undersøgelser er jeg bekendt med at størrelsen af kostpengebeløbet er fastsat på baggrund af en indstilling i AUF-betænkningen fra 1986 (betænkning nr. 1058) hvor udgangspunktet var at de indsatte skulle stilles økonomisk som en kontanthjælpsmodtager. Der er tale om ét samlet beløb som af tekniske og praktiske grunde er opsplittet på kostpenge, arbejdspenge og selvforvaltningsbeløb. Beløbene reguleres i overensstemmelse med satsreguleringsprocenten. Efter bekendtgørelse nr. 1009 af 10. december 2001 udgør kostbeløbet for 2002 47,02 kr. om dagen og selvforvaltningsbeløbet 5,19 kr. om dagen.

Ombudsmanden udtalte i forbindelse med inspektionen af Anstalten ved Herstedvester at spørgsmålet om hvorvidt kostbeløbet er tilstrækkeligt eller ej, ikke kan afgøres ud fra en sammenligning af priserne mellem anstaltens butik og udenfor liggende butikker. Det afgørende er om kostbeløbet er tilstrækkeligt til at det er muligt for hver enkelt indsat at købe de fødevarer som må anses for nødvendige for at kunne indtage en ernæringsrigtig kost. Ombudsmanden udtalte at ansvaret for at dette kan lade sig gøre, påhviler direktoratet, og at direktoratet derfor må sikre at de enkelte institutioner under kriminalforsorgen til stadighed sørger for at det anstaltsbestemte beløb der bliver udbetalt, er tilstrækkeligt til at købe den fornødne kost i lige netop den butik der ligger i den pågældende institution. Direktoratet erklærede sig enig i ombudsmandens betragtninger om hvad der er afgørende for om kostbeløbet er tilstrækkeligt eller ej. Direktoratet oplyste at direktoratets konsulent i Veterinær- og Fødevedirektoratet havde foretaget en beregning af

hvad tre daglige hovedmåltider kostede på daværende tidspunkt, når det vejledende prisniveau hos anstaltens købmand blev lagt til grund. Undersøgelsen viste at det var muligt for de indsatte at købe den fornødne kost i anstaltens butik inden for kostbeløbets størrelse, og at priserne hos anstaltens købmand i øvrigt måtte betragtes som acceptable i forhold til det almindelige prisniveau.

Ombudsmanden udtalte at han gik ud fra at direktoratet (også) var enig i det som han havde anført om at direktoratet til stadighed må sørge for at sikre at det anstaltsbestemte beløb som bliver udbetalt til de indsatte, er tilstrækkeligt til at købe den fornødne kost i lige netop den butik der ligger i den pågældende institution. (For så vidt angår forholdene i Anstalten ved Herstedvester tog ombudsmanden det oplyste til efterretning.)

I forbindelse med mine inspektioner af Statsfængslet på Kragsskovhede og Statsfængslet Møgelkær modtog jeg klager fra talsmændene dér over at dusøren var utilstrækkelig i forhold til priserne i disse fængslers butikker. Ledelsen i Statsfængslet Møgelkær oplyste at priserne ikke kunne konkurrere med lavprisbutikker, men at købmanden dog konkurrerede med en lokal Dagli'Brugs. I statsfængslet på Kragsskovhede blev (bliver) butikken drevet af en lokal brugs. Jeg fandt ikke grundlag for at foretage mig yderligere i anledning af klagerne.

Da de indsatte i Statsfængslet ved Nr. Snede handler i købmandens butik, og således har samme udbud af varer som købmandens øvrige kunder, herunder discountvarer og tilbudsvare, og idet jeg går ud fra at priserne i forretningen er sammenlignelige med priserne i tilsvarende dagligvarerforretninger, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

Det fremgår i øvrigt af fængslets interne regler at de indsatte efter ordinær udgang må medbringe varer for et beløb af 200 kr., dog ikke frostvarer og drikkevarer. Efter frigang og § 31-udgang må der ikke medbringes varer, medmindre udgangen

falder sammen med købmandshandlen hvor der i så fald må medbringes varer svarende til en værdi af en dagløn.

6.3. Kollektiv afstraffelse

Under det afsluttende møde oplyste jeg ledelsen om at jeg ved samtaler med enkelte indsatte og talsmænd havde fået oplyst at gymnastiksalen havde været lukket i flere måneder som en kollektiv afstraffelse.

Statsfængslet oplyste at gymnastiksalen havde været lukket i to måneder, og at det ikke skyldtes nogen form for afstraffelse, men hærværk som måtte udbedres. Kort tid efter udbedringen var hallen på ny udsat for hærværk som forvoldte skader der efter fængslets vurdering gjorde det sikkerhedsmæssigt uforsvarligt at benytte hallen. Udbedringen af disse skader – som blev udført af indsatte – blev blandt andet på grund af den gentagne hærværk nedprioriteret i forhold til andre opgaver.

I brevet af 17. juni 2002 har fængslet tilføjet at ”udbedringen af skaderne blev nedprioriteret i forhold til andre opgaver, **herunder den igangværende færdiggørelse af fritidsbygningen ved den halvåbne afdeling**”.

Jeg har noteret mig det oplyste om at lukningen skyldtes hærværk (i to omgange), og at den trods nedprioritering af udbedring i anden omgang varede – forstår jeg – i alt to måneder.

6.4. Modtagelse og rundvisning

De indsatte udtrykker utilfredshed med modtagelsen af nye indsatte. Ifølge de indsattes oplysninger er det fængselsfunktionærernes opgave at arbejdsplacere de indsatte hvilket sker uden forudgående rundvisning og orientering om skole og arbejdspladser. Det er efterfølgende vanskeligt at skifte arbejdsplads dels på grund af uvilje i systemet, dels fordi det koster en betydelig lønnedgang.

Ledelsen oplyste i forbindelse med den indledende samtale at nyindsatte altid tilbydes en samtale med beskæftigelseslederen hvorunder der spørges til den enkeltes ønsker og faglige baggrund.

Fællestalsmanden har over for ledelsen udtrykt ønske om en samtale med alle nyindsatte hvorunder der gives information om talsmandsarbejdet og den støtte som talsmandsgruppen kan tilbyde. Denne anmodning er blevet modtaget negativt.

Spørgsmålet blev behandlet på mødet den 3. april 2002 med talsmændene. Det fremgår af referatet at der tidligere var truffet beslutning om en ny modtagelsesprocedure hvorefter der skulle være en fælles modtagelse en dag om ugen hvor de indsatte får en generel orientering og rundvisning. Herunder kan der orienteres om hvem der er talsmænd. Hvorvidt fællestalsmanden skal have mulighed for en samtale med de nyindsatte, ville blive overvejet i tilslutning hertil.

Fængslet har i brevet af 17. juni 2002 anført følgende:

”I forbindelse med den endelige samtale med samarbejdsudvalget redegjorde vi for arbejdsplaceringsproceduren. Det er ikke korrekt, at det er fængselsfunktionærerne, der har til opgave at arbejdsplacere de indsatte. Alle indsatte bliver kaldt til samtale med beskæftigelsesledelsen, d.v.s. i praksis souschefen for beskæftigelseslederen, hvor der spørges til den enkeltes ønsker og faglige baggrund. Der er altså ikke tale om et tilbud, men en pligt for de indsatte som led i håndhævelsen af arbejdspligten.

Med hensyn til at skifte arbejdsplads er det korrekt, at man ikke umiddelbart tillader for mange skift. Selve lønsystemet lægger således også op til, at de indsatte fastholdes i beskæftigelsen så vidt muligt på samme arbejdsplads. Det er dog klart, at der kan opstå ønsker fra den indsatte side, og disse vil, såfremt der skønnes konkret at være begrundelse herfor, normalt blive efterlevet. Hvis der på forhånd er fremsat et ønske fra indsatte om beskæftigelse på et bestemt værksted, men dette af pladmæssige grunde ikke kan lade sig gøre, har den indsatte mulighed for, på et senere tidspunkt, når der er plads – og uden tab af stabilitetstillæg – at skifte arbejdsplads.

Årsagen til at ledelsen har meldt negativt tilbage på fællestalsmandens ønske om samtale med alle nyindsatte er, at man finder det betænkeligt, såfremt en fællestalsmand indtager en meget central placering i forhold til de medindsatte. Det forekommer af og til, at fængslet modtager indsatte, der

virker styrende i en negativ retning på de medindsatte, og en sådan indsat som fællestalsmand, vil have vide muligheder for at udøve denne 'negative' indflydelse til skade for den store gruppe af indsatte. De nye indsatte vil blive orienteret om talsmandsarbejdet og muligheden for at rette henvendelse til talsmændene om generelle spørgsmål.”

Jeg har noteret mig at alle indsatte tilbydes en samtale med beskæftigelseslederen (i praksis souschefen for denne) med henblik på arbejdsplacering ud fra den indsatte faglige forudsætninger og ønsker. Jeg går ud fra at alle indsatte også i forbindelse med indsættelsen og den generelle orientering som de i den forbindelse modtager, orienteres om mulighederne for undervisning (på deltid), jf. s. 2 øverst i den folder som fængslet udleverer til de indsatte ved ankomsten (indsat i afsnit 2 i fængslets interne regelsamling for de indsatte).

Jeg går ud fra at den fælles modtagelse som er nævnt i referatet fra talsmandsmødet den 3. april 2002, er gennemført, og at de indsatte således vises rundt ved modtagelsen. Jeg går endvidere ud fra at denne rundvisning omfatter arbejdspladserne, og at de indsatte således har set disse inden samtalen med beskæftigelseslederen (souschefen). Såfremt det ikke forholder sig sådan, beder jeg fængslet om at oplyse herom.

Idet jeg har noteret mig at de indsatte ønsker om skift af arbejde vil kunne imødekommes efter en konkret vurdering, og at indsatte som har fremsat ønske om en bestemt arbejdsplads som på grund af pladsmangel ikke har kunnet imødekommes, kan skifte hertil når der er plads, har jeg ingen bemærkninger til det oplyste om mulighederne for senere at skifte arbejde.

Jeg har heller ingen bemærkninger til at fængslet har afslået at imødekomme ønsket om at talsmanden har en samtale med alle nyindsatte, men at der alene sker en orientering om muligheden for at kontakte talsmanden. Jeg beder dog fængslet om at oplyse hvornår og på hvilken måde de indsatte orienteres om talsmandsordningen.

Efter straffuldbyrdslovens § 31, stk. 1 (der findes i et kapitel om indsatte rettigheder og forpligtelser under opholdet i institutionen), skal en indsat snarest ef-

ter at være anbragt i institutionen vejledes af denne om sine rettigheder, pligter og øvrige forhold under straffuldbyrdelsen. I en skrivelse nr. 72 af 16. maj 2001 (om bekendtgørelse om begrænsning af kriminalforsorgens pligt til at udarbejde handleplaner der er udstedt efter straffuldbyrdelseslovens § 31, stk. 3, og vedrører begrænsninger af bestemmelsen i stk. 2 om udarbejdelse af handleplaner) har direktoratet tillige om bestemmelsen i § 31, stk. 1, anført følgende:

”... I forhold til den tidligere praksis indebærer bestemmelsen, at der i alle institutioner skal gives den dømte en udførlig orientering om regler for opholdet i institutionen og om dennes forhold i øvrigt. Det fremgår af bestemmelsen, at denne vejledning skal gives snarest efter, at den indsatte er anbragt i institutionen. Det forudsættes, at der ved modtagelsen af den indsatte til denne udleveres en kort og overskuelig skriftlig orientering om institutionen. Endvidere forudsættes den dømte sammen med indkaldelsen til afsoning at få tilsendt mere generelt informationsmateriale vedrørende institutionen, så den dømte og eventuelle pårørende har mulighed for på forhånd at være orienteret om bl.a. besøgsregler.
...”

Det fremgår som nævnt af fængslets mapper med interne regler at der er udfærdiget en ”Kort orientering ved ankomsten” – som jeg går ud fra udleveres til de indsatte ved ankomsten til fængslet. For så vidt angår den halvåbne afdeling er der tillige en folder, og det er der også for så vidt angår straf- og isolationsafdelingen.

Jeg beder fængslet om at oplyse om fængslet sammen med indkaldelsen udsender generelt informationsmateriale, jf. forudsætningen herom i direktoratets skrivelse nr. 72 af 16. maj 2002. I givet fald beder jeg fængslet om at vedlægge et eksemplar af dette materiale.

6.5. Besøg

Der er blandt de indsatte utilfredshed med en række forhold vedrørende besøgsordningen (som også blev drøftet på ledelsens møde med talsmændene den 3. april 2002). Besøg skal foregå på stuerne bortset fra i forbindelse med spising

hvor køkkenet kan benyttes. Om sommeren er der adgang til et udendørsareal efter kl. 12. Udendørsarealet ønskes tilgængeligt hele året, og der efterlyses et legerum. Forud for inspektionen havde der i en længere periode ikke været adgang til det legetøj som fængslet er i besiddelse af, men dette problem var nu blevet løst idet reoler til opbevaring af legetøjet netop var ankommet.

Det opleves af de indsatte som urimeligt og uhensigtsmæssigt at såvel børn som voksne er tvunget til at opholde sig på de små stuer det meste af besøgstiden. Ifølge de indsatte er det fra fængslets side som alternativ blevet foreslået at oprette en besøgsafdeling. Dette har de indsatte dog afvist.

Under samtalen blev det endvidere fremhævet som et problem at alle indsatte efter reglerne skal forblive på afdelingen i hele besøgstiden. Det kan opleves som ubehageligt for de indsatte som ikke modtager besøg, og der ønskes derfor mulighed for f.eks. at kunne benytte boldbanen i besøgstiden. Som begrundelse for afslag på denne anmodning har ledelsen angivet at en sådan tilladelse ville indebære indsmuglingsfare. Kort tid før inspektionen var reglerne dog ændret således at de indsatte i weekenden må opholde sig på sportspladsen efter kl. 12.

Det blev fremført at besøgstiden fra kl. 9 til 16 er uhensigtsmæssig for besøgende som kommer langvejsfra, og som må af sted meget tidligt om morgenen for at udnytte besøgstiden fuldt ud. De indsatte ønsker besøgstiden ændret til f.eks. kl. 12 til 20 – også for at de indsatte og de besøgende kan have mulighed for at spise sammen.

Besøg kan ifølge fængslets interne bestemmelser om besøg (der ikke er dateret, men for så vidt angår reglerne gældende for de indsatte på åben afdeling har dokumentdato 21. juni 2001) i almindelighed (kun) finde sted i weekenden og på helligdage. Ønskes besøg af særlige grunde på hverdage, skal anmodning herom

fremstilles senest to dage før. De nævnte bestemmelser indeholder desuden nærmere regler om afviklingen af besøg mv.

For indsatte på åben afdeling er besøgstiden ifølge de interne regler (og som oplyst under inspektionen) fra kl. 9 til 16.

Besøg afvikles som nævnt på de indsatte egne stuer. Såfremt besøg undtagelsesvis finder sted på hverdage, skal det dog ifølge de interne regler gældende for de indsatte på åben afdeling foregå i ”besøgslokalet”. Det fremgår indirekte af senere afsnit i de interne regler at der sigtes til ”besøgslokalerne ved køreposten”, dvs. de ovenfor under pkt. 2.3.2. nævnte lokaler ved centralvagten (som tidligere var besøgslokaler).

Det er også i reglerne anført at de indsatte må opholde sig i spisestuerne (køkkenerne) sammen med de besøgende mens de indtager måltider, men ikke andre steder, herunder i fællesrummet. I sommerhalvåret (fra 1. maj til 1. oktober) må de indsatte på de åbne afdelinger dog tillige opholde sig sammen med de besøgende i parken overfor køreposten.

Under det afsluttende møde med ledelsen orienterede jeg denne om klagen over at indsatte som ikke har besøg, også skal forblive på afdelingen i besøgstiden.

Statsfængslet oplyste at indsatte på åben afdeling som ikke har besøg, kan benytte skolebygningens fritidslokaler, dvs. kondirum, bordtennis og billard, også inden for den almindelige besøgstid. Udenomsarealerne, herunder sportspladsen, har hidtil ikke kunnet anvendes af de indsatte, hverken de der modtager besøg, eller de der ikke modtager besøg. Der var kort tid før inspektionen indført en forsøgsordning hvorefter de indsatte der ikke modtager besøg, kan anvende sportspladsen fra kl. 12.

At sportspladsen hidtil ikke har kunnet anvendes, og at den nu alene kan anvendes i tidsrummet efter kl. 12, er begrundet i sikkerhedsmæssige forhold. Da personalet er nødt til at opholde sig på afdelingen, eller i umiddelbar nærhed af afdelingen under besøg, har det ikke været muligt at foretage en tilstrækkelig og fornøden overvågning af sportsarealet. En tidligere ordning med adgang til sportspladsen havde givet problemer. Der skete det at også de indsatte der senere på dagen forventedes at skulle have besøg, i strid med gældende regler, alligevel opholdt sig på sportspladsen hvorfor personalet ofte måtte forlade afdelingen for at hente de indsatte til besøg. Dette er naturligvis u hensigtsmæssigt dels i forhold til en korrekt og forsvarlig afvikling af besøg på afdelingen, dels fordi det rent faktisk kunne indebære risiko for indsmugling når de besøgende, ligeledes i strid med gældende interne regler, i visse tilfælde i stedet for at henvende sig i centralvagten indfandt sig på sportspladsen.

Jeg har noteret mig at der ikke er tale om at de indsatte på åben afdeling som ikke har besøg, er tvunget til at blive på belægningsafdelingen i besøgstiden, men at de kan benytte ovennævnte fritidsfaciliteter.

Jeg har endvidere noteret mig den ændring der – på forsøgsbasis – fandt sted kort tid før inspektionen hvorefter de indsatte der ikke modtager besøg, kan anvende sportspladsen fra kl. 12. Jeg mener ikke at jeg kan kritisere at fængslet med den anførte begrundelse har bestemt at adgangen for disse indsatte til sportsarealet først kan ske efter kl. 12. Idet der som anført er tale om en forsøgsordning, beder jeg fængslet om at oplyse hvordan ordningen er forløbet.

Jeg foretager mig herefter ikke mere vedrørende talsmændenes og de indsattes klage over dette forhold.

Med hensyn til besøgstiden har fængslet i brevet af 17. juni 2002 anført:

”Man har for nærværende ikke tænkt sig at ændre på besøgstiden. Dels ligger der i forslaget en udvidelse af besøgstiden med 1 time, hvilket ifølge de indsatte, således vil bevirke yderligere en belastning for de, der ikke modtager besøg. Dels hænger det sammen med hensynet til den daglige arbejdsrutine i fængslet, herunder navnlig om søndagen, hvor de indsatte kommer retur fra weekend-udgang søndag i tidsrummet mellem kl. 18.00 - 20.00.”

Af referatet fra talsmandsmødet den 3. april 2002 fremgår det at fængslet for så vidt angår lørdag henviste til at besøgspostens arbejdstid i givet fald skulle ændres. Umiddelbart fandt ledelsen det derfor ikke realistisk at ændre tidsrummet, men spørgsmålet ville blive overvejet på ny. Resultatet heraf blev, som det fremgår af brevet af 17. juni 2002 til mig, at der ikke skete ændring af besøgstiden.

Det fremgår i øvrigt af referatet af mødet den 3. april 2002 at ledelsen for så vidt godt kunne forstå de argumenter der lå til grund for de indsattes ønske om ændring af besøgstiden.

Jeg kan ikke kritisere at fængslet om søndagen hvor indsatte kommer retur fra udgang mellem kl. 18 og 20, har afvist at ændre besøgstiden denne dag således at den først slutter kl. 20.00. Da de indsatte foretrækker at besøg (starter og) slutter senere end det er tilfældet i dag, og da jeg (lige som fængslet) har forståelse for de indsattes begrundelse for ønsket om flytning af besøgstiden, beder jeg dog fængslet om at overveje muligheden for at rykke besøgstiden så den starter og slutter en time eller to senere end det er tilfældet i dag. Jeg beder om underretning om resultatet af disse overvejelser.

For så vidt angår lørdagen hvor der ikke er indsatte der kommer retur fra udgang, beder jeg tilsvarende fængslet om at overveje flytning af besøgstiden, eventuelt blot en time eller to. Jeg er opmærksom på at en sådan flytning, som oplyst af fængslet, kræver en ændring af besøgspostens arbejdstid.

Fængslet har ikke i udtalelsen af 17. juni 2002 kommenteret de yderligere forhold som talsmændene har anført vedrørende besøgsordningen (at besøg som hovedregel alene kan finde sted på stuerne som er meget små, at der kun er adgang til udendørsarealet om sommeren, og at der ikke er et legerum).

I Fængselsafdelingen Kærshovedgård som jeg inspicerede dagen efter Statsfængslet ved Nr. Snede, må de indsatte med deres besøgende opholde sig på alle de udearealer som de indsatte har adgang til, og det er tilladt hele året. Besøgstiden er imidlertid kortere (i weekender og på helligdage fra kl. 12.30 til 16.30).

I forlængelse af min anmodning om underretning om forsøgsordningen ovenfor beder jeg fængslet om udtrykkeligt at komme med bemærkninger til de indsattes ønske om også at kunne bruge udearealet om sommeren, og herunder oplyse om baggrunden for de forskellige ordninger i Statsfængslet ved Nr. Snede og Fængselsafdelingen Kærshovedgård.

Selv om stuerne er meget små, kan jeg ikke kritisere at fængslet ikke tillader afvikling af besøg på (indendørs) fællesarealer, bortset fra køkkenet under spisning. Jeg henviser til hensynet til de øvrige indsatte på afdelingen. Jeg har noteret mig at de indsatte har afslået fængslets forslag om en besøgsafdeling.

Jeg beder om fængslets bemærkninger til de indsattes ønske om et legerum. (Jeg har som nævnt under pkt. 2.2.1. noteret mig at der er kommet legetøj på afdelingerne).

6.6. Bibliotek

Ifølge de indsatte havde biblioteket været lukket i et år og var først kort tid før inspektionen blevet genåbnet. Der er nu adgang til biblioteket en time om ugen.

Udvalget af bøger er meget sparsomt. De indsatte mente ikke at det var muligt at låne bøger fra andre biblioteker, angiveligt på grund af en teknisk fejl i det elektroniske system.

Fællestalsmanden oplyste at han havde klaget til såvel fængslets ledelse som Direktoratet for Kriminalforsorgen over biblioteksordningen.

I den mappe som jeg modtog fra talsmandsgruppen, er en kopi af klagen (vedrørende manglende adgang på dette tidspunkt til biblioteket) og af direktoratets svar herpå i brev af 25. februar 2002. Direktoratet har henvist til fængslets svar i brev af 21. januar 2002 til fællestalsmanden hvori fængslet har anført at fængslet ikke umiddelbart har været bekendt med at der har været problemer med biblioteksordningen. Direktoratet har endvidere gengivet fængslets tilkendegivelse af tilfredshed med at være blevet gjort opmærksom på problemet som straks ville blive undersøgt. Direktoratet noterede sig at fængslet ville vende tilbage når baggrunden for problemerne var afdækket.

Af referatet fra mødet med talsmændene den 3. april 2002 fremgår det at der på dette møde var en længere drøftelse af biblioteksordningen. Fængslet beklagede såfremt biblioteksordningen fortsat ikke fungerede tilfredsstillende, og ville afhjælpe problemerne hurtigst muligt. Det fremgår endvidere at der var truffet beslutning om igen at henlægge biblioteksordningen under skolens ansvar. Biblioteket blev som nævnt åbnet igen kort tid før inspektionen 14 dage senere.

Det fremgår af de oplysninger der blev givet under inspektionen, at der gennem nogen tid havde været problemer med etableringen af adgangen til via pc at bestille bøger fra biblioteket i Vejle, jf. pkt. 2.3.4.

Jeg gjorde under den afsluttende samtale tillige ledelsen bekendt med at jeg under samtalen med talsmændene for de åbne afdelinger (og med enkelte indsatte) havde fået oplyst at fængslets bibliotek havde været lukket i et år.

Statsfængslet oplyste at biblioteket havde været lukket siden oktober/november 2001 og var blevet åbnet kort forinden inspektionen. Lukningen skyldtes nævnte problemer med opkobling til Vejle Kommunebiblioteks edb-system. Det var i hele perioden muligt at låne bøger uden om det elektroniske system ved henvendelse til personalet, blot var bibliotekets faste ugentlige åbningstid suspenderet. Det er fængslets opfattelse at de indsatte var klar over at de kunne få adgang til biblioteket ved henvendelse til personalet (via anmodningseddel).

Jeg har noteret mig det oplyste om at biblioteket ikke har været lukket et helt år, men (kun) ca. et halvt år og om årsagen hertil. Efter min opfattelse er det kritisabelt at biblioteket har været lukket (så lang tid) alene på grund af problemer med opkobling til edb-systemet. Da biblioteket nu er genåbnet, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

Jeg har noteret mig det oplyste om at der under hele lukningen af biblioteket har været mulighed for at låne bøger ved henvendelse til personalet, og at de indsatte efter fængslets opfattelse har været klar over denne mulighed. De indsatte som jeg talte med, gav imidlertid ikke udtryk for at kende til dette.

Jeg går ud fra at fængslet ved lignende ændringer af forhold fremover udtrykkeligt ved opslag eller lignende vil sikre sig at de indsatte er bekendt med ændringen.

Med hensyn til bogudvalget er der blandt materialet i den mappe som jeg modtog fra talsmændene, et brev af 19. marts 2002 fra direktoratet til fællestalsmanden herom. Det er et svar på fællestalsmandens anmodning om oplysninger om hvilke krav der stilles til ”adgang til bibliotek”, herunder for så vidt angår spørgsmålet

om det bogudvalg som fængslet skal have, selv om der er mulighed for at bestille bøger fra et bibliotek uden for fængslet. Direktoratet henviste til straffuldbyrdeslovens § 58, stk. 2, hvoraf fremgår at en indsat har ret til at låne bøger og tidsskrifter ”gennem det offentlige biblioteksvæsen”. Direktoratet oplyste herefter at der ikke er nogen generel overenskomst på biblioteksområdet for så vidt angår statsfængslerne. Direktoratet oplyste videre at biblioteksbetjeningen i de åbne fængsler er tilrettelagt på forskellige måder, og oplyste om disse (tre) forskellige måder. Med hensyn til bogsamlingen (når der er et bibliotek i fængslet) oplyste direktoratet at der ikke er krav om en bestemt bogsamling, men at det skal være muligt at bestille bøger til hjemlån. Direktoratet foretog sig herefter ikke videre vedrørende fællestalsmandens henvendelse.

Selv om der ikke er krav om en bestemt bogsamling og det er muligt at hjemlåne bøger fra Vejle Bibliotek, beder jeg fængslet om at overveje at udvide bogudvalget i fængslets eget bibliotek og meddele mig resultatet af disse overvejelser.

Da de indsatte ikke selv må søge bøger via pc'en, beder jeg tillige fængslet om at overveje at indhente et bogkatalog og meddele mig resultatet af disse overvejelser. Jeg bemærker i den forbindelse at bogkataloger er udmærkede som inspirationskilde især for personer som ikke har den store læserfaring. Jeg er dog opmærksom på at bogkataloger – ligesom andre kataloger og opslagsværker – hurtigt bliver forældede og derfor må fornys i takt med at der kommer nye udgaver.

Jeg bemærkede i øvrigt over for ledelsen under inspektionen at en times ugentlig åbningstid forekom at være i underkanten.

Jeg beder fængslet om at overveje at udvide åbningstiden og at underrette mig om resultatet af disse overvejelser.

6.7. Maling af egne stuer mv.

Som nævnt under pkt. 2.2. er de indsatte utilfredse med bl.a. farven på væggene i stuerne. De savner mulighed for at male stuerne selv og klagede over at de indsatte ikke har lov til selv at istandsætte egne stuer (maling og lignende).

Statsfængslet bekræftede under inspektionen dette og oplyste at det er begrundet i ønsket om ensartethed. I brevet af 17. juni 2002 har fængslet tilføjet at det tillige er begrundet i ønsket om sikring af den faglige kvalitet i arbejdet.

Det er endvidere i brevet af 17. juni 2002 anført at fængslet indtil nu har fundet det mest hensigtsmæssigt at anvende bestemte farver på væggene i stuerne, og at der efter ansættelsen af en maler som værkfører er lagt op til anvendelse af flere farver, der i højere grad kan friske op på omgivelserne.

Jeg har under pkt. 2.2. noteret mig det oplyste om anvendelsen af flere farver fremover. Jeg går ud fra at fængslet har noteret sig at de indsatte er utilfredse med den farve der anvendes i dag. Jeg beder fængslets om at oplyse hvorvidt de indsatte har eller vil få mulighed for at få indflydelse på farvevalget, f.eks. ved at kunne vælge mellem et vist udvalg af farver.

Ombudsmanden har tidligere i forbindelse med inspektion i 1991 af (det lukkede fængsel) Statsfængslet i Vridsløselille – hvor det var oplyst at de indsatte selv kunne male deres stuer, men selv skulle betale hvis det skete før det tidspunkt hvor stuen ellers ville blive malet – tilkendegivet at de indsattes indflydelse på indretningen af deres egne stuer efter hans opfattelse er ”mere tilfredsstillende for de indsatte og gavnligt med henblik på at gøre dem mere ansvarlige for deres egen celle og deres afsoningsinstitution”. Jeg henviser til Folketingets Ombudsmands beretninger for 1992, s. 113, og for 1993, s. 420-21.

I forbindelse med senere inspektion af Statsfængslet i Horsens hvor talsmændene havde ytret ønske om at de indsatte fik indflydelse på farvevalget i deres stuer, har direktoratet bl.a. anført følgende:

”...

Som det fremgår af udtalelsen fra Statsfængslet i Horsens, vil det være forbundet med visse både praktiske og ressourcetrækkende foranstaltninger at ændre praksis, såfremt de indsatte får mulighed for selv at forestå maling af cellerne. Dette skyldes primært den afledede konsekvens, at cellerne må forventes at skulle males ved fraflytning af cellen, da nye beboere som udgangspunkt ikke skal overdrages en celle med en farve, der afviger fra standardfarven.

Uanset dette er fængslet af den opfattelse, at meget kan tale for at lade personer, der afsoner længerevarende domme, selv forestå farvevalg af cellen.

Direktoratet er enig i denne betragtning og finder, at det kan være hensigtsmæssigt at overveje, hvorvidt der bør fastsættes fælles retningslinjer for de lukkede fængsler – for så vidt angår alle kategorier af indsatte.

Direktoratet vil bringe dette til drøftelse på et kommende koordineringsmøde mellem de lukkede fængsler og vil på baggrund heraf orientere ombudsmanden om de videre overvejelser i sagen.”

Ombudsmanden meddelte i den anledning følgende:

”...Jeg har ingen bemærkninger til det af direktoratet anførte hvorefter nye beboere som udgangspunkt ikke skal overdrages en celle med en farve der afviger fra standardfarven, og at det derfor normalt vil være nødvendigt at male cellen ved fraflytning hvis cellen har en anden farve en standardfarven. Jeg kan imidlertid ikke umiddelbart se at der skulle være noget til hinder for at operere med mere end én standardfarve (som Statsfængslet i Vridsløselille så vidt ses gør). Det er også udelukkende en sådan (begrænset) valgmulighed som talsmændene i Statsfængslet i Horsens har fremsat ønske om. Såfremt der indføres flere standardfarver, vil der ikke, som anført af fængslet og direktoratet, være tale om at cellerne (som udgangspunkt) skal males ved enhver fraflytning, men kun hvis det er tiltrængt. Talsmændene i Statsfængslet i Horsens har ikke fremsat ønske om selv at male cellen, men alene om indflydelse på farvevalget, så der er heller ikke, som anført af direktoratet, tale om at indføre en ordning hvorefter de indsatte får mulighed for selv at ”forestå” maling af cellerne. Men som det fremgår af Statsfængslet i Vridsløselilles oplysninger, må de indsatte selv male cellen (og selv betale for malingen) hvis de ønsker den malet på et tidspunkt hvor den ikke trænger til at blive malet.

Til Statsfængslet i Horsens' bemærkning om at Statsfængslet i Vridsløselille i "sådanne tilfælde", som sigter til de situationer hvor langtidsindsatte bebor den samme celle i flere år, lader den indsatte være med til selv at vælge farven, bemærker jeg at jeg ikke har forstået Statsfængslet i Vridsløselilles oplysninger på den måde. Som anført i min opfølgingsrapport (nr. 3), forstår jeg Statsfængslet i Vridsløselilles udtalelse i forbindelse med min inspektion af dette fængsel således at alle indsatte i dette fængsel, uanset varigheden af deres ophold i fængslet, har mulighed for at male cellen efter eget farvevalg. Statsfængslet i Vridsløselilles nye oplysninger til direktoratet ændrer ikke ved hvilke indsatte der kan få lov til at få indflydelse på farvevalget, men det fremgår af udtalelsen at der er en begrænsning i selve farvevalget.

Spørgsmålet under dette punkt drejer sig således (først og fremmest) om hvorvidt de indsatte – når cellen trænger til at blive malet – skal have mulighed for at vælge mellem flere forskellige (standard)farver, og i givet fald om det alene skal gælde for indsatte med lang opholdstid.

Jeg har noteret mig at direktoratet finder det hensigtsmæssigt at overveje at fastsætte fælles retningslinjer for de lukkede fængsler, og at der skal være tale om retningslinjer for alle kategorier af indsatte. Jeg har endvidere noteret mig at direktoratet vil foranledige en drøftelse heraf på et kommende koordineringsmøde mellem de lukkede anstalter og vil orientere mig om de videre overvejelser i sagen. Jeg går ud fra at direktoratet vil inddrage det jeg har anført ovenfor, i sine overvejelser."

Ombudsmanden har endnu ikke modtaget underretning fra direktoratet i sagen.

Jeg er ikke bekendt med praksis i de (øvrige) åbne fængsler. Jeg beder direktoratet om at overveje om der tilsvarende bør være fælles retningslinjer for dette spørgsmål for de åbne fængsler og meddele mig resultatet af disse overvejelser.

6.8. Sagsbehandling

For så vidt angår behandlingen af indsattes klager hævdes det fra de indsattes side at sagsbehandlingen i fængslet ofte er så langsommelig at indsatte ikke når at få en afgørelse på deres klagesager før de løslades.

Der udtrykkes ønske om at fællestalsmanden i højere grad gives mulighed for at færdes frit på afdelingerne, afholde møder også med talsmændene for den halvåbne afdeling og hjælpe indsatte med at affatte klager.

Fængslet har hertil i brevet af 17. juni 2002 anført:

”Man går ud fra, at der med egentlige klagesager tænkes på sager, der forelægges Direktoratet for Kriminalforsorgen. Som tidligere nævnt afgøres langt de fleste sager vedrørende de indsatte af personalet på afdelingen med direkte klageadgang til Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Som tidligere nævnt, er man ikke indstillet på at give fællestalsmanden fri adgang til afdelingerne, herunder møder med talsmændene for de halvåbne afdelinger. Sidstnævnte skyldes det forhold, at den halvåbne afdeling netop har til formål at yde en form for beskyttelse af de herværende indsatte mod de øvrige indsatte.”

Efter talsmandsbekendtgørelsens § 4, stk. 2 (bekendtgørelse nr. 369 af 17. maj 2001 om gennemførelse af medindflydelse for indsatte i kriminalforsorgens institutioner), har en talsmand ret til kontakt med de medindsatte som den pågældende særligt repræsenterer, og til kontakt med andre talsmænd, jf. dog stk. 2 og 3. Efter stk. 3 kan institutionens leder bestemme at talsmænd på bl.a. afdelinger der har til formål at afsondre de dér placerede indsatte fra de øvrige indsatte i i institutionen, ikke skal have mulighed for at have kontakt med de øvrige talsmænd, herunder en fællestalsmand, i institutionen. Efter § 8, stk. 2, kan institutionens leder fastsætte regler om at talsmænd, herunder en fælles talsmand, ikke skal have adgang til andre afdelinger i fængslet end den hvor den pågældende er placeret.

Jeg kan på denne baggrund ikke kritisere at fængslet ikke vil give tilladelse til at fællestalsmanden kan færdes frit på alle afdelinger i fængslet og afholde møder også med talsmændene på de halvåbne afdelinger.

For så vidt angår klagen over langsommelig sagsbehandling – som jeg forstår sådan at den ikke kun vedrører egentlige klagesager til direktoratet hvor fængslet skal afgive udtalelse mv., men tillige klager til fængslet (remonstration mv.) – må jeg henvise de indsatte til at indgive klager i konkrete tilfælde over sagsbehandlingstiden. Klager over fængslets sagsbehandlingstid skal stiles til Di-

rektoratet for Kriminalforsorgen, mens klager over direktoratets sagsbehandlingstid kan behandles af ombudsmanden.

6.9. Formidling af afgørelser

De indsatte er utilfredse med at afgørelser om udgang først træffes eller meddeles umiddelbart inden udgangen forventes påbegyndt. Der må ofte rykkes for svar, og afgørelser træffes uden at den indsatte orienteres herom. Ifølge de indsatte er ledelsen selv opmærksom på problemet og har forsøgt at afhjælpe det ved indførelse af et system hvorefter en seddel skal udfyldes når den indsatte meddeles svar på anmodninger. Det er dog de indsattes indtryk at dette ikke har afhjulpet problemet. (Indførelse af denne ordning er omtalt i referatet fra mødet med talsmændene den 3. april 2002).

Fængslet har i sit brev af 17. juni 2002 vedrørende dette forhold anført:

”Man er, som det også tidligere er påpeget over for talsmændene på talsmandsmødet, meget forundrede over talsmændenes opfattelse. Man har netop indført det nye system, hvorefter personalet, ved at udfylde en seddel, sikrer sig, at afgørelsen forkyndes for den indsatte. Man er dog klar over, at det i starten af ordningen er svigtet i et enkelt tilfælde over for netop en af talsmændene, hvilket naturligvis er beklageligt.”

For så vidt angår klagen over at afgørelser først træffes eller meddeles umiddelbart inden udgangen forventes påbegyndt, går jeg ud fra at ledelsen vil orientere personalet om klagen. Jeg går i øvrigt ud fra at sagerne behandles hurtigst muligt således at afgørelse så vidt muligt kan træffes i god tid inden det tidspunkt som udgangen er søgt til, og således at det i tilfælde af afslag er muligt at få behandlet en klagesag af direktoratet. Jeg går endvidere ud fra at de indsatte orienteres hurtigst muligt efter at afgørelsen er truffet. Jeg har vedrørende dette forhold noteret mig at der er indført et nyt system med udfyldelse af en seddel til de indsatte når der er truffet afgørelse, der har til hensigt at sikre at de indsatte får meddelelse om afgørelsen.

Jeg henviser i øvrigt de indsatte til at klage i konkrete tilfælde hvis de er utilfredse med sagsbehandlingstiden eller behandlingen af sagen i øvrigt, jf. pkt. 6.8.

6.10. Tv

De indsatte ønsker adgang til flere kanaler og installering af et nyt anlæg til erstatning for det nuværende som ifølge de indsatte er delvist ude af funktion. Det blev oplyst at afslag herpå over for de indsatte var blevet begrundet i at det ikke er hensigtsmæssigt at indføre en ordning hvorefter de indsatte hver især betaler et beløb til en tv-ordning, da dette kan medføre gruppepres.

Også dette spørgsmål blev behandlet på mødet den 3. april 2002 med talsmændene. Det blev aftalt at økonomichefen skulle kontakte Statsfængslet på Kragshovede der ifølge de indsatte havde en ordning som beskrevet.

Fængslet har i sit brev af 17. juni 2002 vedrørende dette forhold anført:

”Der er i dag adgang til 7 kanaler. Der har i en periode været tekniske problemer med at enkelte kanaler er ’faldet ud’. Der har dog hver gang været tale om ganske kortvarige problemer. Adgang til flere kanaler vil indebære en investering i størrelsesordenen 40.000 kr. Hertil kommer forøgede løbende udgifter på ca. 10-15.000 kr. årligt for to såkaldt digitale kanaler.

De indsattes talsmænd har foreslået, at de indsatte indbetaler et beløb, f.eks. 10 kr. pr. uge pr. indsat for derved at bidrage til finansieringen. Ikke mindst på baggrund af tilkendegivelser fra Rigsrevisionen, der advarer mod at fængslet påtager sig at administrere en sådan ordning, har man hidtil ikke være indstillet på at gå videre med spørgsmålet. Endvidere er det korrekt, at man over for talsmændene har tilkendegivet, at man formentlig ikke kan se bort fra, at nogle indsatte ved en sådan ordning kan føle sig presset til at betale.”

Af de af fængslet anførte grunde kan jeg ikke kritisere at fængslet har afvist delvis finansiering af yderligere tv-kanaler ved opkrævning af beløb fra de indsatte. Jeg bemærker i den forbindelse at de

indsatte ikke kan forpligtes til at betale til en sådan finansiering, og at det (mig bekendt) ikke er teknisk muligt at udelukke indsatte der ikke ønsker flere kanaler, fra at kunne se disse kanaler.

Jeg beder fængslet om at oplyse hvad fængslet fik oplyst om ordningen i Statsfængslet på Kragsskovhede ved henvendelse dertil.

Det tilføjes at jeg fra min inspektion af Fængselsafdelingen Kærshovedgård er bekendt med at de indsatte dér har en ordning hvorefter de betaler til en fælles kasse der anvendes til bl.a. betaling for betalingskanaler. De indsatte administrerer selv ordningen som det er frivilligt at deltage i. For så vidt angår spørgsmålet om at indsatte kan føle sig presset til at betale, har jeg i min rapport om dette fængsel henvist til det jeg har anført ovenfor i denne sag om Statsfængslet ved Nr. Snede. Jeg har bedt Fængselsafdelingen Kærshovedgård oplyse om overvejelser om gruppepres har været inde i billedet i forbindelse med ordningen i dette fængsel, og jeg har bedt direktoratet om at oplyse hvilke overvejelser direktoratet gjorde sig i en konkret sag hvori spørgsmål om denne fælles kasse indgik, men som direktoratet ikke havde taget udtrykkeligt stilling til i selve afgørelsen i sagen.

På baggrund af det af fængslet i øvrigt oplyste om udgifterne til etablering og drift af yderligere kanaler, kan jeg heller ikke kritisere at fængslet ikke (for tiden) ønsker at imødekomme de indsattes ønske om at der etableres yderligere tv-kanaler (uden opkrævning af yderligere betaling fra de indsatte). Spørgsmålet vil kunne rejses igen senere.

Jeg har noteret mig det oplyste om at der i en periode har været tekniske problemer. Jeg går således ud fra at der ikke længere er problemer. Såfremt der fortsat er eller igen kommer problemer, går jeg ud fra at fængslet foretager det fornødne med henblik på afhjælpning heraf.

Jeg foretager mig ikke mere vedrørende klagen under dette punkt.

6.11. Forholdet mellem fængselsfunktionærerne og ledelsen

Fængselsfunktionærerne gør efter de indsattes mening et godt stykke arbejde, men det er mærkbart for de indsatte at personalet savner koordination og støtte fra ledelsen.

Jeg foretager mig ikke noget vedrørende dette forhold ud over at viderebringe det af talsmændene anførte til fængslet således at fængslet har mulighed for at overveje om det giver fængslet anledning til at foretage noget.

6.12. Ændring af lægens ordinationer

Det blev på mødet fremført at fængslets økonomichef under henvisning til fængslets økonomi i flere tilfælde har modsat sig lægens ordinationer af f.eks. briller og i et enkelt tilfælde insulin til en diabetiker.

Fængslet har i brevet af 17. juni 2002 hertil anført:

”Det fremgår, at fængslets økonomichef i flere tilfælde har modsat sig lægens ordinationer af f.eks. briller og et enkelt tilfælde insulin til en diabetiker.

Det er korrekt, at man i enkelte tilfælde har afvist ønsker om særligt dyre stel til briller og henvist de indsatte til selv at betale, såfremt de ønsker særlige stel, hvor prisen på disse ligger væsentligt over standardprisen (den cirkulærebestede).

Man har ikke kendskab til tilfælde, hvor man skulle have modsat sig ordination af insulin til en diabetiker.

Økonomichefen oplyser, at han i ét enkelt tilfælde er blevet kontaktet af sygeplejersken, fordi der var en indsat, der af lægen blev ordineret slankepiller. Den indsatte ønskede imidlertid nogle andre slankepiller, der var væsentligt dyrere end dem lægen ordinerede, og der blev herefter indgået en aftale med den indsatte om at han delvist selv finansierede de piller, som han ønskede.”

Jeg har noteret mig det oplyste hvoraf fremgår at der ikke er tale om at fængslet har ændret eller afvist at efterkomme lægens ordinationer, men at fængslet i et enkelt tilfælde har afvist at betale merprisen for et produkt som den indsatte ønskede i stedet for det som lægen havde ordineret. (Herudover har fængslet afvist indsattes ønsker om specielt dyre brillestel hvilket ikke er noget som lægen ordinerer).

Jeg har endvidere noteret mig at fængslet ikke har kendskab til et eksempel som talsmændene nævnte, hvor en diabetiker ikke fik bevilliget insulin. Da jeg ikke forstår talsmændenes oplysning om denne sag som en konkret klage, men som et eksempel, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold. Hvis den pågældende indsatte ønsker videre foretaget i sagen, henviser jeg ham til at konkretisere klagen over for ledelsen.

Jeg foretager mig ikke mere vedrørende talsmændenes klage under dette punkt. Jeg henviser de indsatte til at klage i konkrete tilfælde.

6.13. Madrasser

Der blev på mødet tillige fremført en generel klage over fængslets brandhæmmende madrasser som er for tynde og hurtigt udhules. Jeg oplyste at dette er et generelt problem i kriminalforsorgen som dels kan afhjælpes ved regelmæssig af-dampning.

Jeg er bekendt med at Direktoratet for Kriminalforsorgen har udfærdiget en madrassvejledning som er udsendt til samtlige kriminalforsorgens institutioner midt i august måned 2002. Fra den 1. september 2002 er vejledningen desuden blevet udleveret i forbindelse med levering af madrasser og madrassetræk fra centrallageret, centraldepoterne og centralvaskerierne. I vejledningen har direktoratet opregnet seks gode råd til bevarelse mv. af LUX-madrassens kvaliteter. Direktoratet har i brev af 8. august 2002 over for mig oplyst at direktoratet har besluttet at lade standardmadrassen udgå af sortimentet når restlageret på 26 stk. er solgt. Herefter

vil der kun blive leveret madrasser af den nye type (LUX) med en væsentlig bedre liggekomfort. Jeg har i brev af 14. august 2002 taget det som direktoratet har oplyst til efterretning.

Jeg foretager mig ikke mere vedrørende dette forhold.

6.14. Opsætning af lyddæmpende plader

En af talsmændene havde grundet en tinnitus-skade anmodet om opsætning af lyddæmpende plader i opholdsstuen og køkkenet på sin afdeling og fået afslag herpå.

Fængslet har i brevet af 17. juni 2002 oplyst at fængslet ikke har kendskab hertil.

Jeg foretager mig ikke mere vedrørende dette forhold, men henviser den pågældende talsmand til at rejse spørgsmålet (på ny) over for fængslets ledelse, og – såfremt han ikke er tilfreds med fængslets svar i den anledning – at klage til Direktoratet for Kriminalforsorgen.

7. Møde med talsmændene for de halvåbne afdelinger

Referatet fra samtalen med talsmændene for de halvåbne afdelinger og straf- og isolationsafdelingen indeholder, som nævnt i indledningen, også generelle spørgsmål som fremkom senere under samtaler med enkelte indsatte fra disse afdelinger. Disse spørgsmål er derfor medtaget nedenfor under henholdsvis pkt. 7 og 8.

7.1. Fritid

Det blev af talsmændene fremført at mulighederne for fritidsaktiviteter i den halvåbne afdeling er for dårlige. Især ønskes flere muligheder for at dyrke motion. På tidspunktet for inspektionen var der adgang til motionslokalet tre gange om ugen i en time, dog kan kun fire indsatte fra hver af de to halvåbne afdelinger deltage pr. gang. Der ønskes mere træningsudstyr og flere kulturudgange med besøg til f.eks. svømmehal eller biograf. Endvidere ønskes der anlagt en fodboldbane i det halvåbne område.

Der blev endvidere klaget over at løbeture jævnligt aflyses med kort varsel af personalet skønt de er indlagt i vagtplanen flere måneder frem.

En del af de indsatte er placeret i den halvåbne afdeling mens de venter på overflytning til en åben afdeling. De er frustrerede over således at være berettigede til flere tilbud end den halvåbne afdeling giver mulighed for.

Der var utilfredshed med at arbejdet med færdiggørelsen af fritidshuset på området trækker ud. På tidspunktet for inspektionen var der netop blevet lagt gulv i huset, men der manglede stadig en del malerarbejde mv., især på 1. sal. Ifølge talsmændene var der i tiden frem til inspektionen blevet arbejdet i døgndrift med istandsættelse af huset. Tidsplanen for husets åbning bliver dog jævnligt skudt længere frem i tiden.

Fængslet har i sit brev af 17. juni 2002 anført følgende vedrørende dette forhold:

”Muligheden for fritidstilbud til de indsatte på den halvåbne afdeling begrænses alene af de fysiske rammer, og som det er nævnt flere steder, vil færdiggørelsen af fritidshuset spille en stor rolle heri.

De indsatte på den halvåbne afdeling er for så vidt ligeså berettigede som de indsatte på den åbne afdeling, og der arrangeres også ture ud af huset, ligesom de indsatte kan anvende den gamle fod-

boldbane. Det er i øvrigt opfattelsen, at der alene har været tale om en forholdsvis lille del af de indsatte på den halvåbne afdeling, der afventer overflytning til den åbne afdeling.”

Jeg går som nævnt under pkt. 2.3.6. ud fra at fritidsbygningen nu er færdig og taget i brug. I forlængelse af min anmodning under pkt. 2.3.6. om oplysning om bl.a. de motionsredskaber der er (kommet) i fritidsbygningen, beder jeg fængslet om at oplyse hvorvidt de indsatte fra de halvåbne afdelinger fortsat har adgang til kondirummet på den åbne afdeling, og om hvordan det i givet fald sikres at alle indsatte fra de halvåbne afdelinger der ønsker at anvende motionsredskaberne dette sted, får adgang til dette.

Jeg har noteret mig at der er en gammel fodboldbane som de indsatte på halvåben afdeling kan benytte. Da de indsatte på denne afdeling tilsyneladende ikke er bekendt med denne mulighed, beder jeg fængslet om at orientere dem herom. (Det fremgår ikke af de oversigter der er i mappen for de indsatte på denne afdeling – afsnit 2 og afsnit 6 – at der er en fodboldbane). Jeg beder samtidig fængslet om at oplyse mig om eventuelle begrænsninger i brugen af denne bane der – så vidt jeg erindrer – ligger udenfor hegnet og derfor ikke er umiddelbart tilgængelig for de indsatte.

Jeg beder fængslet om en udtalelse vedrørende ønsket om flere ture ud af huset. Jeg henviser i den forbindelse også til at fritidstilbudene til de indsatte på halvåben afdeling, som nævnt under pkt. 3.2., er begrænsede i forhold til tilbudene for de indsatte på åben afdeling (også efter indretning af fritidsbygningen). Det bemærkes at jeg er opmærksom på at det ifølge de interne regler der gælder for halvåben afdeling, også er muligt for de indsatte på denne afdeling at benytte læderværkstedet og fængslets egen swimmingpool.

Med hensyn til aflysning af løbeture henviser jeg til det anførte under pkt. 3.2. Jeg går således ud fra at de overvejelser om at lægge løbetilbudene i faste rammer som jeg dér har bedt fængslet om at foretage, også vil inkludere løbeturene for de halvåbne afdelinger.

Jeg har noteret mig at der efter fængslets opfattelse kun er få indsatte der afventer overførsel til åben afdeling. Dette er imidlertid for så vidt uden betydning for fritidstilbudene idet de indsatte på

halvåben afdeling som anført af fængslet i princippet har samme ret til fritidsaktiviteter som de indsatte på åben afdeling. Jeg beder i den forbindelse om direktoratets bemærkninger til udbuddet af fritidsaktiviteter for de indsatte på de halvåbne afdelinger, herunder udendørsaktiviteter.

7.2. Besøg

De indsatte finder det utilfredsstillende at skulle modtage besøg i deres egen stue. De nuværende regler efter hvilke børn og voksne kun må forlade stuerne i forbindelse med spising, giver ikke grundlag for et vellykket samvær med familien. Der blev udtrykt ønske om et fælleslokale, en udendørs legeplads eller eventuelt et legerum med legetøj i fritidshuset.

Af de interne regler gældende for de indsatte på halvåben afdeling (dokumentdato 20. november 2001) fremgår det at besøgstiden er i weekender og på helligdage fra kl. 10 til kl. 16.30. Reglerne svarer i øvrigt til reglerne for åben afdeling. For så vidt angår besøg på hverdage i ”besøgslokalet” forstår jeg dog at der her hentydes til besøgslokalet på afdeling G. Indsatte og deres besøgende må opholde sig på udearealet.

Fængslet har ikke kommenteret klagen fra talsmændene på de halvåbne afdelinger vedrørende besøgsordningen.

Med hensyn til afvikling af besøg på fællesarealer ud over i køkkenet i forbindelse med spising, henviser jeg til det jeg har anført under pkt. 6.5.

Jeg beder i øvrigt om fængslets bemærkninger til det som talsmændene anførte, herunder oplysning om hvorvidt det legetøj der var indkøbt, men endnu ikke sat ud på afdelingerne, på tidspunktet for inspektionen også omfattede legetøj til de halvåbne afdelinger.

7.3. Tv

De indsatte er utilfredse med udvalget af tv-kanaler og ønsker at opfordre fængslet til at indføre kabelnet. For øjeblikket hentes seks kanaler ned via en parabolantenne som ifølge de indsatte ikke altid fungerer optimalt.

Jeg henviser til det som jeg har anført ovenfor under pkt. 6.10. for så vidt angår etablering af yderligere tv-kanaler.

7.4. Telefon og pc

De indsatte ønsker mulighed for at have egen telefon og pc på stuerne.

Fængslet har i sit brev af 17. juni 2002 hertil anført følgende:

”De indsatte på den halvåbne afdeling har ligesåvel som de indsatte på den åbne afdeling, mulighed for at få installeret egen telefon til fastnet. Det anførte er således ikke korrekt, med mindre der henlydes til bærbare, trådløse telefoner, der efter de almindelige regler, er forbudte i samtlige af landets fængsler, jfr. genstandsbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 11.

Af samme bekendtgørelse fremgår i øvrigt, at man i de åbne fængsler kan tillade de indsatte at få udleveret computer i eget opholdsrum, hvis uddannelses- eller arbejdsmæssige hensyn i det enkelte tilfælde taler derfor. Der kan kun tillades udlevering af modem, når særlige grunde taler derfor.

Ved administration af disse regler lægges der vægt på, at der skal foreligge en konkret begrundelse som nævnt af uddannelses- eller arbejdsmæssige hensyn for udlevering af PC. Der foretages således en konkret vurdering, herunder også på den halvåbne afdeling. Tilladelse til modem er efter hidtidig praksis kun givet i meget få tilfælde, og indtil nu har der ikke været indsatte på den halvåbne afdeling, der efter vores skøn har opfyldt betingelserne om at der skal foreligge ganske særlige omstændigheder.”

Jeg tager til efterretning at de indsatte på den halvåbne afdeling ikke er stillet anderledes end de indsatte på åben afdeling og således kan få installeret fastnettelefon på stuen hvis de ønsker det. For så vidt angår udlevering af pc og modem afhænger det, som nævnt af fængslet, af en konkret

vurdering i hvert enkelt tilfælde om de indsatte opfylder betingelserne for en sådan udlevering. Det gælder for alle de indsatte hvad enten de har ophold på åben eller halvåben afdeling.

7.5. Personale

De indsatte opfatter personalet som konfliktsøgende og hævdede at personalet ofte møder de indsatte med en uhøflig tone og fremkommer med grundløse beskyldninger. De indsatte oplever at arbejdsgangen er dårligt organiseret og behandlingen af anmodninger mv. inkonsekvent. Der blev givet eksempler på mangelfuld kommunikation mellem indsatte og personale og internt i personalegruppen, herunder et tilfælde hvor en anmodningsseddel ikke nåede frem til rette modtager, et afslag på en ansøgning om udgang som først blev meddelt dagen før den planlagte udgang, og et eksempel på forskelsbehandling i forbindelse med for sen tilbagekomst fra udgang. De indsatte ønsker i højere grad at blive skriftligt informeret om såvel personlige anmodninger som generelle forhold i fængslet.

De indsatte er tillige utilfredse med at afdelingerne flere gange om ugen ikke modtager deres aviser fordi personalet, efter de indsattes udsagn, beholder dem på kontoret. Endvidere at fængselsfunktionærer låner de indsattes dvd'er og videobånd fra opholdsrummet med hjem uden at spørge.

Fængslet har hertil anført følgende i brevet af 17. juni 2002:

”Man må afvise, at personalet er konfliktsøgende, som hævdede af de indsatte. Som der også blev redegjort for under inspektionen, har personalet på den halvåbne afdeling også ansvaret for de indsatte på straf- og isolationsafdelingen. Alle afdelinger er som nævnt først taget i brug i efteråret 2001, hvorfor erfaringerne med afdelingen nødvendigvis må afvente en vis periode. Det er indtrykket, at der i forbindelse med ibrugtagningen af afdelingen, har været en del usikkerhedsmomenter omkring rutiner og regime samt en række praktiske spørgsmål vedrørende anskaffelse af diverse udstyr til indsatte og personale. Dette vil formentlig aldrig helt kunne undgås i forbindelse med opstart af en helt ny afdeling, men det forhold, at afdelingen faktisk omgående blev belagt i fuldt omfang, gjorde ikke indkøringsfasen for personale og indsatte lettere. Det er imidlertid indtrykket, at afdelingen nu

er kommet ind i en mere fast rytme med klare arbejdsgange og procedurer, således at der ikke i det tempo som det hidtil er sket, er sket ændringer. Hermed vil der også blive mulighed for i højere grad at informere de indsatte om gældende procedurer.

Med hensyn til aviser kan der forekomme stop i leveringer eller forkert fordeling af aviserne internt i huset, der bevirker, at de indsatte ikke får aviserne eller først får dem på et sent tidspunkt.

Man er ganske uforstående over for, at der skulle være funktionærer, der har lånt de indsattes DVD og videobånd. Man har ikke kendskab hertil, og har svært ved at forestille sig, at det skulle være tilfældet. Spørgsmålet vil dog blive undersøgt endnu engang.”

Jeg har noteret mig det oplyste, herunder at klagen over at de ansatte låner de indsattes dvd'er og videobånd uden at spørge om lov først, ville blive undersøgt nærmere hvilket jeg går ud fra er sket.

Jeg går ud fra at den procedure med udfyldelse af en blanket ved svar på anmodninger som er nævnt under pkt. 6.9., også omfatter de halvåbne afdelinger.

Jeg foretager mig ikke mere vedrørende klagen under dette punkt, men henviser de indsatte på afdelingerne til at klage i konkrete tilfælde.

7.6. Proceduren for aflæggelse af urinprøver

Der blev klaget over proceduren for aflæggelse af urinprøver efter udgang. Reglen er at hvis prøven ikke aflægges inden for tre timer, betragtes den uden videre som positiv. De indsatte er utilfredse med at personalet ikke i ventetiden udleverer vand i mængder som er tilstrækkelige til at fremskynde et toiletbesøg.

Fængslet har hertil anført følgende:

”Det fremgår, at de indsatte kritiserer proceduren for aflæggelse af urinprøver efter orlov.

Proceduren er, at såfremt den indsatte ikke umiddelbart ved tilbagekomst eller inden afmønstring kan afgive urinprøve, i de tilfælde, hvor det er fastsat som et vilkår for udgangstilladelsen, henvises han til næste morgen at henvende sig med henblik på afgivelse af urinprøve. Er der begrundet mistanke om, at den indsatte vil forsøge 'at snyde' i forbindelse med afgivelse af urinprøve, kan han udelukkes fra fællesskab, indtil urinprøven er afgivet, dog højst i 3 timer. Mistanken kan være begrundet i, at indsatte eksempelvis medbringer sæbe eller andet til at komme i urinen, eller indtager store mængder vand for derved at ødelægge testresultatet.

Såfremt den indsatte på forhånd tilkendegiver, at han ikke vil aflægge urinprøve, vil han ikke blive udelukket fra fællesskab. Han vil da blive orienteret om, at hans sag herefter behandles efter reglerne om nægtelse af afgivelse af urinprøve. Det vil sige, at det forhold, at pågældende afviser at medvirke, vil indgå i den samlede bevisbedømmelse.

For så vidt angår fremtidig udgang, vil nægtelse kunne føre til tilbagekaldelse af tilladelsen.

I tilfælde, hvor den indsatte udelukkes fra fællesskab efter 'tretimersreglen', vil han inden for den første time, såfremt urinprøve ikke er afgivet, blive tilbudt at drikke en ¼ liter vand og eventuelt yderligere ¼ liter vand efter yderligere en halv time.

Er urinprøven ikke afgivet inden for de i alt 3 timer, bringes udelukkelse fra fællesskab til ophør, og sagen behandles efter reglerne om nægtelse af afgivelse af urinprøve."

Jeg har noteret mig at det ikke forholder sig som anført af de indsatte. Det forhold at den indsatte ikke kan aflægge urinprøve inden tre timer, fører således ikke "uden videre" til at den indsatte formodes at have indtaget ulovlige stoffer mv., men det indgår i den samlede bevisbedømmelse i sagen.

Spørgsmålet om udelukkelse fra fællesskab med henblik på afgivelse af urinprøve er reguleret i direktoratets bekendtgørelse om udelukkelse fra fællesskab (nu bekendtgørelse nr. 574 af 5. juli 2002, § 3) og vejledningen til denne bekendtgørelse (nr. 73 af samme dato). Om tilbud om vand i forbindelse med udelukkelse fra fællesskab efter "tretimersreglen" i bekendtgørelsens § 3, er det i vejledningen anført at hvis urinprøve ikke er afgivet inden for den første time, bør den indsatte tilbydes at drikke ¼ liter vand og eventuelt yderligere ¼ liter vand efter en halv times forløb, jf. vejledningens pkt. 3.

Da fængslet efter det oplyste overholder denne bestemmelse, foretager mig ikke mere vedrørende spørgsmålet om tilbud om vand i forbindelse med udelukkelse fra fællesskab efter bekendtgørelsens § 3.

7.7. Købmandsordningen

Der var utilfredshed med købmandsordningen, særligt det forhold at tilbudsavisen ikke altid kommer de indsatte i hænde. Jeg oplyste at dette punkt allerede var blevet taget op af ledelsen som havde aftalt med købmanden at fængslet altid modtager tilbudsaviserne.

Jeg henviser i øvrigt til det anførte under pkt. 6.2.

7.8. Frokostpause

Der blev udtrykt ønske om en længere frokostpause da det kan volde problemer at nå at lave mad og spise inden for 29 minutter. De indsatte mener at der er planer om at ændre ordningen således at maden indtages på arbejdspladserne, og ønsker oplysninger herom.

Fængslet her hertil anført:

”Reglen om frokostpause op til 29 minutter er cirkulærebestemt og kan ikke ændres. Det er korrekt, at der har været overvejelser og planer om at ændre ordningen, således at maden indtages på arbejdspladserne. Der er dog ikke truffet nogen endelig beslutning herom. De indsatte vil i givet fald blive orienteret.”

Spørgsmålet om frokostpause fremgår nu af § 4, stk. 3, i beskæftigelsesbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 372 af 17. maj 2001 om beskæftigelse mv. af de ind-

satte i kriminalforsorgens institutioner). Det fremgår heraf at frokostpausen ikke må være over 29 minutter.

Jeg har noteret mig at der "har været" overvejelser om ændring af frokostpausen således at maden indtages på arbejdspladserne, men at der ikke er truffet nogen "endelig" beslutning herom, og at fængslet "i givet fald" vil orientere de indsatte. Trods ordvalget går jeg ud fra at fængslet (på ny) vil overveje spørgsmålet og meddele de indsatte resultatet af disse overvejelser. Jeg beder også om underretning herom.

7.9. Fællesrum

De indsatte er glade for de flotte nye lokaler, men ønsker planter til opholdsrummet. Der findes en fælleskonto til sådanne formål.

Endvidere ønskes en kummefryser i køkkenet.

Fængslet har hertil anført:

"Det er nu besluttet at indkøbe planter til opholdsrummet.

Med hensyn til opstilling af kummefryser, er man ikke indstillet herpå. Dette beror på tidligere erfaringer, hvorefter der desværre indimellem forekom tyveri af madvarer mellem de indsatte."

Jeg har noteret mig beslutningen om at indkøbe planter til opholdsrummet – som jeg går ud fra er ført ud i livet.

Jeg beder fængslet om at oplyse hvorvidt de indsattes køleskabe er udstyret med frostboks. I benægtende fald beder jeg fængslet om at overveje spørgsmålet om indkøb af en fælles fryser igen. Jeg henviser dels til at de indsatte har selvforplejning og derfor bør have mulighed for at opbevare

frostvarer, dels til at jeg i forbindelse med inspektion af flere af kriminalforsorgens institutioner har fået oplyst på forespørgsel at der ikke er væsentlige problemer med tyveri fra fælles køleskabe (og fryser).

8. Møde med talsmanden for straf- og isolationsafdelingen

Som nævnt under pkt. 7 indeholder nedenstående også generelle klager der fremkom under samtaler med enkeltindsatte på straf- og isolationsafdelingen.

8.1. Anbringelse af indsatte der venter på overførsel, ledelse og personale mv.

Såvel talsmanden som flere af de øvrige indsatte i isolationsafdelingen som ombudsmandens medarbejdere senere havde samtale med, udtrykte frustration over deres placering og afdelingens drift. For de indsatte som befinder sig på afdelingen mens de venter på at blive overført til lukket fængsel, opleves det som uretfærdigt og unødvendigt psykisk belastende at skulle være underlagt strengere regler end i en lukket anstalt hvor der f.eks. ville være bedre muligheder for fællesskab og adgang til motionslokale mv.

Ifølge de indsatte på afdelingen præger det forhold at afdelingen stort set udelukkende bruges til opbevaring af indsatte som hører under andre institutioner (fængsler eller arresthuse), og som fængslet alene huser i kortere perioder for de respektive institutioner indtil der kan ske overførsel eller tilbageførsel, såvel ledelsens som de enkelte fængselsfunktionærers holdning til de indsatte. Efter de indsattes opfattelse vises de mindre respekt end fængslets egne indsatte og behandles dårligere f.eks. i forbindelse med sagsbehandling. De indsatte føler sig glemt og har oplevelsen af at deres behov og ønsker ikke tages alvorligt – dette

gælder f.eks. anmodninger om at blive flyttet til den halvåbne afdeling. De indsatte mener ikke at afdelingen har tilstrækkelig bemanning, dens forskelligartede funktioner taget i betragtning.

Fra flere af de indsatte på afdelingen blev der klaget over at personalet er affærdigende og har en uhøflig tone over for de indsatte. Endvidere var der generel utilfredshed med brugen af kollektiv straf i form af indelåsning hvis en indsat begår en forseelse. En indsat udtrykte ønske om tildeling af en kontaktperson blandt personalet.

Der blev i øvrigt klaget over at udnævnelsen af gangmænd er vilkårlig.

Under den afsluttende samtale oplyste ledelsen at der ikke gøres forskel på indsatte. Det er imidlertid et generelt problem at fængslet er bedre kendt med sine egne indsatte og derfor bedre i stand til at håndtere dem. Dertil kommer at en del spørgsmål (f.eks. sager om udgang) behandles af den institution som de indsatte er tilknyttet, hvorfor det af denne gruppe af indsatte kan opleves som om fængslet ikke tager dem tilstrækkeligt alvorligt fordi fængslet ikke selv skal behandle disse sager.

Fængslet har indledningsvis til den del af notatet der vedrører isolationsafdelingen, i brevet af 17. juni 2002 anført følgende:

”Som tidligere nævnt er isolationsafdelingen sammen med den halvåbne afdeling dækket af det samme personale. Der er 3 fængselsfunktionærer på vagt formiddag og eftermiddag. Den ene af funktionærerne om formiddagen er typisk optaget af diverse kørselsopgaver. Der kan i alt være 41 indsatte på afdelingen.

Klientellet på den halvåbne afdeling er typisk det, der betegnes som en svagere del af klientellet, d.v.s. indsatte, som er blevet overført fra åbent fængsel, fordi de der har haft vanskeligheder ved at begå sig i fællesskabet. Dette har ført til, at de enten er undvejet fra det åbne fængsel p.g.a. gældsproblemer m.v., eller at de har forsøgt at smugle narkotika ind, evt. presset af stærkere medindsatte.

Klientellet består således typisk af stofmisbrugere og den del af disse, er meget kontaktkrævende og har svært ved at begå sig socialt.

I forbindelse med udmelding af personalenormativer fra Direktoratet for Kriminalforsorgen til fængslerne, er der generelt givet en højere personalenormering på de halvåbne afdelinger end til de 'almindelige' åbne afdelinger, netop ud fra foranstående betragtning om, at de indsatte er mere belastede og mere personalekrævende.

Klientellet på isolationsafdelingen er for en stor dels vedkommende ligeledes indsatte, der ikke kan begå sig i åbent fængsel. En del af klientellet er meget lig det, der befinder sig på den halvåbne afdeling, medens en anden del er mere velfungerende indsatte. Der er dog i alle tilfælde tale om indsatte, der har gjort sig skyldige i så alvorlige disciplinære forseelser, at de indsatte bedømmes som uegnet til fortsat afsoning i åbent fængsel. Endelig er der en del som er psykisk meget skrøbelige. Sammenfattende er også dette klientel meget krævende for personalet.

Det særlige ved afdeling E, F og G er således, at fængslet så at sige, ud over en halvåben afdeling, tillige inden for stort den samme personaleramme, skal betjene 15 indsatte på isolationsafdelingen. Det er indtrykket, at personalet på afdelingen gør en kæmpeindsats for at løse disse opgaver, og fængslet har bl.a. i forbindelse med de seneste kontraktforhandlinger over for direktoratet påpeget et ønske om at styrke personalebemandingen.

Man kan ikke afvise, at de indsatte på isolationsafdelingen føler sig lidt 'klemt', idet man ofte må formidle kontakter og ønsker fra de indsattes side til det fængsel, hvorfra de er overført.

...

Det kan oplyses, at en del af de indsatte, der er anbragt på isolationsafdelingen, og som er bestemt overført til lukket fængsel ved Nr. Snedes foranstaltning, i stedet for at blive overført til lukket fængsel, tilgår Nr. Snedes halvåbne afdeling.

Baggrunden er netop, at personalet gennem det kendskab man opnår til disse indsatte, vurderer at de er bedre tjent med en placering på den halvåbne afdeling."

Med hensyn til spørgsmålet om indelåsning som kollektiv straf har fængslet anført følgende:

"Indelåsning af indsatte sker ikke som en kollektiv straf. Det er i et par enkelte tilfælde sket, at man af hensynet til opretholdelse af ro og orden på afdelingen, har fundet det nødvendigt at afbryde fællesskabet den pågældende dag. Der har i disse få situationer været tale om alvorlige episoder, hvor magtanvendelse har været anvendt."

For så vidt angår de indsattes bemærkning om placeringen af indsatte der venter på overførsel til lukket fængsel på straf- og isolationsafdelingen hvor der ikke er samme muligheder for fællesskab som i de lukkede fængsler, bemærker jeg at anbringelse på denne afdeling sker i stedet for anbringelse i arresthus – hvor adgangen til fællesskab og fritidstilbudene også mange steder er begrænsede. Om fællesskab og fritidsforholdene på afdelingen henviser jeg til pkt. 8.3. og 8.5.

Jeg beder om direktoratets bemærkninger til det af fængslet anførte om personalenormeringen og beder herunder direktoratet oplyse hvad der er sket i anledning af fængslets ønske om en styrkelse af bemanningen på afdelingen.

Jeg har ikke grundlag for at antage at personalet på isolationsafdelingen har en anden holdning til og behandler de indsatte på denne afdeling anderledes end (de ville behandle) de øvrige indsatte i fængslet fordi der (for de flestes vedkommende) ikke er tale om ”egne indsatte”. Noget andet er at det kan opfattes sådan af de indsatte på afdelingen som er overført fra andre fængsler, som en følge af at personalet på afdelingen (som også nævnt af fængslet) ikke har samme kendskab til de indsatte på isolationsafdelingen som de har til ”egne indsatte”, og at mange af de spørgsmål som de indsatte rejser, skal behandles af den institution hvorfra de er overført (jf. herom pkt. 8.2.). Jeg går ud fra at personalet er opmærksom på dette forhold.

Med hensyn til det anførte om at de indsatte føler sig glemt, f.eks. i forbindelse med behandlingen af anmodninger om overførsel til halvåben afdeling, henviser jeg til fængslets oplysning om at en del indsatte fra denne afdeling som skulle have været overført til lukket afdeling, faktisk blive overført til den halvåbne afdeling i stedet – hvilket netop sker på grundlag af det kendskab som de ansatte på afdelingen opnår til de pågældende indsatte.

Jeg beder om fængslets bemærkninger til klagen over at valg af gangmand efter de indsatte opfattelse er vilkårligt, og til ønsket om en kontaktperson for de indsatte på afdelingen.

Med hensyn til klagen over anvendelse af indelåsning som kollektiv straf har jeg noteret mig det af fængslet oplyste om at det ikke forekommer.

Jeg henviser i øvrigt de indsatte til at klage til ledelsen og (efterfølgende) direktoratet i konkrete tilfælde, eller såfremt der i øvrigt måtte være forhold af mere generel karakter som de er utilfredse med.

8.2. Sagsbehandlingen vedrørende indsatte der er overført fra andre institutioner

For de indsatte fra andre fængsler som er anbragt på isolationsafdelingen i Statsfængslet ved Nr. Snede, giver det øget ventetid at anmodninger og beslutninger skal formidles til og fra det fængsel hvor de hører til, via personalet i Statsfængslet ved Nr. Snede. Den generelle holdning blandt de indsatte er at myndigheden burde følge den indsatte og således overgå til dennes øjeblikkelige opholdssted.

Fængslet har i brevet af 17. juni 2002 anført:

”... Det [...] var en forudsætning i forbindelse med etableringen [af straf- og isolationsafdelingen; min tilføjelse], at det fortsat var den såkaldte moderanstalt, der havde sagsbehandlingsansvaret for disse indsatte.

Nr. Snedes personale gør en stor indsats for at hjælpe de indsatte og formidle deres ønsker videre til den såkaldte moderanstalt, men det er korrekt, at der indimellem kan forekomme ventetider på svar fra disse fængsler, fordi de først skal have fundet sagerne frem og efterfølgende meldt tilbage til isolationsafdelingens personale.

Problemstillingen er imidlertid ikke anderledes end den ville være, hvis den indsatte var blevet placeret i et arresthus inden overførsel til lukket fængsel kunne finde sted.

...”

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i det tidligere nævnte brev af 25. oktober 2001 hvormed direktoratet orienterede kriminalforsorgens institutioner om de nye afdelinger i Statsfængslet ved Nr. Snede, herunder straf- og isolationsafdelingen, angivet i hvilke tilfælde der kan ske overførsel fra åbent fængsel til straf- og isola-

tionsafdelingen. Foruden anbringelse af indsatte fra andre åbne fængsler i strafcelle og enrum (udelukkelse fra fællesskab) kan der ske anbringelse af blandt andre indsatte som er "bestemt" overført fra åben eller halvåben afdeling til lukket fængsel, men som på grund af pladsforholdene i det lukkede fængsel ellers skal afvente pladsledighed i arresthus. Det er anført at overførsel til straf- og isolationsafdelingen i sådanne tilfælde sker efter straffuldbyrddelseslovens § 25, stk. 5, jf. § 27, stk. 2, nr. 1. Efter § 25, stk. 5, kan en indsat "under behandlingen af spørgsmålet om overførsel" til lukket fængsel midlertidigt anbringes i arresthus når der er bestemte grunde til at antage at betingelserne for overførsel er opfyldte. Efter § 27, stk. 2, nr. 1, kan en indsat i et arresthus overføres til fængsel af hensyn til den samlede udnyttelse af pladserne.

Jeg anmoder direktoratet om en udtalelse vedrørende henvisningen til straffuldbyrddelseslovens § 25, stk. 5, der handler om midlertidig overførsel "under behandlingen af" spørgsmålet om overførsel, for så vidt angår tilfælde hvor det er "bestemt" at der skal ske en sådan overførsel.

Efter nævnte skrivelse kan endvidere indsatte der er bestemt midlertidigt overført til arresthus, af kapacitetsmæssige grunde anbringes på straf- og isolationsafdelingen såfremt der er konkret grundlag for overførsel af den indsatte til lukket fængsel. Hjemlen hertil er ifølge skrivelsen straffuldbyrddelseslovens § 28, stk. 2, jf. § 27, stk. 2, nr. 1. Straffuldbyrddelseslovens § 28, stk. 2, bestemmer at en indsat i et åbent fængsel for et bestemt tidsrum af højst 8 uger kan overføres til arresthus såfremt denne overtrædelse træder i stedet for en overførsel til lukket anstalt efter lovens § 25, stk. 1, 2 eller 3.

Med hensyn til sagsbehandlingen for indsatte der midlertidig er anbragt i et arresthus (eller et fængsel, jf. straffuldbyrddelseslovens § 27, stk. 2, nr. 1) har direktoratet udstedt et cirkulære af 24. oktober 1985 om behandlingen af sager om udgang, prøveløsladelse, afbrydelse af straffuldbyrddelsen, overførsel mellem krimi-

nalforsorgens institutioner og overførsel efter den dagældende bestemmelse i straffelovens § 49, stk. 2 (nu afløst af straffuldbyrdelseslovens § 78). Cirkulæret der ikke er ophævet i forbindelse med ikrafttrædelsen af straffuldbyrdelsesloven, omfatter blandt andre indsatte der midlertidigt er overført fra åben anstalt med henblik på anbringelse i lukket anstalt, dvs. indsatte der afventer overførsel til lukket anstalt når der bliver plads. Efter dette cirkulære skal sager om udgang mv. behandles af den institution hvor den indsatte senest havde ophold, dvs. den institution som den indsatte er overført fra (§ 1, stk. 1). Der skal ske en forudgående drøftelse med den institution som den indsatte er overført til. De pågældende institutioner kan dog i det enkelte tilfælde aftale at sagen behandles af den institution hvortil der er sket overførsel.

På denne baggrund, og da det var en forudsætning ved etableringen af afdelingen at sagsbehandlingen vedrørende de indsatte der bliver overført dertil fra andre institutioner, fortsat skulle forestås af den institution hvorfra overførslen er sket, foretager jeg mig ikke mere vedrørende spørgsmålet om hvem der har kompetencen til at behandle sager vedrørende de indsatte der er overført fra andre fængsler til straf- og isolationsafdelingen.

Jeg har for så vidt forståelse for de indsattes synspunkt om at kompetencen bør henhøre under den institution hvor den indsatte faktisk er placeret. Da jeg imidlertid går ud fra at baggrunden for reglen i cirkulæret om at den overførende institution bevarer kompetencen efter overførslen til at behandle de nævnte sager vedrørende den indsatte, skyldes denne institutions (bedre) kendskab til den indsatte og den modtagende institutions mangel på samme sammenholdt med det forhold at opholdet den modtagende institution alene er midlertidigt (med henblik på enten overførsel til ny institution eller tilbageførsel), kan jeg ikke kritisere at den overførende institution bevarer kompetencen til at træffe afgørelse efter overførslen. Jeg henviser dog til det anførte nedenfor.

Både bestemmelsen i straffuldbyrdelseslovens § 25, stk. 5, som direktoratet har henvist til som hjemmel for indsatte der afventer ledig plads i lukket fængsel, og

det nævnte cirkulære af 24. oktober 1985 vedrører indsatte der ”midlertidigt” er anbragt i arresthus (fængsel). For indsatte der overføres efter § 28, stk. 2, jf. § 27, stk. 2, nr. 1, kan opholdet højst vare 8 uger, jf. ovenfor. Af et følgebrev til cirkulæret af 24. oktober 1985 fremgår det at spørgsmål om overførsel til lukket anstalt skal tages op til overvejelse bl.a. når der er forløbet 3 måneder efter overførslen til arresthuset. Det er således forudsat at ”midlertidigt” kan vare mere end 3 måneder.

Jeg fik under inspektionen indtryk af at der var nogle indsatte der havde ventet på overførsel i lang tid.

Jeg anmoder fængslet om at oplyse nærmere om antallet af og opholdstiden for de indsatte der indtil nu har afventet overførsel til lukket anstalt.

Jeg beder endvidere direktoratet om at oplyse hvad ”midlertidigt” dækker over. Som nævnt følger det forudsætningsvist af følgeskrivelsen til cirkulæret af 24. oktober 1985 at midlertidigt ophold kan være mere end 3 måneder. Jeg forstår det umiddelbart sådan at der ikke er nogen grænse for varigheden af opholdet i arresthuset idet det afgørende er at anbringelse i arresthus er sket med henblik på videreførsel når der bliver plads, og i den forstand er (tænkt) midlertidigt. Efter en sproglig forståelse er midlertidigt imidlertid en periode af begrænset varighed.

Såfremt ventetiden på overførsel bliver langvarig, kan der efter min opfattelse rejses spørgsmål om hvorvidt kompetencen til at behandle sager vedrørende de indsatte fortsat bør ligge hos den institution hvorfra den indsatte er overført. Jeg beder direktoratet om en udtalelse vedrørende dette spørgsmål.

8.3. Fællesskab mv.

Fællesskab på afdelingen foregår fra kl. 18 til 21. De indsatte ønsker fællesskabet udvidet og er endvidere utilfredse med at personalet ofte venter 15-18 minutter

med at låse dørene op uden at fællesskabet forlænges tilsvarende i den anden ende.

Fængslet har hertil anført følgende:

”Det er korrekt, at alt fællesskab normalt foregår på afdelingen i tidsrummet fra kl. 18.00 til 21.00. Herudover er der fællesskab på lørdage/søndage og helligdage samt også i arbejdstiden, for så vidt angår de indsatte, hvor der ikke umiddelbart er mulighed for at beskæftige dem, fordi der ikke er arbejde tilstede. Disse indsatte tilbydes cellefællesskab i arbejdstiden. De indsatte, der går på arbejde, har for en stor dels vedkommende mulighed for fællesskab på værkstedet. Enkelte arbejder på stuen alene.”

Vedrørende fællesskab i weekenden og på helligdage som fængslet har henvist til, fremgår det af husordenen for straf- og isolationsafdelingen at de indsatte (bortset fra de straf- og forhørsceleanbragte) tillige har cellefællesskab/fritid mellem kl. 13 og 15.

Foruden cellefællesskab kan fællesskab foregå i opholdsafdelingen på gangen på afdelingen, jf. pkt. 2.1. Det er nævnt i husordenen at det tillades efter en konkret vurdering. Jeg forstår at der normalt gives tilladelse hertil.

Direktoratet har udsendt en ny bekendtgørelse om fællesskab (bekendtgørelse nr. 573 af 5. juli 2002) og i tilslutning hertil en vejledning af samme dato. For så vidt angår fællesskab i fængslerne er der alene sket enkelte lovtekniske ændringer, men derudover er der indsat et særligt kapitel om fællesskab i arresthusene. Det fremgår heraf (§ 17) at indsatte i arresthuse skal have adgang til fællesskab i fritiden i mindst to timer dagligt og så vidt muligt mere. Så vidt det er muligt, skal der indrettes fællesskabsrum (§ 9). Af et følgebrev af 16. juli 2002 til kriminalforsorgens institutioner fremgår det at fællesskab skal tillades i videst muligt omfang.

Som tidligere nævnt sker anbringelse på straf- og isolationsafdelingen af indsatte der venter på overførsel, i stedet for anbringelse i arresthus.

Fængslet har alene bekræftet at fællesskab normalt foregår mellem kl. 18 og 21. Fængslet har ikke kommenteret de indsattes ønske om forlængelse af fællesskabstiden, men har oplyst om fællesskab ud over det fastlagte.

Jeg beder om fængslets bemærkninger til de indsattes ønske om forlængelse af fællesskabstiden.

Fængslet har heller ikke kommenteret de indsattes klage over at fællesskabstiden ofte afkortes ved at der først låses op senere end kl. 18 uden en tilsvarende forlængelse i den anden ende.

Jeg går ud fra at fængslet vil indskærpe over for personalet at de indsatte skal have fællesskab i det tidsrum de har krav på efter de interne regler.

8.4. Telefoning

Også det tidsrum hvor der er mulighed for at telefonere, ønskes udvidet. Ifølge afdelingens regler er det muligt at ringe fra kl. 18-21. Dermed begrænses muligheden for f.eks. at ringe til slægtninge som er bosat i udlandet i andre tidszoner.

Fængslet har hertil anført følgende:

”De indsatte har mulighed for at telefonere inden for fællesskabstiden, jfr. ovenfor. Der kan ligeledes efter konkret vurdering gives tilladelse til telefoning uden for dette tidsrum, f.eks. ved telefoning til myndigheder i udlandet.”

Efter straffuldbyrdelseslovens § 57, stk. 1, har afsonere ret til at telefonere (i det omfang det er praktisk muligt). Efter § 4, stk. 2, i telefonbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 378 af 17. maj 2001) kan institutionens leder kan fastsætte regler om den praktiske gennemførelse af de indsattes ret til at føre telefonsamtaler. Det fremgår af direktoratets følgeskrivelse nr. 83 af 16. maj 2001, pkt. 2, at reglerne f.eks. kan indeholde begrænsninger med hensyn til i hvilke tidsrum på døgnet de indsatte kan telefonere.

Jeg kan derfor ikke kritisere at fængslet har bestemt at telefonering (som udgangspunkt, jf. straks nedenfor) kun kan ske inden for ovennævnte tidsrum.

De indsattes ret til at telefonere er en generel ret som kun kan begrænses hvis det findes nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn eller af hensyn til beskyttelse af den forurettede ved lovovertrædelsen, jf. straffuldbyrdelseslovens § 57, stk. 2. Afsonere har således ret til at føre samtaler med slægtninge mfl., herunder slægtninge i udlandet, medmindre der efter § 57, stk. 2, er grundlag for at begrænse denne ret.

Jeg har noteret mig at der efter en konkret vurdering kan gives de indsatte tilladelse til at ringe til myndigheder i udlandet på andre tidspunkter end mellem kl. 18 og 21. Jeg beder fængslet om at oplyse om muligheden for at ringe til slægtninge mv. i udlandet uden for nævnte tidsrum.

8.5. Fritid

Mulighederne for motion indskrænkede sig på tidspunktet for inspektionen til gårdture i det lille gårdtursområde. Efter åbningen af fritidsrummet vil det også være muligt for de indsatte at bruge motionsredskaberne der. De indsatte havde et stort ønske om bedre adgang til motion.

En indsat klagede over at der er for få spil til rådighed, herunder almindelige kortspil.

Der ønskes endvidere flere tv-kanaler.

Fængslet har hertil anført:

”Omfanget af de spil der er til rådighed, vil blive nærmere undersøgt med henblik på eventuelt indkøb af nye spil.”

Jeg beder fængslet om at oplyse om der er indkøbt nye spil.

Som tidligere nævnt går jeg ud fra at fritidsbygningen som også er for de indsatte på straf- og isolationsafdelingen, nu er færdig, og at de indsatte på denne afdeling derfor har fået bedre muligheder for fritidsaktiviteter, herunder mulighed for at dyrke motion i denne bygning. Jeg har under pkt. 2.3.6. bedt om oplysning om de aktiviteter som findes i bygningen, herunder motionsredskaber. Hvis de indsatte på halvåben afdeling fortsat har adgang til kondirummet i åben afdeling, beder jeg fængslet om at oplyse om de indsatte på straf- og isolationsafdelingen der har adgang til fælleskab, også har mulighed for at anvende dette lokale.

Jeg henviser i øvrigt til pkt. 7.1. hvor jeg har bedt om direktoratets bemærkninger til udbuddet af fritidstilbud for de indsatte på halvåben afdeling, og til pkt. 2.2.5 hvor jeg har spurgt til anlæggelsen af en fodboldbane for de indsatte på isolationsafdelingen.

Med hensyn til tv-kanaler henviser jeg til pkt. 6.10.

8.6. Besøg

De indsatte er utilfredse med besøgsrummet og vil gerne have mulighed for at modtage besøg i en særlig besøgsafdeling uden for det sikrede område eller eventuelt i deres egen stue.

Fængslet har ikke kommenteret det anførte.

Om indretningen af besøgslokalet henviser jeg til pkt. 2.3.3.

Jeg har ikke grundlag for at foretage mig noget vedrørende ønsket om en særlig besøgsafdeling uden for det sikrede område.

De indsatte på straf- og isolationsafdelingen har ifølge husordenen mulighed for besøg 2x3 timer om ugen i tidsrummet mellem kl. 10 og 16 alle ugens dage (dvs. uden for fællesskabstiden). Besøg skal foregå i afdelingens besøgslokale(r).

Jeg beder om fængslets bemærkninger til ønsket om afvikling af besøg på egen stue.

8.7. Forplejning

Der er utilfredshed med maden – især den kolde mad som er ensformig og serveres i utilstrækkelige mængder. En indsat klagede også over at maden er uappetitlig og ofte for gammel. Dette gør sig også af og til gældende for frugter. De indsatte ønsker mulighed for at have køleskab på stuerne eller eventuelt et fælles køleskab på gangen. Endvidere ønsker de indimellem at kunne lave deres egen mad.

Fængslet har hertil anført:

”Det er ikke korrekt, at maden er for gammel. En gruppe af personalet på isolationsafdelingen har den faste opgave på faste dage at sørge for at nye madvarer bestilles. Dette personale er således bekendt med, at maden ikke er for gammel.

Det har længe været et ønske fra de indsatte, at der opstilles køleskab på stuerne, og alternative muligheder har været overvejet. Foranlediget af, at spørgsmålet nu på ny er rejst, har vi i ledelsen på ny drøftet spørgsmålet, og det er besluttet, at der nu er indkøbt 15 elektriske kølebokse til denne afdeling, således at de indsatte i et vist (begrænset) omfang kan opbevare drikkevarer, pålæg, brød og frugt. Der er derimod ikke lagt op til, at de indsatte skal have mulighed for at lave deres egen mad.”

Ved mine inspektioner af arresthusene der (for de flestes vedkommende) modtager forplejning fra statsfængslerne i Sdr. Omme og Jyderup, har jeg ofte modtaget klager over forplejningen. Da direktoratet havde taget spørgsmålet om forplejningen op til generel overvejelse, anmodede jeg direktoratet om at underrette mig om resultatet af de overvejelser.

Direktoratet oplyste herefter i brev af 12. november 2001 bl.a. at der er sket nogle forbedringer af dybfrostforplejningen, og at der løbende arbejdes med udvikling af retter, samt at direktoratet havde kontaktet en ekstern konsulent fra Slagteriskolen i Roskilde der vil gå ind i det fortsatte udviklingsarbejde. Direktoratet ville løbende følge udviklingen på området med henblik på at sikre den rette kvalitet i produkterne.

Jeg meddelte herefter i brev af 29. november 2001 at jeg havde noteret mig det oplyste, og jeg bad fortsat direktoratet om at underrette mig om resultatet af direktoratets overvejelser i sagen. Jeg tilkendegav tillige at jeg dog fortsat i forbindelse med mine fremtidige inspektioner vil være opmærksom på dette forhold.

Direktoratet har efterfølgende i brev af 8. marts 2002 orienteret mig om et møde den 1. februar 2002 med produktionskøkkenerne om det igangværende udviklingsarbejde. Det fremgår heraf bl.a. at der fortsat sker forbedringer af dybfrost-

forplejningen, og at det løbende udviklingsarbejde bl.a. omfatter optimering af tilberedningsprocesser, udvikling af saucer mv.

Jeg foretager mig på denne baggrund ikke mere vedrørende klagen over selve forplejningen.

Med hensyn til klagen over at maden ofte er for gammel, har jeg noteret mig det af arresthuset anførte. Jeg går ud fra at det også skal forstås sådan at personalet løbende tjekker at der ikke forefindes mad der er for gammel.

Med hensyn til klagen over at der ikke er mad nok, går jeg ud fra at de indsatte – ligesom det er oplyst ved mine inspektioner af arresthusene – kan få ekstra brød mv.

Jeg har noteret mig at der nu er indkøbt elektriske kølebokse til de indsatte.

Da der ikke er køkkenfaciliteter på afdelingen, kan jeg ikke kritisere at det ikke er muligt for de indsatte selv at lave mad. Jeg har i den forbindelse også lagt vægt på at ophold på afdelingen forventes at være kortvarige.

8.8. Talsmandsordning

Talsmanden udtrykte utilfredshed med at have fået afslag på at mødes med afsnitets øvrige talsmænd, ifølge hans eget udsagn begrundet i at han er idømt isolation hvilket ikke er tilfældet.

Fængslet har hertil anført:

”Talsmanden på afdelingen har som udgangspunkt ikke adgang til at mødes med talsmændene på den halvåbne afdelinger.”

Det er i et udkast til regler for talsmandsvirksomheden som jeg har fået, jf. pkt. 9.4., anført at der er ”vandtætte skodder” mellem talsmandsvirksomheden for henholdsvis det åbne afsnit, det halvåbne afsnit og straffeafdelingen, jf. talsmandsbekendtgørelsens § 4, stk. 3.

Idet jeg i øvrigt henviser til det som jeg har anført under pkt. 9.4., kan jeg derfor ikke kritisere at talsmanden på straf- og isolationsafdelingen som udgangspunkt ikke har adgang til at mødes med de andre talsmænd.

Da dette følger af en generel regel, foretager jeg mig ikke mere vedrørende det af talsmanden anførte om at hans manglende adgang til møder med talsmændene på de halvåbne afdelinger skulle være begrundet i hans konkrete forhold (som isolationsanbragt, hvad ikke er tilfældet).

8.9. Informationsfolder

En indsat fra afdelingen klagede over at den informationsfolder der udleveres til de indsatte på afdelingen, på nogle punkter er forældet. Han nævnte som eksempel ugedagen på skift af sengetøj.

Jeg henleder fængslets opmærksomhed herpå. Jeg går ud fra at fængslet vil gennemgå og løbende gennemgår folderen med henblik på ajourføring.

9. Andre forhold

9.1. Forplejning og købmandshandel

Statsfængslet ved Nr. Snede har selvforplejning, bortset fra på isolations- og straffeafdelingen hvor de indsatte får mad fra Statsfængslet i Sdr. Omme. De fleste indsatte laver mad i grupper.

Der er, som nævnt under pkt. 2.3.7., ingen egentlig købmandsbutik i fængslet idet det ikke har været muligt at opnå en kontrakt med en købmand om at åbne en filial i fængslet. Som også nævnt dette sted, har fængslet etableret en ordning med en købmandsforretning hvorved de indsatte udfylder bestillingssedler på købmandsvarer som bringes til fængslet. De indsatte kan handle tre gange om ugen (mandag, onsdag og fredag). Det foregår ved at to til tre indsatte (to mandag og fredag og tre onsdag) om morgenen ved halvnitiden (uden personaleledsagelse) kører til købmandsbutikken. Her pakkes varerne i kasser (en pr. bestillingsseddel) som købmanden om eftermiddagen transporterer til fængslet og udleverer til de indsatte. Den enkelte indsatte afregner direkte med købmanden i forbindelse med udlevering af varerne.

Statsfængslet oplyste at fængslet har haft problemer med købmanden som ikke har ønsket at udlevere sin tilbudsavis til de indsatte. Dette har været begrundet i at købmanden ellers for hurtigt fik udsolgt af tilbudskød. Statsfængslet har indskærpet at dette er uacceptabelt, og de indsatte kan nu få tilbudsavisen på lige fod med købmandens øvrige kunder. For at løse problemet med tilstrækkelige mængder kød, skal kød nu bestilles særskilt. Fængslet har i sin udtalelse af 17. juni 2002 oplyst at de indsatte efter den nye ordning kan forudbestille kød på en særlig bestillingsseddel hvorved levering til den indsatte sikres. Den hidtidige bestillingsseddel kan dog fortsat anvendes, men i så fald kan det ikke i alle tilfælde garanteres at der kan leveres kød som bestilt.

Fængslet oplyste desuden at de indsatte klager over prisniveauet, udvalget af varer mv., men generelt fungerer ordningen uden problemer. Da varerne hentes i butikken, er prisen den samme som for købmandens øvrige kunder.

I enkelte tilfælde har fængslet oplevet at de indsatte med vilje har pakket forkert til indsatte på halvåben afdeling.

Under samtalerne med enkeltindsatte og talsmænd modtog jeg klager over forskellige forhold vedrørende købmandsordningen, bl.a. spørgsmålet om tilbudsavis. Jeg henviser til pkt. 6.2.

Det (i øvrigt) oplyste om købmandsordningen giver mig ikke anledning til bemærkninger.

9.2. Euforiserende stoffer mv.

Der eksisterer stoffer i statsfængslet, særligt på den halvåbne afdeling. Undertiden anvendes narkohunde til at spore det. Statsfængslet finder en del stoffer i den forbindelse. Der gøres meget for at holde stofferne ude af fængslet.

Spiritus er mere sjældent i fængslet, men det sker – f.eks. ved juletid – at statsfængslet finder alkohol i større mængder.

9.3. Trusler og vold mod personalet

Vold og trusler mod personalet forekommer, men det er ikke nogen dagligdags foreteelse. Når der forekommer grovere tilfælde, indberettes de til Direktoratet for Kriminalforsorgen og anmeldes eventuelt tillige til politiet.

Fængslet vurderer at det psykiske arbejdsmiljø er godt hvilket blandt andet kan tilskrives at der er tale om et åbent fængsel.

9.4. Talsmandsordningen

Blandt det materiale som jeg modtog forud for inspektionen, er et udkast af 13. marts 2002 til interne regler for talsmandsvirksomheden (jf. § 8, stk. 1, i talsmandsbekendtgørelsen – bekendtgørelse nr. 369 af 17. maj 2001 om gennemførelsen af medindflydelse for indsatte i kriminalforsorgens institutioner – hvorefter

institutionens leder skal fastsætte regler om gennemførelsen af de indsattes medindflydelse). Som bilag til fængslets brev af 17. juni 2002 vedlagde fængslet referat af et møde med talsmændene den 3. april 2002 hvor udkastet blev drøftet med dem (jf. talsmandsbekendtgørelsens § 8, stk. 3, hvorefter bestemmelserne skal fastsættes bl.a. på grundlag af drøftelser med talsmændene). Talsmændene var imod udfærdigelse af regler, men fremsatte ikke kommentarer til indholdet heraf. Fængslet ville herefter drøfte den praktiske gennemførelse af reglerne i udkastet med personalet.

Jeg anmoder fængslet om at oplyse hvorvidt reglerne er endeligt udfærdiget og trådt i kraft, og om der i givet fald er sket ændringer i forhold til det foreliggende udkast (som jeg ikke har bemærkninger til).

9.5. Besøg

Besøgsordningerne er beskrevet under punkterne 6.5., 7.2 og 8.6.

Fængslet har i de interne regler i øvrigt henledt opmærksomheden på at de besøgende har ansvaret for opsynet med mindreårige børn.

Efter pkt. 19 i direktoratets besøgsvejledning (nr. 81 af 16. maj 2001) skal indsatte som får besøg af børn – ligesom den der ledsager barnet – vejledes om vigtigheden af at holde øje med børnene uanset om besøg afvikles i besøgsafdeling eller opholdsafdeling.

Jeg beder fængslet oplyse hvordan denne vejledning af indsatte foregår og overveje at oplyse om denne opsynspligt i de interne regler. Jeg beder om underretning om resultatet af disse overvejelser.

Fængslets interne regel om de besøgendes ansvar findes i et regelsæt der retter sig til de indsatte og ikke til de besøgende, men jeg går jeg ud fra at de besøgende vejledes om deres pligt til opsyn med barnet i forbindelse med den gennemgang af regler der skal finde sted ved modtagelsen af den besøgende, jf. C-19 i de interne regler vedrørende personalet. Jeg beder om en kopi af den meddelelse til de besøgende som er omtalt dette sted.

9.6. Samarbejde med sociale myndigheder

Samarbejdet med de lokale myndigheder er stort set godt. Fængslet oplever dog at særligt de sociale myndigheder i Københavnsområdet kan være lidt længere om at træffe afgørelse i de enkelte sager.

Der aftales tid hos socialforvaltningen inden indsatte løslades, og der sørges for at den indsatte har penge på lommen når han løslades.

9.7. Forholdet til lokalsamfundet

Statsfængslet har ingen problemer i forhold til lokalsamfundet. Fængslet oplever således stor opbakning fra både kommunen og de lokale handelspartnere (som yder statsfængslet rabatter).

9.8. Frivillig udelukkelse fra fællesskab

Frivillig enrumsanbringelse kan ske i isolations- og straffeafdelingen. De indsatte kan principielt ikke vælge den halvåbne afdeling, men det accepteres dog i enkelte tilfælde. Tilbageholdenhed med at acceptere frivillig enrumsanbringelse dette sted skyldes at det er svært at gennemskue motivationen for anbringelsen – målet kan være at forfølge en anden indsat i afsnittet.

10. Samtaler med indsatte

Jeg og mine medarbejdere havde samtaler med flere indsatte. De har som nævnt fået særskilt svar vedrørende de punkter som de bragte frem under samtalen.

11. Gennemgang af rapporter

Ved starten af inspektionen bad jeg om at modtage kopi af rapportmateriale vedrørende de seneste 10 disciplinærsager der var behandlet efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7, og de seneste 10 disciplinærsager der var behandlet efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 6, i begge tilfælde forud for den 5. marts 2002 (hvor inspektionen blev varslet).

Jeg modtog herefter udskrift fra forhørsprotokollen med tilhørende rapporter vedrørende 10 forhør der er afholdt i perioden 14. februar til og med 1. marts 2002, og kopi af 10 bødeforlæg, ligeledes med tilhørende rapporter, der er givet i perioden 22. februar til og med 1. marts 2002.

Ved min gennemgang af det modtagne materiale er jeg ikke gået ind i en nærmere vurdering af baggrunden for de beslutninger der er truffet. Jeg har navnlig haft opmærksomheden henledt på om proceduren i forhold til de dagældende regler er blevet fulgt. Jeg har også været opmærksom på spørgsmålet om overholdelse af reglerne om notatpligt.

11.1. Lidt om sagerne

3 af de 10 bødeforlægssager vedrører for sen sygemelding. 2 sager vedrører besiddelse af hashblanding mv., en sag vedrører besiddelse af rygerør og hashrygning og en sag vedrører besiddelse af ikke lægeordineret tablet. De sidste 3 bøde-

forlægssager vedrører henholdsvis besiddelse af mobiltelefon mv., upassende sprogbrug og nægtelse af at følge personalets anvisninger.

3 af forhørssagerne vedrører indtagelse af euforiserende stoffer (positive urinprøver), i et tilfælde i kombination med (anden) udgangsmisbrug. En sag vedrører udeblivelse fra udgang og udgangsmisbrug og en anden sag for sen tilbagekomst fra udgange. Yderligere 2 sager vedrører besiddelse af penge ud over det højst tilladte – i det ene af disse tilfælde tillige besiddelse af hash og i det andet tillige besiddelse af en foldekniv. 2 tilfælde vedrører besiddelse af henholdsvis euforiserende stoffer og injektionssprøjte mv. Det sidste tilfælde vedrører hærværk.

I bødeforlægssagerne blev der givet bøder på mellem 15 og 150 kr. I 3 tilfælde (sagerne med for sen sygemelding) var bøden på 15 kr., i et tilfælde på 20 kr., i 2 tilfælde på 30 kr., i 3 tilfælde på 50 kr. og i et tilfælde (sagen med besiddelse af mobiltelefon mv.) på 150 kr.

I forhørssagerne blev den indsatte i 6 tilfælde overført til lukket anstalt, i 2 tilfælde angivet som midlertidigt. I 4 af disse tilfælde blev der tillige truffet afgørelse om tilbagekaldelse af udgangstilladelse, og i et af disse tilfælde blev der tillige indgivet politianmeldelse for besiddelse af hash. I yderligere et tilfælde blev der givet udgangskarantæne, i et tilfælde blev den indsatte ikendt straffecelle i 7 dage, og i et tilfælde blev den indsatte anset for erstatningspligtig. I det sidste tilfælde skete der henlæggelse på depot af et beløb som den indsatte havde ud over det tilladte maksimum, og en foldekniv blev henlagt på depot til løsladelsen.

Bødeforlæggene og forhørsnotaterne er (foruden nummer på den indsatte) påført et nummer med håndskrift i øverste højre hjørne, og der henvises i det følgende til dette nummer. Det ældste bødeforlæg er forelagt for den indsatte den 22. februar 2002, og den ældste udskrift af forhørsprotokollen vedrører et forhør den 14. februar 2002.

11.2. Retsgrundlag

Reglerne om anvendelse af disciplinærstraf over for afsonere findes i straffuldbyrdelseslovens kapitel 11 (§§ 67 ff.). Efter lovens § 70, stk. 3, og § 72 fastsætter justitsministeren nærmere regler om henholdsvis udståelse af strafcelle og behandlingen af disciplinærsager. Sådanne bestemmelser er fastsat i bekendtgørelse nr. 385 af 17. maj 2001 om udståelse af strafcelle, anvendelse af forhørscele og behandlingen af disciplinærsager i fængsler og arresthuse (disciplinærstrafbekendtgørelsen).

Direktoratet har i forlængelse af disse regler udstedt en vejledning om behandlingen af sager om disciplinærstraf, konfiskation og modregning af erstatningsbeløb (disciplinærstrafvejledningen). På tidspunktet for behandlingen af de konkrete sager som min undersøgelse omfatter, gjaldt vejledning nr. 91 af 16. maj 2001 (som nu er erstattet af vejledning nr. 70 af 5. juli 2002).

De gældende regler er i alt væsentligt en videreførsel af de regler der gjaldt før straffuldbyrdelseslovens ikrafttræden.

De regler der gælder for behandling af disciplinærsager, finder også anvendelse i tilfælde hvor der anvendes andre reaktioner end disciplinærstraf (advarsel, bøde og strafcelle), jf. vejledningens pkt. 11, 3. afsnit (der ikke genfindes i den nye vejledning). Alle forhørsagerne indgår derfor i gennemgangen nedenfor.

11.3. Forhørsceleanbringelse

Efter straffuldbyrdelseslovens § 71, stk. 1, kan den indsatte anbringes i forhørscele hvis der er begrundet mistanke om at den indsatte har overtrådt bestemmelser der må antages at medføre strafcelle som disciplinærstraf, og hvis forhørsceleanbringelse er nødvendig af hensyn til gennemførelsen af undersøgelser i disciplinærsagen. Efter vejledningens pkt. 3, sidste afsnit, vil det kunne være tilfældet

hvis der er grund til at antage at sagens faktiske omstændigheder ikke kan afklares hvis den indsatte har adgang til fællesskab, f.eks. fordi den indsatte vil kunne påvirke eventuelle vidner eller i øvrigt vanskeliggøre undersøgelsens gennemførelse (kollusionsfare)

Der var forhørscelleanbringelse i et tilfælde (forhørsrapport nr. 139). Ved visitation af den indsatte da han mødte op til afsoning den 25. februar 2002, blev der bl.a. fundet nogle stanniolpakker med et hvidt pulver. Den indsatte blev forhørscelleanbragt umiddelbart efter visitationen. Ved forhøret den næste dag blev der truffet afgørelse om at overføre den indsatte til fortsat strafudståelse i lukket institution. Det fremgår ikke af forhørsnotatet eller af den vedhæftede rapport at der blev foretaget yderligere undersøgelser i sagen.

Jeg beder fængslet om at oplyse om det ved forhørscelleanbringelsen blev lagt til grund at disciplinærsagen ville udmunde i strafcelleanbringelse, og hvorfor det var nødvendigt at anbringe den indsatte i forhørscelle.

11.4. Sagsbehandlingstiden

Disciplinærsager skal behandles hurtigst muligt, jf. disciplinærstrafbekendtgørelsens § 5.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Nykøbing Falster udtalte jeg at forhør der afholdes op til tre dage efter indberetningen, efter min opfattelse, for så vidt er i overensstemmelse med § 7, stk. 2, i det dagældende disciplinærstrafcirkulære. Jeg bad samtidig Direktoratet for Kriminalforsorgen om en udtalelse om hvor grænsen ligger i bestemmelsen (når der ikke foreligger særlige omstændigheder der gør at forhør ikke kan afholdes inden for tre dage, f.eks. at den indsatte på grund af undvigelse eller lignende er fraværende fra institutionen). Direktoratet anførte i en udtalelse af 1. december 1999 følgende:

”...

Cirkulærets § 7, stk. 2, vedrører alle de sagsbehandlingsskridt, der findes påkrævet, for at disciplinærsagen kan gennemføres, jf. § 7, stk. 1.

I en række tilfælde vil det være påkrævet at indhente yderligere indberetninger eller foretage afhøringer af personale eller medindsatte. Disse sagsbehandlingsskridt vil almindeligvis foretages inden forhøret af den indsatte, jf. herved cirkulærets § 9. Endvidere kan det i en række situationer være nødvendigt at foretage genafhøring af såvel den indsatte som af vidner.

Det er direktoratets opfattelse, at der allerede af disse grunde ikke kan fastsættes en fast øvre grænse for, hvor lang tid der må gå inden (endeligt) forhør af den indsatte. Der henses her bl.a. til, at personale, der skal afhøres, kan have tjenestefri, være på ferie etc.

Det er dog direktoratets opfattelse, at der altid snarest skal foretages en gennemlæsning af en indberetning, når denne modtages, med henblik på en vurdering af, hvorledes sagens videre behandling skal tilrettelægges, således at yderligere bevisoptagelse kan ske hurtigst muligt.

Det er endvidere direktoratets opfattelse, at forhør af den indsatte bør ske hurtigst muligt, således at den indsatte endnu har det passerende i frisk erindring, da dette findes at have betydning for den indsattes mulighed for at forsvare sig og fremkomme med fyldestgørende oplysninger til brug for disciplinærsagens afgørelse.”

I opfølgingsrapport af 25. februar 2000 vedrørende min inspektion af Arresthuset i Nykøbing Falster tog jeg direktoratets oplysninger til efterretning – med den bemærkning at min anmodning om en udtalelse om grænsen netop vedrørte den situation hvor der ikke er særlige omstændigheder til hinder for afholdelse af forhør (f.eks. fravær af personale/indsatte der skal afhøres).

Jeg har i efterfølgende rapporter supplerende bemærket om spørgsmålet at der ved vurderingen af spørgsmålet om tidsaspektet i behandlingen af sagen efter min opfattelse i øvrigt må lægges vægt på om den indsatte i forbindelse med det disciplinære forhold er hensat i forhørselle eller foreløbig enrum.

Disciplinærstrafvejledningen indeholder under pkt. 3 en vejledning om sagsbehandlingen der indholdsmæssigt svarer til det som direktoratet anførte i ovennævnte udtalelse.

I bødeforlægssagerne er bødeforlæggene udfærdiget samme dag som den underliggende rapport i 2 tilfælde, dagen efter i 2 andre tilfælde og 3 dage efter i yderligere 2 tilfælde. I 2 tilfælde er forlægget udfærdiget 5 dage efter den underliggende rapport (nr. 134 og 135) og i de sidste 2 tilfælde henholdsvis 6 og 7 dage efter den underliggende rapport (nr. 131 og 130).

Jeg beder fængslet om at oplyse hvorfor der gik mellem 5 og 7 dage fra indberetningen til udfærdigelsen af bødeforlægget i de 4 nævnte tilfælde.

Forhør blev i 3 tilfælde afholdt samme dag som den episode der gav anledning til disciplinærsagen, og i 5 tilfælde 1-2 dage efter dette tidspunkt. I det ene af disse tilfælde vedrørte forhøret tillige et forhold der fandt sted 7 dage før forhøret (nr. 143). I et tilfælde blev forhør afholdt 2 dage efter modtagelse pr. fax af analyseresultat fra laboratoriet på Vestre Hospital, og i det sidste tilfælde (nr. 136) blev forhøret afholdt 4 dage efter modtagelse pr. fax af analyseresultat fra laboratoriet på Vestre Hospital.

Jeg beder fængslet om at oplyse hvorfor der i sagen med nr. 143 ikke var afholdt forhør inden det nye forhold som fandt sted 6 dage efter det første forhold, og hvorfor der i sagen med nr. 136 gik fire dage fra modtagelsen af analyseresultatet (som ifølge blanketten er sendt pr. fax og dermed modtaget samme dag som det er afsendt).

11.5. Sagsbehandlingsregler

§§ 6, 7 og 8 i disciplinærstrafbekendtgørelsen har følgende indhold:

”§ 6. I disciplinærsager, hvor der alene er tale om at anvende advarsel eller bøde, kan sagen behandles, uden at den indsatte er til stede, hvis overtrædelsen umiddelbart har kunnet konstateres, eller hvis sagens

omstændigheder i øvrigt må anses for fuldt klarlagt. Det er endvidere en forudsætning for at behandle sagen, uden at den indsatte er til stede, at den pågældende ikke ønsker at udtale sig i sagen.

Stk. 2. Den indsatte skal skriftligt underrettes om,

- 1) hvilken afgørelse institutionen agter at træffe, og
- 2) at de pågældende har adgang til at udtale sig i sagen.

§ 7. I andre disciplinærsager skal den indsatte gøres bekendt med, hvad der er indberettet, og i hovedtræk orienteres om, hvad der måtte være fremkommet under eventuelle afhøringer. Den indsatte skal have adgang til at udtale sig i sagen.

Stk. 2. Afgørelsen skal træffes, mens den indsatte er til stede.

Stk. 3. Alle afhøringer skal overværes af en af institutionens ansatte.

Stk. 4. Ved forhørets begyndelse skal den indsatte orienteres om sine rettigheder i forbindelse med sagens behandling, herunder

- 1) retten til på ethvert tidspunkt af sagens behandling at lade sig bistå af andre, jf. forvaltningslovens § 8,
- 2) retten til aktindsigt i de dokumenter, der ligger til grund for forhøret, jf. forvaltningslovens kapitel 4,
- 3) retten til at udtale sig, før der træffes afgørelse, og at dette ikke medfører nogen pligt for den indsatte til at udtale sig,
- 4) retten til ikke at godkende gengivelsen af sin forklaring, jf. § 8, stk. 5, 5. pkt., og
- 5) retten til efter anmodning at få udleveret en kopi af det i medfør af § 8 udarbejdede notat, jf. § 9

Stk. 5. Hvis den indsatte ikke ønsker at være til stede, kan disciplinærsagen gennemføres uden den pågældendes tilstedeværelse. § 6, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

§ 8. Der skal gøres notat om disciplinærsagens behandling i en særlig protokol.

Stk. 2. Notatet skal indeholde

- 1) en gengivelse af, hvad der er indberettet,
- 2) oplysning om, hvilke bestemmelser der er overtrådt,
- 3) oplysning om afgørelsen,
- 4) oplysning om dato og klokkeslæt for, hvornår afgørelsen er meddelt den indsatte,
- 5) oplysning om, at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren, og
- 6) oplysning om, hvornår fristen for at indgive klage udløber, jf. straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2.

Stk. 3. Hvis der er tale om en afgørelse, der er omfattet af straffuldbyrdelseslovens § 112, skal notatet desuden indeholde oplysning om, at den indsatte er orienteret om muligheden for at kræve den endelige administrative afgørelse indbragt for retten til prøvelse.

Stk. 4. Ved behandling af disciplinærsager efter § 6 skal det udover det i stk. 2 nævnte fremgå af notatet, at den indsatte skriftligt er underrettet om, hvilken afgørelse institutionen agter at træffe, og at den pågældende har adgang til at udtale sig, jf. § 6, stk. 2.

Stk. 5. Ved behandling af disciplinærsager efter § 7 skal notatet udover det i stk. 2 nævnte indeholde en gengivelse af de afgivne forklaringer, som skal protokolleres, mens den, der afgiver forklaring, er til stede. Notatet skal endvidere indeholde nærmere oplysning om, på hvilket grundlag afgørelsen er truffet. Videre skal notatet indeholde oplysninger om eventuelle begrænsninger i retten til på ethvert tidspunkt af sagens behandling at lade sig bistå af andre og i retten til aktindsigt, jf. § 7, stk. 4, nr. 1 og 2. Endelig skal notatet indeholde en begrundelse, der opfylder kravene i forvaltningslovens § 24. Notatet skal søges affattet sådan, at det kan godkendes af den pågældende. Det skal fremgå af notatet, om den indsatte har godkendt det. Hvis den indsatte ikke har ønsket at være til stede under forhøret, skal dette endvidere fremgå af notatet.”

11.5.1. Partshøring mv.

I bødeforlægssagerne er der anvendt en standardblanket som – går jeg ud fra – er indlagt på edb. Øverst er anført bødeforlæg, og det indberettede er herefter indledningsvis gengivet. Det er herefter anført at fængslet såfremt den indsatte kan erkende den forseelse som der er redegjort for, ”agter” at ikende den pågældende en bøde hvis størrelse i hvert enkelt tilfælde er anført. Der er tillige en gengivelse af disciplinærstrafbekendtgørelsens § 6 hvoraf fremgår at den indsatte skal underrettes om adgangen til at udtale sig.

Det er ikke i partshøringsbestemmelsen i bekendtgørelsens § 6 ligesom i § 7 angivet at den indsatte skal orienteres om hvad der er indberettet. Efter bekendtgørelsens § 8, stk. 2, nr. 1, skal det indberettede (blot) angives i det notat der skal udfærdiges, men det kan i princippet udfærdiges efter at den indsatte har haft adgang til at udtale sig.

Til orientering for Statsfængslet ved Nr. Snede kan jeg oplyse at jeg i forbindelse med min inspektion af Fængselsafdelingen i Amstrup udtalte at det imidlertid følger forudsætningsvis af bestemmelsen i nu bekendtgørelsens § 6 (som svarer til § 8 i det dagældende disciplinærstrafcirkulære) og direkte af forvaltningslovens § 19, at partshøring også i disse sager skal ske ved at den indsatte gøres bekendt med indberetningen således at den indsatte på dette grundlag kan tage stilling til om han/hun vil benytte sig af adgangen til at udtale sig i sagen.

Det faktiske grundlag for afgørelserne er, som nævnt, angivet i alle sagerne, og de indsatte er således gjort bekendt med dette grundlag. Under pkt. 11.5.4.2. har jeg dog stillet spørgsmål vedrørende udførligheden heraf i 2 tilfælde. Hvis de indsatte alene har fået udleveret bødeforlægget og ikke tillige den underliggende rapport, kan der derfor rejses spørgsmål om

hvorvidt der i disse 2 bødeforlægssager er sket fornøden partshøring efter bekendtgørelsens § 6, stk. 2, og forvaltningslovens § 19.

I alle forhørsnotaterne er det indberettede ligeledes gengivet i forhørsnotaterne, og den indsatte har haft lejlighed til at udtale sig inden der blev truffet afgørelse.

Der er således, måske på nær i 2 tilfælde, i alle sagerne sket fornøden partshøring efter henholdsvis § 6, stk. 2, og § 7, stk. 1, i bekendtgørelsen og forvaltningslovens § 19.

Gennemførelse af en disciplinærsag uden den indsattes tilstedeværelse forudsætter at den indsatte ikke ønsker at udtale sig i sagen, jf. bekendtgørelsens § 6, stk. 1., 2. pkt. Hvis indsatte ønsker at udtale sig, skal disciplinærsagen derfor gennemføres efter reglerne i bekendtgørelsens § 7. Den indsatte skal skriftligt underrettes om adgangen til at udtale sig, jf. bekendtgørelsens § 6, stk. 2, nr. 2.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Nakskov har jeg givet udtryk for den opfattelse at der bør gøres notat om hvorvidt den indsatte har ønsket at udtale sig, og om hvordan der i givet fald er forholdt.

I alle bødeforlægssagerne er der fortrykt en linje med teksten ”Indsatte har ikke rettet henvendelse vedrørende bøden”. Herunder er der linjer til notering af dato og underskrift fra fængselsfunktionær. I alle tilfælde er det i forbindelse med oplysning om tidspunktet for forkyndelse af forlægget påtegnet at den indsatte accepterede bøden.

Det fremgår endvidere at afgørelserne i alle forhørssagerne blev truffet under den indsatte fysiske tilstedeværelse, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 2.

11.5.2. Forhørsvidner

Alle afhøringer skal overværes af en af institutionens ansatte, jf. disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7, stk. 3, og det skal af forhørsprotokollen fremgå hvem der har fungeret som vidne, jf. disciplinærstrafvejledningens pkt. 10, 6. afsnit.

Den der har indberettet det disciplinære forhold, og andre der har været involveret i forholdet, må ifølge vejledningens pkt. 8 ikke fungere som vidne i sagen. Er der ikke andre personalemedlemmer til stede, bør forhøret udsættes, medmindre den indsatte ønsker forhøret gennemført, eller særlige omstændigheder taler imod en udsættelse af forhøret.

Det fremgår af forhørsprotokollen at forhøret i alle tilfælde blev overværet af et vidne.

I et tilfælde er vidnet identisk med den der indberettede det ene af de to forhold som forhøret omfattede (rapport nummer 143). I yderligere 2 tilfælde er vidnet identisk med en af de personer der har været ”involveret i forholdet” (rapporterne med nummer 139 og 140). Der er ikke oplysning om at den indsatte ønskede forhøret gennemført selv om der ikke var andre personalemedlemmer til stede, eller at der forelå særlige omstændigheder der talte imod en udsættelse af forhøret.

Da der er tale om enkeltstående tilfælde foretager jeg mig ikke noget ud over at bemærke at jeg går ud fra at fængslet er opmærksom på det anførte i vejledningens pkt. 8.

11.5.3. Vejledning om rettigheder

Efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7, stk. 4, skal den indsatte ved forhørets begyndelse orienteres om sine rettigheder i forbindelse med forhøret, herunder 5 nærmere angivne rettigheder.

Bestemmelsen i disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7, stk. 4, om vejledning om rettigheder ved forhørets begyndelse er med enkelte tilføjelser gengivet i disciplinærstrafvejledningens pkt. 4. I forlængelse heraf har direktoratet anført følgende:

”Det er ikke tilstrækkeligt, at det generelt anføres, at den indsatte er orienteret om sine rettigheder. Rettighederne skal nævnes særskilt, og det skal fremgå tydeligt, at den indsatte er vejledt om hver enkelt af dem, f.eks. ved afkrydsning i en fortrykt blanket.”

Det er i øvrigt under punkt 9 i vejledningen anført at notatet i forhørssagen (jf. disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 1) skal indeholde oplysning om hvad der er vejledt om.

I alle forhørsnotaterne er det i starten anført at den indsatte vejledes om sine rettigheder i forbindelse med sagens behandling, herunder de rettigheder som er nævnt i bekendtgørelsens § 7, stk. 4, nr. 1) - 5) som er gengivet i det væsentlige med samme ordlyd som i bekendtgørelsen. For så vidt angår retten til at lade sig bistå af andre (nr. 1) er der en tilføjelse om at det gælder med de begrænsninger der følger af forvaltningslovens § 8, stk. 2. For så vidt angår nr. 4 er ”gengivelsen af sin forklaring” erstattet af ”forhørslederens referat af sin forklaring” og i nr. 5 er ”det i medfør af § 8 udarbejdede notat” erstattet af ”forhørsudskriftet”.

11.5.4. Notatpligt

Der skal efter bekendtgørelsens § 8, stk. 1, gøres notat om disciplinærsagens gennemførelse. I § 8, stk. 2-5 findes regler for indholdet af dette notat, jf. pkt. 11.5.4.2. Dog finder bestemmelsen i § 8, stk. 4, kun anvendelse på sager der behandles efter § 6, og § 8, stk. 5, kun anvendelse på sager der behandles efter § 7.

Der er i alle sagerne udfærdiget særskilte notater i form af bødeforlæg og forhørsnotater.

11.5.4.1. Protokollen

Efter § 8, stk. 1, skal notatet ske i en ”særlig protokol”.

Nærmere regler om denne protokol findes i disciplinærstrafvejledningens pkt. 10. Ifølge overskriften til dette punkt angår det alene forhørsprotokollen, men i forbindelse med sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Slagelse har direktoratet bekræftet reglerne i dette punkt også gælder for protokollen for de sager hvori der ikke afholdes forhør – bortset fra de forhold under dette punkt der alene er relevante for forhørssager.

Af vejledningens pkt. 10 fremgår det at kravet om en særlig protokol kan opfyldes ved anvendelse af ringbind under forudsætning af at der sker fortløbende sidenummerering, ”således at de enkelte ark papir nummereres med en talrække, der fortsættes, når der indsættes nye rapporter i ringbindet. Hvis en anden nummereringsmetode anvendes, skal den sikre, at det kan konstateres, at der ikke er tilføjet eller fjernet sider i protokollen.”

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Herning udtalte direktoratet følgende:

” ...

Det er direktoratets opfattelse, at kravet om fortløbende paginering ikke kan opfyldes ved nummerring af det enkelte forhørsudskrift. Baggrunden for kravet om fortløbende paginering er, at det bør sikres, at det kan konstateres, at der ikke er bortkommet/fjernet sider fra den anvendte protokol, og dette sikres ikke ved den foretagne nummerering, som ikke angiver, hvor mange sider den enkelte forhørsudskrift består af.

Direktoratet har over for arresthuset tilkendegivet, at den foretagne nummerering for fremtiden bør suppleres med fortløbende paginering af de enkelte sider.

...”

Såvel bødeforlæggene som forhørsnotaterne er udfærdiget på særskilte sider og skrevet på maskine (computer). Det fremgår tillige af kopierne at der har været anvendt en hullemaskine, og jeg går derfor ud fra at de efter udfærdigelsen er indsat i ringbind.

Der er som tidligere nævnt anvendt nummerering som er påført med håndskrift i øverste højre hjørne. Det fremgår heraf at der anvendes én protokol som omfatter både sagerne efter § 6 og sagerne efter § 7. Den ældste disciplinærsag som jeg har modtaget, er en forhørsrapport vedrørende et forhør den 14. februar 2002 som har nummer 140. De øvrige sager har numrene 121 til og med 143, dog har jeg ikke modtaget rapporter med numrene 122 - 124.

Jeg beder fængslet om at oplyse om der er tale om en skrivefejl for så vidt angår sagen med nr. 121, og at den således rettelig har nr. 124. Hvis det ikke forholder sig sådan, beder jeg fængslet om at oplyse hvorfor jeg ikke har modtaget nr. 124 i stedet for nr. 121.

Sagen med nummer 140 vedrører som nævnt et forhør den 14. februar 2002, mens alle de forudgående numre vedrører disciplinærsager der er behandlet efter dette tidspunkt. Sagen med nummer 125 vedrører et forhør den 21. februar 2002, mens sagen med nummer 126 vedrører et forhør den 19. februar 2002. Sagen med nummer 138 vedrører tilsvarende et forhør der er afholdt efter sagen med nummer 139 (henholdsvis den 28. og 26. februar 2002). Sagsnumrene er således ikke kronologiske.

Jeg beder fængslet om en udtalelse vedrørende dette forhold.

Som nævnt skal der anvendes en fortløbende paginering, og kravet om fortløbende paginering kan ikke opfyldes ved nummerering.

Flere af forhørene fylder mere end en side, men det er ikke markeret, og nummereringen er således ikke suppleret med fortløbende paginering af de enkelte sider.

Det er beklageligt. Idet jeg går ud fra at fængslet fremover vil overholde kravene til fortløbende paginering, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

Hvis en side ikke udfyldes helt, skal det ifølge vejledningen markeres med en lodret streg fra sidste sætning og siden ud med henblik på at sikre at det kan konstateres at der ikke efterfølgende er føjet noget til et færdigt notat.

I bødeforlægssagerne anvendes, som nævnt, standardblanketter. I alle tilfælde fylder de en hel side (og ikke mere).

Alle forhørsnotaterne fylder mere end en side, og i ingen af sagerne er sidste side i protokollen helt udfyldt. På nær i 2 tilfælde (nr. 125 og 126) er der på den ikke helt udfyldte side foretaget markering heraf, dog ikke med en lodret streg som anført i vejledningen, men med en vandret streg efterfulgt af en skrå streg resten af siden ud.

Da de 2 tilfælde hvor der mangler markering, er enkeltstående tilfælde, giver de mig ikke anledning til at foretage mig noget.

Efter vejledningens pkt. 10 skal dato for indberetningen tydeligt fremgå af protokollen. Desuden skal der fremgå oplysninger om øvrige dokumenter der fremlægges til protokollen.

Dato for indberetningen er angivet i alle sagerne. (I en af forhørssagerne foreligger dog ikke en indberetning, men alene et analyseresultat, og dato for urinprøvetagningen er angivet)

Der er tillige angivet andre dokumenter hvor sådanne dokumenter har foreligget (primært analyseresultater).

Det fremgår endvidere af vejledningens pkt. 10 og nu også direkte af disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 5, 6. pkt., at det i forhørssager skal fremgå af protokollen om den indsatte har godkendt gengivelsen af sin forklaring. Hvis den indsatte ikke kan eller vil godkende gengivelsen af sin forklaring og angiver

en grund hertil, skal denne ifølge vejledningen også fremgå af protokollen.

I forhørsnotaterne er det enten anført at indsatte har ”påhørt ovenstående og har ikke yderligere at tilføje” eller at indsatte har ”påhørt ovenstående, **vedgået** [min fremhævelse] og har ikke yderligere at tilføje”. Jeg går ud fra at vedgået på grund af sammenhængen skal forstås sådan at den indsatte har godkendt gengivelsen af sin forklaring (og ikke sådan at den indsatte har erkendt forholdet).

Selv om det fremgår at den indsatte har fået oplæst sin forklaring, og indirekte fremgår at den indsatte har godkendt sin forklaring – jf. eftersætningen hvorefter den indsatte ikke har noget at tilføje, sammenholdt med manglende angivelse af at den indsatte ikke har godkendt sin forklaring – vil det efter min opfattelse være rigtigst udtrykkeligt at anføre at der er tale om en (egentlig) godkendelse fra den indsattes side. Jeg bemærker i den forbindelse at den omstændighed at den indsatte ikke har noget at tilføje, ikke nødvendigvis er ensbetydende med at den indsatte godkender det gengivne. Da ”vedgået” kan forstås både som godkendelse af forklaringen og som erkendelse af forholdet, vil det endvidere efter min opfattelse være rigtigst at anføre ”godkendt gengivelse af sin forklaring” i stedet for ”vedgået” (uden angivelse af hvad der er vedgået). Jeg går ud fra at fængslet vil overveje en præcisering på dette punkt.

Derudover skal det med angivelse af navn og titel fremgå hvem der har udarbejdet indberetningen, og (i forhørsager) hvem der har været vidne til forhøret. Protokollen skal underskrives af forhørslederen.

Det er sket i alle sagerne, dog er 3 af forhørsnotaterne underskrevet af en overvagtimester på vegne af den afdelingsleder som

ifølge indledningen i notatet og den maskinskrevne underskrift forestod forhøret.

Efter min opfattelse bør forhøret underskrives af den der rent faktisk har afholdt forhøret.

Efter vejledningens pkt. 10 skal vidnets godkendelse af protokollens indhold endvidere fremgå af protokollen, f.eks. ved at vidnet underskriver protokollen.

Vidnets godkendelse fremgår ikke i noget tilfælde.

Det er beklageligt.

11.5.4.2. Indholdet af notatet

Efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 2, skal notat (som det fremgår af citatet af bestemmelsen under pkt. 8.5.) indeholde en gengivelse af hvad der er indberettet (nr. 1), oplysning om hvilke bestemmelser der er overtrådt (nr. 2), oplysning om afgørelsen (nr. 3), oplysning om dato og klokkeslæt for hvornår afgørelsen er meddelt den indsatte (nr. 4), oplysning om at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren (nr. 5), og oplysning om hvornår fristen for at indgive klage udløber (nr. 6).

I et tilfælde (nr. 128 – en bødeforlægssag) mangler den underliggende rapport; der er i forbindelse med udlevering af sagen til mig vedhæftet en notits med oplysning om at det ikke har været muligt at vedlægge rapporten fordi den indsatte er overført til

Statsfængslet i Horsens. Det er oplyst i bødeforlægget at det vedrører besiddelse af rygerør og hashrygning, og jeg går ud fra at det er dækkende for indholdet af indberetningen.

I en af de andre bødeforlægssager (nr. 129) er det blot anført at den indsatte har anvendt et upassende sprogbrug uden at dette (bortset fra ved oplysning om datoen for indberetningen) er præciseret nærmere. Det er efterfølgende anført at den indsatte ”efter rapportens ordlyd” har gjort sig skyldig i overtrædelse af straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 1, jf. lovens § 32, men heller ikke i den forbindelse er indholdet af rapporten gengivet nærmere. (Den citerede formulering er en standardformulering i bødeforlæggene). Der foreligger derfor ikke i denne sag en ”gengivelse” af det indberettede.

Tilsvarende gør sig gældende i en anden bødeforlægssag (nr. 132) hvor det er anført at den indsatte nægtede at følge personalets anvisninger uden at dette er præciseret nærmere (bortset fra ved henvisning til datoen for rapporten).

Efter bekendtgørelsen skal selve notatet i disciplinærsagen indeholde en gengivelse af det indberettede. Det er således ikke tilstrækkeligt at henvide til den underliggende rapport, heller ikke selv om den eventuelt vedhæftes rapporten.

Selv om det er en forudsætning for anvendelse af fremgangsmåden i disciplinærstrafbekendtgørelsens § 6 at overtrædelsen umiddelbart har kunnet konstateres eller sagens omstændigheder i øvrigt må anses for klarlagt, er det min umiddelbare opfattelse at gengivelserne i de to nævnte bødeforlægssager ikke i overensstemmelse med disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 2, nr. 1. Jeg henviser i den forbindelse også til det ovenfor under pkt. 11.5.1. anførte hvorefter forlæggene danner

grundlag for partshøring af den indsatte. Jeg har i forbindelse med inspektionen af Fængselsafdelingen Kærshovedgård bedt direktoratet om en udtalelse herom i relation til behandlingen af sager fra dette fængsel inden jeg tager endelig stilling til spørgsmålet.

På denne baggrund, og da der er tale om enkeltstående tilfælde, foretager jeg mig ikke mere vedrørende spørgsmålet i relation til min inspektion af Statsfængslet ved Nr. Snede.

Indholdet af den underliggende rapport er gengivet i alle de øvrige tilfælde (jf. disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 2, nr. 1).

Bortset fra i den sag hvor der blev truffet afgørelse om at pålægge den indsatte at betale erstatning (for ødelæggelse af en låge i isolationsrummet), er det i alle tilfælde angivet hvilken bestemmelse der blev anset for overtrådt (nr. 2).

Der er i alle sagerne henvist til straffuldbyrdeleslovens § 67 og et (i nogle tilfælde to) af de seks undernumre i denne bestemmelse. Bestemmelsen i § 67, nr. 2, hvorefter den indsatte kan ikendes en disciplinærstraf ved udeblivelse, undvigelse eller forsøg herpå, indeholder både retsgrundlaget for den overtrådte bestemmelse (udeblivelsen mv.) og for sanktionen. De øvrige bestemmelser indeholder derimod alene retsgrundlaget for ikendelsen af disciplinærstraf. Disse bestemmelser indeholder med andre ord ikke bestemmelser der kan overtrædes.

Det er derfor forkert at henvise til disse bestemmelser i forbindelse med angivelse af de overtrådte bestemmelser.

I sagen vedrørende besiddelse af en mobiltelefon mv. (nr. 127) er der henvist til (straffuldbydelseslovens § 67, nr. 5, jf.) genstandsbekendtgørelsens § 2, nr. 11.

Bortset fra at henvisningen for at være helt korrekt skulle have angivet at der var tale om § 2, stk. 1, nr. 11, idet genstandsbekendtgørelsens § 2 indeholder flere stykker, har jeg ingen bemærkninger til henvisningen i denne sag.

I sagerne om indtagelse og besiddelse af euforiserende stoffer og/eller besiddelse af remedier som kan benyttes i forbindelse med misbrug af euforiserende stoffer mv., er der henvist til (straffuldbydelseslovens § 67, nr. 4, og i nogle tilfælde tillige nr. 5, i et enkelt tilfælde alene til nr. 5, jf.) lov om euforiserende stoffer. I 2 tilfælde (nr. 139 og 140) er der henvist til denne lovs § 2, nr. 2, mens der i de øvrige tilfælde blot er henvist til loven om euforiserende stoffer. I de fleste af disse tilfælde er der herudover henvist til genstandsbekendtgørelsens § 2, nr. 1. Efter denne bestemmelse (rettelig § 2, stk. 1, nr. 1) er det ikke tilladt at besidde genstande i strid med den almindelige lovgivning, herunder bl.a. lovgivningen om euforiserende stoffer.

Loven om euforiserende stoffer (lovbekendtgørelse nr. 391 af 21. juli 1969 med senere ændringer) indeholder ikke en § 2, nr. 2.

Der er derfor tale om en forkert henvisning i de sager hvor der er henvist hertil. Jeg beder fængslet om at oplyse hvad henvisningen sigter til.

Ved overtrædelser af straffelovgivningen, herunder loven om euforiserende stoffer, må der henvises til den bestemmelse i straffelovgivningen som er overtrådt i det konkrete tilfælde. Er der tale om sager om indtagelse af euforiserende stoffer, vil det dog være tilstrækkeligt at henvide til lov om euforiserende stoffer uden at henvide til bilaget til bekendtgørelsen om euforiserende stoffer idet det ikke i alle tilfælde er muligt at fastslå arten af indtagne stoffer, jf. disciplinærstrafvejledningens punkt 9.

Med hensyn til genstande som kan benyttes i forbindelse med misbrug af euforiserende stoffer mv., er der tale om en overtrædelse af bestemmelsen i genstandsbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 2.

Ud over at henlede fængslets opmærksomhed på disse forhold, foretager jeg mig ikke mere vedrørende spørgsmålet om angivelse af de overtrådte bestemmelser i sager(ne) om indtagelse og besiddelse af euforiserende stoffer og/eller besiddelse af remedier som kan benyttes i forbindelse med misbrug af euforiserende stoffer mv.

I sagerne om udgangsmisbrug mv. er der henvist til straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 2, i 2 tilfælde, og i det ene af disse er der tillige henvist til nr. 5. I de 2 andre tilfælde er der henvist til § 67, nr. 5. I alle tilfælde er der tillige henvist til udgangs bekendtgørelsens § 23, i 2 tilfælde præciseret til stk. 1, nr. 2 (dog er der i det ene tilfælde ved en fejl – går jeg ud fra – skrevet nr. 1, stk. 2), og i et tilfælde præciseret til stk. 1, nr. 1 og 2.

Straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 2, indeholder som nævnt et selvstændigt gerningsindhold (udeblivelse, undvigelse eller forsøg herpå).

I den ene af de to sager hvor der er henvist til § 67, nr. 2 (rapport nr. 136), var den indsatte indberettet for overtrædelse af straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 4, jf. lov om euforiserende stoffer, fordi en urinprøve havde vist at den indsatte havde taget kokain. Denne urinprøve blev taget i anledning af at den indsatte virkede omtåget da han blev fulgt til isolationscellen som arbejdsværende (en tirsdag). Under forhøret benægtede den indsatte at have taget kokain i fængslet, men forklarede at han muligvis kunne have indtaget det under udgang lørdagen før. Forhørslederen fandt den indsatte skyldig i udgangsmisbrug ved at have indtaget kokain under udgangen. Der er således ikke tale om ”udeblivelse, undvigelse eller forsøg herpå” i denne sag.

Henvisningen til straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 2, i denne sag er således forkert.

Den anden sag hvor der er henvist til § 67, nr. 2 (rapport nr. 126), omhandler (bl.a.) det forhold at den indsatte først kom tilbage fra udgang dagen efter at han skulle være kommet tilbage. Før det tidspunkt hvor den indsatte skulle have været tilbage, ringede han til fængslet og sagde at han var syg, og at han ville ringe igen når han var blevet tilset af en vagtlæge. Den indsatte ringede imidlertid ikke tilbage. Han returnerede til fængslet kl. 15.30, men det fremgår ikke på hvilket tidspunkt han skulle have været tilbage dagen før.

I (bl.a.) udgangsvejledningens pkt. 42 synes der at være en sondring mellem forsinket tilbagekomst fra udgang og udeblivelse, jf. opremsningen hvorefter der som eksempler på tilfælde hvor der kan anvendes både udgangskarantæne og disciplinærstraf er nævnt ”forsinket tilbagekomst fra udgang, udeblivelse fra udgang og indsmugling”. Det anføres videre at strafcelle kun kan anvendes for de forhold eller forsøg herpå der er nævnt i straf-fuldbyrdslovens § 68, stk. 2, som bl.a. omfatter udeblivelse (nr. 1). Herefter anføres det at der ved væsentligt forsinket tilbagekomst (og ved indsmugling af mindre grov karakter) i almindelighed anvendes bøder, mens der ved udeblivelse (og indsmugling af grovere karakter) i almindelighed anvendes strafcelle. Fra ombudsmandens inspektion af Statsfængslet i Nyborg er jeg bekendt med at tilfælde hvor en indsat vender frivilligt tilbage til institutionen inden for 24 timer efter udgangsperiodens udløb, skal indberettes som forsinket tilbagekomst.

Blandt det materiale som jeg har modtaget i forbindelse med min inspektion den 18. april 2002 af Fængselsafdelingen Kærshovedgård, er der en oversigt over normalreaktioner i dette fængsel. Heri er selvstændige afsnit for henholdsvis forsinkelse og udeblivelse, og det fremgår (også) heraf at forsinkelse på 24 timer eller mere regnes som udeblivelse. Jeg går ud fra at praksis i dette fængsel svarer til praksis i de øvrige åbne fængsler, jf. også disciplinærstrafvejledningens pkt. 11 hvorefter direktoratet forudsætter ”at såvel de åbne som de lukkede fængsler er i løbende dialog med henblik på at opnå en ensartet praksis med mulighed for konkrete fravigelser i særlige situationer.”

På den anden side synes det tilkendegivet i bl.a. udgangscirkulærets § 11 hvoraf fremgår at politiet skal underrettes når indsatte udebliver fra udgang, og at det, jf. stk. 2, skal ske ”omgående” når omstændighederne taler derfor, at det betragtes som udeblivelse når den indsatte ikke vender tilbage til den fastsatte tid.

Jeg forstår herefter at der for så vidt er tale om udeblivelse lige så snart den indsatte overskrider det tidspunkt som er fastsat som seneste tidspunkt for tilbagekomst, men såfremt den indsatte vender frivilligt tilbage til institutionen senest 24 timer efter dette tidspunkt, betragtes forholdet (alene) som forsinket tilbagekomst.

Jeg beder direktoratet om at oplyse om denne forståelse er korrekt. I bekræftende fald beder jeg direktoratet om at oplyse hvorvidt sondringen alene har betydning for strafudmålingen og den statistiske rubricering, jf. i øvrigt om strafudmålingen pkt. 11.6. og om direktoratets bemærkninger til henvisningen i det konkrete tilfælde til straffuldbyrdslovens § 67, nr. 2.

I udgangsbekendtgørelsens § 23 som der er henvist til i alle sagerne om udgangsmisbrug, er det i stk. 1 anført at en indsat kan ikendes en disciplinærstraf bl.a. ved 1) udeblivelse fra udgang mv., og der henvises i den forbindelse til straffuldbyrdslovens § 67, nr. 2, og ved 2) overtrædelse af de betingelser der er nævnt i straffuldbyrdslovens § 48, stk. 1, og i udgangsbekendtgørelsens § 11.

For så vidt angår bestemmelsen i nr. 1 svarer den til straffuldbyrdslovens § 67, nr. 2, og den indeholder et selvstændigt gerningsindhold. Den (ene) sag hvor der er henvist til denne be-

stemmelse, er sagen med rapport nr. 126 der tillige henviser til straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 2.

Hvis straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 2, er korrekt henvisning i sagen, har jeg ingen bemærkninger til henvisningen til udgangsbekendtgørelsens § 23, stk. 1, nr. 1, i denne sag (som for så vidt er overflødig når der tillige er henvist til § 67, nr. 2).

Ligesom ved de øvrige bestemmelser i straffuldbyrdelseslovens § 67 indeholder udgangsbekendtgørelsens § 23, stk. 1, nr. 2, ikke et selvstændigt gerningsindhold der kan overtrædes, og det er derfor forkert at henvise til denne bestemmelse i forbindelse med angivelse af de bestemmelser der anses for overtrådt. Bestemmelsen henviser til straffuldbyrdelseslovens § 48, stk. 1, og bekendtgørelsens § 11 som kan overtrædes. For så vidt angår bekendtgørelsens § 11 må der henvises til hvilke(t) af de fire undernumre som overtrædelser i det konkrete tilfælde angår.

Jeg går ud fra at fængslet fremover vil være opmærksom på en mere præcis angivelse af de overtrådte bestemmelser i forbindelse med udgangsmisbrug.

Henvisningen i det ene tilfælde til udgangsbekendtgørelsens § 23 uden præcisering af hvilken del af bestemmelsen der sigtes til, går jeg ud fra skyldes en enkeltstående fejl.

I 2 af sagerne om for sen sygemelding er der henvist til fængslets interne regler afsnit 5, side 3 (om indsattes sygemeldinger), mens der i det sidste tilfælde er henvist til afsnit 2, side 1 (kort orientering ved ankomsten). Begge steder er det angivet at sy-

gemelding skal ske senest kl. 7, men alene afsnit 5, s. 3, indeholder en angivelse af reaktionen ved for sen sygemelding.

Efter min opfattelse er det mest korrekt at henvise til afsnit 5, side 3.

I yderligere 2 tilfælde er der henvist til (straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 1, jf.) § 32. Efter sidstnævnte bestemmelse skal de indsatte efterkomme de anvisninger der gives af institutionens personale i forbindelse med varetagelsen af institutionens opgaver.

Det ene af de 2 tilfælde drejer sig om en indsat der anvendte tallerkener fra køkkenet til sine blomster på trods af at han to gange havde fået at vide at det ikke var tilladt.

Jeg har ingen bemærkninger til henvisningen i denne sag til straffuldbyrdelseslovens § 32.

Det andet tilfælde (rapport nr. 129) drejer sig om en indsat der havde anvendt et upassende sprogbrug.

Da bestemmelsen i straffuldbyrdelseslovens § 32 alene omhandler efterkommelse af personalets anvisninger, er det forkert at henvise til denne bestemmelse for så vidt angår anvendelse af upassende sprogbrug. Da der hverken i straffuldbyrdelsesloven eller de administrative bestemmelser som Justitsministeriet (Direktoratet for Kriminalforsorgen) har udstedt i medfør heraf, er en bestemmelse om anvendelse af sprogbrug (som det var tilfældet i § 19, stk. 4, i den tidligere gældende fuldbyrdelsesbekendtgørelse), kan der kun straffes disciplinært for anvendelse af upassende sprogbrug hvis det af institutionens interne regler fremgår at upassende sprogbrug kan medføre disciplinærstraf. Der skal i så fald henvises til denne interne regel for så vidt angår den overtrådte bestemmelse (og til straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 6, for så vidt angår afgørelsen om disciplinærstraf). Jeg har

ikke undersøgt hvorvidt der er en sådan bestemmelse i de interne regler, og om der dermed har været hjemmel til at ikende den indsatte en straf for forholdet.

Den sidste sag drejer sig om et tilfælde hvor den indsatte på sin stue havde været i besiddelse af 500 kr. mere end hvad er tilladt efter anstaltens interne regler, og en foldekniv (rapport nr. 142). Forhørslederen fandt det godtgjort at den indsatte havde gjort sig skyldig i overtrædelse af (straffuldbyrðelseslovens § 67, nr. 6, jf.) genstandsbekendtgørelsens § 9, stk. 2, jf. anstaltens interne regler afsnit 7, side 4. I en af de tidligere nævnte sager om besiddelse af euforiserende stoffer var der tillige tale om besiddelse af højere beløb end tilladt, og også i denne sag blev der henvist til genstandsbekendtgørelsens § 9, stk. 2, jf. de interne regler, afsnit 7, dog er der ved en fejl henvist til side 5 i stedet for side 4 som der dog korrekt er henvist til i indledningen til forhøret.

Genstandsbekendtgørelsens § 9, stk. 2, er en bestemmelse der bemyndiger institutionens leder til under nærmere angivne betingelser at fastsætte en lavere beløbsgrænse end den som direktoratet har fastsat i § 9, stk. 1. I denne bestemmelse er det bl.a. bestemt at indsatte i åbne fængsler højst må være i besiddelse af 3.000 kr. I medfør af bestemmelsen i § 9, stk. 2, har fængslet i sine interne regler bestemt at det ikke er tilladt at være i besiddelse af mere end 1500 kr.

De indsatte kan ikke overtræde en bemyndigelsesbestemmelse.

Det er derfor forkert at henvise til genstandsbekendtgørelsens § 9, stk. 2, for så vidt angår angivelse af den bestemmelse der anses for overtrådt. Henvisningen til de interne regler er korrekt.

I sagen med rapport nr. 142 er det anført at foldekniven (der havde et 8,5 cm langt blad) blev henlagt på depot. Der er ikke oplysning om hvilken bestemmelse den indsatte overtrådte ved at være i besiddelse af denne kniv.

Det er en fejl.

Der er i alle sager oplysning om afgørelsen (disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 2, nr. 3).

I forhørssagerne er datoen og klokkeslættet for hvornår afgørelsen er meddelt den indsatte, angivet (nr. 4). For så vidt angår klokkeslættet er det dog tidspunktet for forhørets afslutning der er oplyst, men jeg lægger til grund at forhøret afsluttes umiddelbart efter at den indsatte får meddelelse om afgørelsen og klagevejledning.

I bødeforlægssagerne er datoen, men ikke klokkeslættet, for forkyndelsen af forlægget angivet. I 2 tilfælde er det anført at den indsatte ved forkyndelsen accepterede bøden, mens det i de øvrige bødeforlægssager (blot) er anført at den indsatte accepterede bøden. Jeg går dog ud fra at det er sket ved forkyndelsen. Det er i standardteksten i forlæggene anført at den indsatte senest 3 dage efter modtagelsen af forlægget bedes rette henvendelse til

afdelingslederen hvis vedkommende ikke kan erkende sig skyldig.

Bødeforlæg er afgørelser i forvaltningslovens forstand med hensyn til sagsbehandlingen efter at bødeforlægget vedtages af den det er udstedt til.

Jeg går ud fra at fængslet fremover er opmærksom på reglen om at klokkeslættet for meddelelse af afgørelsen (som først kan træffes når den indsatte vedtager bøden) tillige skal angives.

I alle forhørssagerne, på nær en, er den indsatte orienteret om klageadgangen til Direktoratet for Kriminalforsorgen (nr. 5), og det er herunder angivet at den indsatte er vejledt om hvornår fristen for klage til direktoratet udløber (nr. 6).

Jeg har noteret mig at det ikke kun i notatet er angivet hvornår klagefristen udløber, men at den indsatte tillige er vejledt om denne frist – hvilket jeg også lægger til grund er forudsat ved bestemmelsen i nr. 6.

Det ene tilfælde hvor der ikke blev givet klagevejledning ved forhøret, er sagen med nummer 140 hvor den indsatte forlod kontoret i vrede da afgørelsen blev dikteret for ham. Det er udtrykkeligt anført at der ikke er givet klagevejledning, og at personalet i Arresthuset i Kolding som den indsatte skulle overføres til, skulle bedes om at give denne klagevejledning. Standardafsnittet om klagevejledning er dog ikke slettet, og det er således lige efter oplysningen om at der ikke er givet klagevejledning, anført at der er givet klagevejledning.

Idet jeg går ud fra at fængslet normalt er opmærksom på at slette standardtekst når denne ikke afspejler de faktiske forhold, foretager jeg mig ikke noget vedrørende dette forhold.

Da bødeforelæg ikke er afgørelser i forvaltningslovens forstand før de vedtages af den de retter sig til, skal der ikke gives klagevejledning i forbindelse med udstedelse af et sådant forlæg (hvilket heller ikke er sket).

Hvis der er tale om en afgørelse der er omfattet af straffuldbyrdelseslovens § 112, skal forhørsnotatet efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 3, tillige indeholde oplysning om at den indsatte er orienteret om muligheden for at kræve den endelige administrative afgørelse indbragt for retten til prøvelse. Der er ikke et sådant notat i nogen af sagerne.

Efter straffuldbyrdelseslovens § 112 kan der ske domstolsprøvelse af endelige administrative afgørelser i nærmere angivne tilfælde, herunder ved afgørelser efter § 73 om konfiskation af genstande eller penge ”hvis værdi overstiger det almindelige vederlag, der udbetales indsatte for en uges beskæftigelse” (nr. 4), eller ved en afgørelse efter § 74 om modregning af erstatningsbeløb ”der overstiger størrelsen af det i nr. 4 nævnte vederlag” (nr. 5). I beskæftigelsesbekendtgørelsen (nr. 372 af 17. maj 2001) er bestemmelser om vederlag til de indsatte der efter bekendtgørelsens § 27 fastsættes i en bekendtgørelse om satser for vederlag til de indsatte og reguleres en gang årligt. På tidspunktet for behandlingen af de konkrete sager som er omfattet af min undersøgelse, gjaldt bekendtgørelse nr. 373 af 17. maj 2001.

Der er, som nævnt under pkt. 11.9., ikke oplysning om konfiskation i noget tilfælde, men der er sket inddragelse af effekter hvilket jeg har spurgt nærmere til under dette pkt. Såfremt der er tale om konfiskation i nogle af disse tilfælde, ses der dog ikke at være tale om at værdien af det konfiskerede har overskredet det almindelige ugentlige vederlag.

Der blev foretaget modregning for ikendt erstatning i et tilfælde (rapport nr. 137). Erstatningsbeløbet (108,75 kr.) er imidlertid mindre end det ugentlige vederlag.

Ved behandlingen af disciplinærsager efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 6 skal det, ud over det i stk. 2 nævnte, fremgå af notatet at den indsatte skriftligt er underrettet om hvilken afgørelse institutionen agter at træffe, og at den pågældende har adgang til at udtale sig, jf. § 8, stk. 4.

Det fremgår af bødeforlæggene at der ved forkyndelsen af forlægget for den indsatte er udleveret en kopi til denne. Det fremgår som tidligere nævnt også af forlæggene hvilken afgørelse fængslet agtede at træffe, og at den indsatte havde adgang til at udtale sig.

Ved behandlingen af disciplinærsager efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7 skal der, ud over det i stk. 2 nævnte, gøres notat om nogle yderligere forhold, jf. § 8, stk. 5.

For det første skal der være en gengivelse af de afgivne forklaringer, og disse skal protokolleres mens den der afgiver forklaringen, er til stede, jf. § 8, stk. 5, 1. pkt.

Der er en sådan gengivelse af den indsatte forklaring i alle tilfælde. Forklaringen er i alle tilfælde protokolleret mens den indsatte var til stede, idet det er anført at den indsatte ”har påhørt ovenstående” .

I en af sagerne (nr. 140) er der bl.a. oplysning om at der på den indsatte stue – ud over det der er anført i den underliggende rapport – blev fundet tre skeer hvoraf to havde tydelige mærker efter at være brugt til opvarmning, og det er anført at den fængselsfunktionær der udfærdigede indberetningen, havde oplyst at to af skeerne var fundet i indsatte skab. Der ses dog ikke at være tale om en forklaring der er afgivet under forhøret, men så vidt ses inden, og forklaringen ses derfor heller ikke at være blevet protokolleret, mens den pågældende funktionær var til stede. Der har ikke i de øvrige sager været afgivet forklaringer af andre.

For det andet skal det noteres på hvilket grundlag afgørelsen er truffet, jf. bestemmelsens 2. pkt. Det fremgår ikke om der hermed sigtes til såvel det faktiske grundlag, herunder det bevismæssige grundlag, som det retlige grundlag. Jeg har i forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Slagelse anmodet direktoratet om at præcisere hvad bestemmelsen i § 8, stk. 5, 2. pkt., sigter til.

Direktoratet har i en udtalelse af 16. september 2002 oplyst at bestemmelsen er indsat for at præcisere vigtigheden af at bevisbedømmelsen beskrives nærmere i forhørsnotatet.

For så vidt angår beskrivelsen i de konkrete sager henviser jeg til pkt. 11.5.4.3.

For det tredje skal notatet indeholde oplysninger om eventuelle begrænsninger i retten til bisidder og aktindsigt.

Der er ikke oplysning herom i nogen af sagerne – hvilket jeg går ud fra skyldes at der ikke har været sådanne begrænsninger.

Endelig skal notatet indeholde en begrundelse, jf. bestemmelsens 4. pkt. Der henvises til det anførte nedenfor i pkt. 11.5.4.3.

11.5.4.3. Begrundelse

Ifølge bekendtgørelsens § 8, stk. 5, 4. pkt., og vejledningens pkt. 9 skal notatet indeholde ”en begrundelse, der opfylder kravene i forvaltningslovens § 24”, dvs. de krav der gælder for indholdet af begrundelser for skriftlige afgørelser. Det er i vejledningen anført at en begrundelse for at være fyldestgørende normalt må indeholde en stillingtagen til partens indsigelser hvis de er relevante for afgørelsen (herunder for en strafudmåling). Desuden er det anført at der herudover er en generel pligt til at notere andre faktiske oplysninger der har betydning for sagens afgørelse, jf. offentlighedslovens § 6. I vejledningen anføres herefter:

” ... Formålet med disse regler er, at det altid skal være muligt efterfølgende dels at vurdere afgørelsens indholdsmæssige holdbarhed, dels at se, om de formelle regler er blevet overholdt. Det er derfor vigtigt, at notatet indeholder oplysninger om følgende:

- De faktiske omstændigheder, der er tillagt betydning for afgørelsen, herunder en gengivelse af det indberettede og de afgivne forklaringer. Der skal i notatet foretages en selvstændig gengi-

velse af de oplysninger, der findes i sagen. Det vil således ikke være korrekt at gengive oplysningerne om de faktiske omstændigheder i sagen alene ved en henvisning til en underliggende rapport.

- Hvad der er anset for bevist og ikke bevist. Bevisbedømmelsen bør angives i forbindelse med angivelsen af de bestemmelser, som den indsatte anses for at have overtrådt, jf. pind 4.
 - Hvad der i forbindelse med denne bevisbedømmelse er lagt vægt på.
 - Hvilke bestemmelser, der anses for overtrådt, med angivelse af loven, bekendtgørelsen og/eller den interne regel samt ved præcis angivelse af paragraf, stykke, nummer eller litra. I sager om indtagelse af euforiserende stoffer vil en henvisning til lov om euforiserende stoffer uden henvisning til bilaget til bekendtgørelse om euforiserende stoffer være tilstrækkeligt, idet det ikke i alle tilfælde er muligt at fastslå arten af indtagne stoffer.
 - Præcis angivelse af hjemlen for den reaktion (straf), som disciplinærsagen resulterer i (lov, bekendtgørelse, intern regel, paragraf, stykke, nummer eller litra).
 - Baggrunden for en eventuel fravigelse af sædvanlig praksis med hensyn til strafudmåling.
- ...”

Det indberettede og den indsattes forklaring er – som nævnt under pkt. 11.5.4.2. – i alle tilfælde gengivet i forhørsnotatet. I et tilfælde er der tillige en gengivelse af en forklaring fra en fængselsfunktionær (afgivet inden forhøret). Der har ikke i øvrigt været afgivet forklaringer af andre end den indsatte.

I en af sagerne (forhørsprotokollen nr. 121) er af faktiske forhold der (så vidt ses) er tillagt betydning for afgørelsen, tillige indgået at den indsatte havde et ”antal af tilfælde af uregelmæssigheder i forbindelse med indsattes frigang til Århus universitet”, og datoerne herfor er angivet. Der er tillige henvist til at den indsatte tidligere ved et forhør var blevet ikendt en bøde for indtagelse af euforiserende stoffer. Der er tillige henvist til en rapport som ikke er blandt de rapporter som den aktuelle indberetning vedrørte.

Med hensyn til bevisbedømmelse fremgår det af samme sag der vedrørte dels udgangsmisbrug ved at den indsatte tog til Odense

i stedet for Århus, dels indtagelse af euforiserende stoffer i to tilfælde (urinprøver afgivet med tre dages mellemrum) at den indsatte erkendte førstnævnte forhold, men ikke det andet forhold. Han forklarede vedrørende dette forhold at han af en medindsat havde fået nogle tabletter mod tandpine da han havde fået trukket en tand ud, og det præparat som fængslet havde givet ham, ikke tog smerterne. Han anførte tillige at prøverne var taget med en dags mellemrum, og at der derfor kunne være tale om at samme præparat var målt i begge prøver. Forhørslederen tilkendegav over for den indsatte at det af ham nævnte præparat som han skulle have fået af en medindsat, ikke kunne give udslag for hverken benzodiazepiner eller morfin som urinprøverne havde påvist, og resultatet af urinprøverne blev lagt til grund. Forhørslederen forholdt sig således i rapporten til det som den indsatte anførte, og foretog en bevisbedømmelse hvor det blev lagt til grund at den indsatte – trods dennes benægtelse – (også) havde indtaget euforiserende stoffer.

Den indsatte blev, som nævnt, i denne sag indberettet bl.a. for at have indtaget euforiserende stoffer idet to urinprøver som han havde afgivet, viste at den indsatte havde taget benzodiazepiner og morfin. Prøverne var ifølge de vedlagte kopier taget henholdsvis den 11. og 14. februar 2002, men i rapporten er der anført 18. februar 2002 i stedet for 14. februar 2002 hvilket jeg går ud fra er en skrivefejl som skyldes at sidstnævnte prøve blev sendt til laboratoriet på Vestre Hospital den 18. februar 2002. Fra laboratoriet kom der pr. fax svar henholdsvis den 19. og 22. februar 2002. Forhøret blev afholdt den 19. februar 2002, dvs. før svaret vedrørende den anden prøve var modtaget. Det er på denne prøve påført at den henlægges på den indsattes chartek

”da han er dømt for forholdet”. Nederst på den første prøve er påført ”prøve sendt 18/2-02 Positiv benzodiazepiner + morfin”. (Af det skriftlige svar fra laboratoriet som fremgår af den anden prøve, fremgår at der var påvist benzodiazepiner og kodein, men ikke morfin).

Jeg beder fængslet om at oplyse om påtegningen på analyseresultatet vedrørende den første prøve gengiver et mundtligt svar fra laboratoriet på den anden prøve som laboratoriet modtog den 19. februar 2002, eller om der er tale om gengivelse af fængslets egen test (idet det fremgår af en af de andre sager at fængslet selv har et udstyr til måling af stoffer i urin). Såfremt sidstnævnte forhold gør sig gældende, beder jeg fængslet om en udtalelse vedrørende det forhold at den anden urinprøve blev inddraget ved forhøret den 19. februar 2002 selv om der på dette tidspunkt endnu ikke forelå svar fra laboratoriet. Det bemærkes at jeg er opmærksom på at forhørslederen i sin afgørelse bl.a. anfører at den indsatte på ny afgav ”en” urinprøve der var positiv for euforiserende stoffer, men da begge prøver i øvrigt er omtalt i rapporten, og det ved påtegningen på det skriftlige svar fra laboratoriet på prøven som blev taget den 14. februar 2002, er anført at den indsatte ”er dømt for forholdet”, går jeg ud fra at også denne prøve er indgået i grundlaget for afgørelsen i sagen.

I et andet tilfælde (rapport nr. 126) der vedrørte udeblivelse og misbrug af udgang ved to nærmere angivne forhold, benægtede den indsatte sidstnævnte to forhold. De nævnte to forhold var fængslet blevet oplyst om ved telefonopringninger dels fra lederen af den institution som den indsatte havde frigang til, dels fra en ansat på en anden institution som den indsatte skulle have indfundet sig på (hvilket den indsatte benægtede). Forhørslederen lagde oplysningerne fra de pågældende institutioner til grund og tilsidesatte dermed den indsattes forklaring. Der fandt således også en bevisbedømmelse sted i denne sag.

I et tilfælde (rapport nr. 136) benægtede den indsatte under forhøret at have indtaget euforiserende stoffer i fængslet, men anførte at det muligvis kunne være sket under udgang tre dage før. Han var indberettet for indtagelse af euforiserende stoffer påvist ved urinprøve. Prøven blev taget fordi den indsatte forekom påvirket da han blev fulgt til isolationscellen som arbejdsvægrenede. Episoden fandt sted på en tirsdag. Forhørslederen konkluderede efter den indsattes forklaring at han havde begået udgangsmisbrug. Forhørslederen lagde således indsattes forklaring til grund.

I yderligere et tilfælde (rapport nr. 138) erkendte den indsatte besiddelse af for mange penge i forhold til det tilladte, men bestred at noget hash der var fundet på hans stue, tilhørte ham. Han var dog godt klar over at han hæftede for det da det var fundet på hans stue, og han erklærede sig indforstået med at tage ansvaret for det. Han ville ikke oplyse navnet på den som han mente havde placeret hashen på hans stue. Under henvisning til at hashen var i den indsattes varetægt, fandt forhørslederen det godtgjort at den indsatte havde overtrådt loven om euforiserende stoffer. Der er således ikke foretaget en bevisbedømmelse, men den indsatte er anset for skyldig i overtrædelse af loven om euforiserende stoffer (alene) fordi hashen blev fundet på hans stue.

Med den bemærkning at jeg går ud fra at den indsatte kunne have været frifundet såfremt han havde godtgjort at hashen var placeret på hans stue af en anden, har jeg ingen bemærkninger til denne sag. Jeg har således ingen bemærkninger til at de indsatte anses for ansvarlige for fund af ulovlige genstande på deres stue som følge af at de er ansvarlige for stuen (som de, så vidt jeg erindrer, selv har nøgle til og dermed kan aflåse når de forlader den), medmindre de kan godtgøre at de ikke er ansvarlige for de fundne genstande.

I yderligere et tilfælde (rapport nr. 139) erkendte den indsatte at have købt nogle stanniolkugler med et hvidt pulver som blev fundet ved visitation i forbindelse med indsættelsen af de indsatte til afsoning. Han oplyste at have købt det som kokain, men at han formentlig var blevet snydt. Forhørslederen afviste ikke at stoffet (som ikke var undersøgt nærmere på dette tidspunkt) kunne være noget andet end et euforiserende stof, men han lagde vægt på at det var købt som kokain, og at det var søgt indsmuglet i fængslet.

Jeg har ingen bemærkninger til at forhørslederen på dette grundlag fandt det godtgjort at den indsatte havde overtrådt loven om euforiserende stoffer.

I yderligere et tilfælde (rapport nr. 140) benægtede den indsatte to af de forhold som indberetningen vedrørte (fund af sprøjte og kanyle ophængt i bundproppen i håndvasken og skeer med mærker fra opvarmning). Den indsatte blev foreholdt at samtlige propper i håndvaskene på den indsattes afdeling var kontrolleret (af vidnet og indberetteren) seks dage tidligere hvor der ikke blev fundet noget ulovligt på den indsattes stue, og at skeerne var fundet godt gemt i hans skab hvilket tydeligt indikerede at de havde været benyttet til indtagelse af narkotika. Forhørslederen fandt at den indsatte ”selvom” han nægtede at kende noget til de to forhold, havde overtrådt loven om euforiserende stoffer. Der er således foretaget en bevisbedømmelse hvor indsattes forklaring er tilsidesat, men det er ikke i forbindelse med angivelse af den bestemmelse der blev overtrådt, angivet **hvorfor** forklaringen blev tilsidesat. Det fremgår dog af teksten i øvrigt i sagen.

Bortset fra i sagen med forhør nr. 139 er bevisbedømmelsen heller ikke i de øvrige nævnte sager angivet i forbindelse med angivelse af den bestemmelse der blev overtrådt, men denne bedømmelse fremgår (eller kan udledes) af teksten i øvrigt i sagen.

Bortset fra at bemærke at bevisbedømmelsen, som anført i pkt. 9, 2. pind, i disciplinærstrafvejledningen, bør angives i forbindelse med angivelsen af de bestemmelser som den indsatte anses for at have overtrådt, foretager jeg mig ikke mere vedrørende spørgsmålet om beskrivelsen af bevisbedømmelsen i de konkrete sager. På det generelle plan finder jeg anledning til at gentage direktoratets oplysning i sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Slagelse om at det er vigtigt at bevisbedømmelsen "beskrives nærmere" i forhørsnotatet. Det indebærer at det udtrykkeligt skal fremgå hvad der er lagt vægt på, og hvis den indsattes forklaring er tilsidesat, må det anføres hvorfor den er det.

De indsatte har i øvrigt erkendt de forhold som de er indberettet for.

Indsattes erkendelse indebærer at nærmere bevisførelse ikke er fornøden, men der skal fortsat ske en bevisbedømmelse. Det vil dog være tilstrækkeligt at henvise til at den indsatte har erkendt forholdet. Det er sket i de konkrete sager.

Der er som tidligere nævnt (på nær i et tilfælde) henvist til den bestemmelse der blev anset for overtrådt. Jeg henviser til pkt. 11.5.4.2.

Hjemlen for reaktionen er anført i alle tilfælde på nær et (rapport nr. 142 om hensættelse af et for stort pengebeløb på spærret konto og henlæggelse af foldekniv på depot).

I den sag hvor den indsatte blev pålagt at betale erstatning for en ødelagt låge i isolationsrummet (rapport nr. 137), er der henvist til straffuldbyrdelseslovens § 74, stk. 1. Efter denne bestemmelse kan erstatningsbeløb modregnes i den indsattes vederlag for beskæftigelse. Bestemmelsen indeholder således ikke selve hjemlen for at pålægge erstatning. Henvisningen er således ikke korrekt.

I sagen med rapport nr. 121 blev den indsatte midlertidigt overført til arresthus efter bestemmelsen i straffuldbyrdelseslovens § 28, stk. 2. Der skete tillige tilbagekaldelse af tilladelse til udgang og frigang efter straffuldbyrdelseslovens § 49, stk. 1, jf. udgangsbekendtgørelsens § 22, jf. straffuldbyrdelseslovens § 67, stk. 2.

Efter straffuldbyrdelseslovens § 28, stk. 2, kan en indsat i åbent fængsel for et bestemt tidsrum af højst 8 uger overføres til et arresthus såfremt denne overførsel træder i stedet for en overførsel til lukket fængsel efter § 25, stk. 1, 2 eller 3.

For at henvisningen er helt præcis skal det anføres hvilket af de tre stykker i § 25, og hvilket undernummer, som overførslen i det konkrete tilfælde er sket efter. Jeg går ud fra at der i det konkrete tilfælde er tale om § 25, stk. 3, nr. 2, men jeg beder for en ordens skyld fængslet om at oplyse herom.

Da overførsel efter straffuldbyrdelseslovens § 28, stk. 2, sker for et "bestemt" tidsrum (af højst 8 uger), burde dette tidsrum tillige have været angivet (som det er sket i en anden sag om overførsel efter denne bestemmelse – sagen med nr. 125 der er omtalt nedenfor).

Med hensyn til tilbagekaldelsen af udgang bemærker jeg for det første at der rettelig er tale om straffuldbyrdelseslovens § 49, nr. 1, og ikke stk. 1. For det andet er henvisningen til udgangsbe-

kendtgørelsens § 22 ikke relevant da bestemmelserne heri omhandler udgangskarantæne som der ikke kan træffes bestemmelse om i forbindelse med overførsel til lukket fængsel eller arresthus, jf. § 22, stk. 1, 2. pkt. For det tredje er det en fejl at henvise til straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 2, da den omhandler afgørelser om disciplinærstraf som der ikke blev truffet afgørelse om i det konkrete tilfælde.

Også i to andre sager om overførsel og samtidig tilbagekaldelse af udgang er der henvist til lovens § 49, stk. 1, jf. udgangsbe-
kendtgørelsens § 22, jf. straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 2
(rapporterne med numrene 126 og 140). I den sidste sag hvor
der skete overførsel og tilbagekaldelse af udgang, er der alene
for så vidt angår tilbagekaldelsen af udgang henvist til straffuld-
byrdelseslovens § 49, stk. 1 (skal være nr. 1).

Foruden sagen med nr. 121 skete der midlertidig overførsel i en
anden sag (rapport nr. 125). Også i denne sag er der alene hen-
vist til straffuldbyrdelseslovens § 28, stk. 2, uden præcisering
for så vidt angår § 25. Det er anført at der er truffet afgørelse om
midlertidig overførsel til lukket ”anstalt”, og at den indsatte efter
forhøret skulle overføres til fængslets egen straf- og isolations-
afdeling i 14 dage. Modsat i sagen med nr. 121 er der således
angivet et bestemt tidsrum for overførslen.

I den (eneste) sag hvori der blev ikendt en disciplinærstraf – sa-
gen med nr. 143 hvor den indsatte blev ikendt strafcelle i 7 dage
for i to tilfælde at være returneret fra § 31-udgang med 4-5 ti-
mers forsinkelse – er der henvist til straffuldbyrdelseslovens §
68, stk. 1 og 2, nr. 1, som hjemlen for denne beslutning.

Straffuldbyrdelseslovens § 68, stk. 1, angiver at der som disciplinærstraf kan anvendes advarsel, bøde eller strafcelle. Efter § 68, stk. 2, kan strafcelle dog kun anvendes i nærmere angivne tilfælde, bl.a. ved udeblivelse, jf. nr. 1 som fængslet har henvist til.

Fængslet burde tillige have henvist til den bestemmelse i § 67 som lå til grund for afgørelsen om at ikende den indsatte en disciplinærstraf for forholdet idet de nævnte bestemmelser i § 68 ikke indeholder selve hjemlen for ikendelse af disciplinærstraf. Jeg har noteret mig at fængslet i forbindelse med angivelse af de overtrådte bestemmelser har henvist til straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 5, jf. udgangsbekendtgørelsens § 23, stk. 1, nr. 2, der som tidligere nævnt indeholder retsgrundlag for ikendelse af disciplinærstraf for overtrædelse af betingelser for udgang, men at fængslet i forbindelse med angivelse af hjemlen for den trufne afgørelse har henvist til § 68, stk. 2, nr. 1, om udeblivelse. Jeg går derfor ud fra at disciplinærstraffen er givet efter bestemmelsen i § 67, nr. 2, der indeholder hjemmel til at straffe disciplinært for udeblivelse.

Jeg henviser til min anmodning ovenfor til direktoratet om en udtalelse om hvorvidt der skal sondres mellem udeblivelse og forsinket tilbagekomst.

Straffuldbyrdelseslovens §§ 68-70 indeholder bestemmelser om de disciplinærstraffe der kan anvendes (advarsel, bøde og strafcelle), og om udmålingen heraf mv.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Herning har Direktoratet for Kriminalforsorgen udtalt at kravet i den dagældende vejledning om at notatet skal opfylde kravene i forvaltningslovens § 24 til indholdet af en begrundelse, efter direktoratets opfattelse også omfattede gengivelse af reglerne i det dagældende cirkulære, herunder også reglerne om udmåling af di-

disciplinærstraf i cirkulærets §§ 2 og 3. Disse regler findes nu i straffuldbyrdelseslovens § 69 (der vedrører udmåling af bøde) og § 70 (der vedrører udmåling af strafcelle). Angivelse af hjemmelsgrundlaget ved disciplinærstraf bør således ske ved henvisning til straffuldbyrdelseslovens § 67 med angivelse af det relevante nummer, jf. §§ 68 og 69 for så vidt angår bøde og §§ 68 og 70 for så vidt angår strafcelle.

Der burde således også have været henvist til straffuldbyrdelseslovens § 70.

(I bødeforlæggene er det anført at disciplinærstraf ikendes efter § 67, og der er henvist til såvel § 68, stk. 1, som § 69, stk. 1 og 2, om henholdsvis udmåling af bødens størrelse og modregning af bøden i arbejdsvederlag).

Hvis strafudmålingen i det konkrete tilfælde fraviger sædvanlig praksis, skal notatet tillige indeholde oplysning om baggrunden herfor, jf. vejledningens pkt. 9, sjette pind. Der er ikke i nogen af sagerne oplysning om fravigelse af praksis, men i et tilfælde (forhørsrapport nr. 121) er det i notatet forud for notatet om selve afgørelsen (og forud for den indsattes forklaring) anført at der havde været et utal af tilfælde af uregelmæssigheder i forbindelse med udgang, og at den indsatte tidligere var ikendt en bøde for indtagelse af euforiserende stoffer.

Der sker normalt skærpelse af reaktionen i gentagelsestilfælde. Jeg går ud fra at der i det nævnte tilfælde er tale om en skærpet straf i forhold til hvad reaktionen ville have været hvis der ikke

tidligere havde været udgangsmisbrug og indtagelse af euforiserende stoffer.

I et andet tilfælde (forhørsrapport nr. 143) blev der ikendt straffecelle i 7 dage som følge af at den indsatte i to tilfælde med seks dages mellemrum var kommet ca. 4-5 timer for sent tilbage fra § 31-udgange. Jeg går ud fra at der ved strafudmålingen er lagt vægt på at der var tale om et gentagelsestilfælde.

Selv om der normalt sker skærpelse ved gentagelse, og en sådan skærpelse derfor for så vidt ikke kan siges at være en fravigelse af sædvanlig praksis, går jeg ud fra at oplysning om skærpelse ved gentagelse er omfattet af notatpligten i disciplinærstrafvejledningens pkt. 9, sjette pind. Notat herom bør ske i forbindelse med notatet om selve afgørelsen i sagen.

11.6. Straffudmåling

Straffuldbyrdelseslovens § 68 har følgende indhold:

” ...

§ 68. Som disciplinærstraf kan anvendes advarsel, bøde og straffecelle.

Stk. 2. Straffecelle kan dog kun anvendes for følgende forhold eller forsøg herpå:

- 1) Udeblivelse eller undvigelse,
- 2) indsmugling, besiddelse eller indtagelse af alkohol, euforiserende stoffer eller andre stoffer, der er forbudt efter den almindelige lovgivning,
- 3) indsmugling eller besiddelse af våben og andre personfarlige genstande,
- 4) vold eller trusler om vold mod medindsatte, personale eller andre i institutionen,
- 5) groft hærværk og
- 6) andre grove eller oftere gentagne forseelser

Stk. 3. Disciplinærstraf i form af bøde og straffecelle kan ikendes i forening.

...”

Der er således med ikrafttrædelsen af straffuldbyrdsloven sket en begrænsning med hensyn til anvendelsen af strafcelle. Der kan anvendes strafcelle og bøde i forening.

I den sag der udmundede i en disciplinærstraf af strafcelle (i 7 dage), blev denne straf ikendt fordi den indsatte i to tilfælde (med seks dages mellemrum) var kommet 4-5 timer for sent tilbage fra § 31-udgange (rapport nr. 143). Der er henvist til bestemmelsen i § 68, stk. 2, nr. 1, om udeblivelse.

Som nævnt under punkt 11.5.4.2., er der i udgangsvejledningens pkt. 42 retningslinjer for anvendelse af disciplinærstraf sammen med udgangskarantæne som f.eks. vil kunne ske i forbindelse med forsinket tilbagekomst fra udgang. Det er bl.a. anført at der ved væsentligt forsinket tilbagekomst i almindelighed anvendes bøder, mens der ved udeblivelse anvendes strafcelle.

Der var i det konkrete tilfælde ikke tale om anvendelse af såvel udgangskarantæne som disciplinærstraf. At der ikke blev truffet afgørelse om tilbagekaldelse af udgang går jeg ud fra skyldes at den indsatte på tidspunktet for afgørelsen stod for snart at skulle løslades, jf. oplysningen i den første rapport om at han på dette tidspunkt kun havde ca. 14 dages afsoning tilbage.

Blandt det materiale som jeg modtog i forbindelse med min inspektion den 18. april 2002 af Fængselsafdelingen Kærshovedgård, er som tidligere nævnt en oversigt over disciplinære (normal)reaktioner i dette fængsel (udfærdiget den 1. april 2002). Heri er bl.a. anført reaktioner ved forsinkelse (under 24 timer) og udeblivelse (over 24 timer). For så vidt angår forsinkelse er der forskellige reaktioner alt efter om forsinkelsen er mindre eller mere end 5 timer (henholdsvis afkortning i næste udgang og udgangskarantæne). Har den indsatte ikke flere udgange, ikendes der strafcelle, men varigheden heraf er ikke angivet. Er der tale om gentagelsestilfælde, skærpes reaktionen, normalt med 30-50% ved første gentagelse.

Jeg går som tidligere nævnt ud fra at praksis i Fængselsafdelingen Kærshovedgård svarer til praksis i de øvrige åbne fængsler, jf. også disciplinærstrafvejledningens pkt. 11 hvorefter direktoratet forudsætter ”at såvel de åbne som de lukkede fængsler er i løbende dialog med henblik på at opnå en ensartet praksis med mulighed for konkrete fravigelser i særlige situationer”. Jeg henviser også til at fængselsafdelingen under min inspektion dér den 18. april 2002 oplyste at fængslet efter ændring fra hæfteanstalt til almindeligt åbent fængsel har tilnærmet sig samme praksis som de øvrige åbne fængsler med hensyn til reaktionen ved disciplinære forhold.

Hvis Statsfængslet ved Nr. Snede har udfærdiget retningslinjer for disciplinære (normal)reaktioner i dette fængsel, beder jeg om en kopi heraf.

Jeg går ud fra at de angivne retningslinjer i udgangsvejledningens pkt. 42 om anvendelse af bøde og strafcelle ved henholdsvis forsinkelse og udeblivelse alene finder anvendelse i tilfælde hvor der ikendes en disciplinærstraf sammen med udgangskarantæne, og ikke tillige i tilfælde hvor der alene anvendes disciplinærstraf fordi det ikke længere er muligt at ikende udgangskarantæne. Hvis denne antagelse er forkert, beder jeg direktoratet om at oplyse det.

Jeg beder tillige om en udtalelse fra direktoratet om anvendelsen af disciplinærstraf i form af strafcelle i tilfælde (som det konkrete) af forsinkelse hvor der ikke længere er mulighed for udgangskarantæne, herunder ved forsinkelse af (ganske) kort varighed.

Jeg beder endelig fængslet om at udtale sig nærmere om udmålingen af straffen i det konkrete tilfælde (set i forhold til normalreaktionen i sådanne tilfælde) og om direktoratets bemærkninger her til. Jeg er, som det fremgår, opmærksom på at der var tale om to tilfælde af forsinkelse inden for kort tid.

11.7. Vejledning om klageadgang og domstolsprøvelse

Efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 2, nr. 5, skal der, som nævnt under pkt. 11.5.4.2., i notatet fra disciplinærsagen gøres notat om at den indsatte er vej-

ledt om muligheden for at klage til justitsministeren. I vejledningens pkt. 18 er det angivet at den indsatte skal vejledes om adgangen til at klage til Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, jf. straffuldbyrdelseslovens § 111. Denne bestemmelse angiver at der kan klages til justitsministeren (i praksis Direktoratet for Kriminalforsorgen) over ”afgørelser” der træffes af de lokale kriminalforsorgsmyndigheder (jf. § 90, stk. 4). Efter almindelige lovbestemte regler hvorefter der kan klages over en underordnet myndighed til en overordnet myndighed, kan der imidlertid klages til Direktoratet for Kriminalforsorgen også over andre forhold, men de underordnede myndigheder har ikke pligt til på eget initiativ særskilt at oplyse herom. Som reglerne er formuleret, er der alene pligt til at vejlede om adgangen til at klage over afgørelser, hvilket er en ændring i forhold til den tidligere gældende vejledning hvor det var anført at der skulle gives klagevejledning om (både) ”sagens behandling og afgørelse”. Klagevejledningspligten omfatter også afgørelser der meddeles mundtligt. Der er således en videregående pligt til klagevejledning end i forvaltningslovens § 25 hvorefter der kun skal gives klagevejledning ved skriftlige afgørelser der kan påklages (medmindre afgørelsen giver parten fuldt ud medhold).

Det er i vejledningens pkt. 18 samtidig angivet at de indsatte bør opfordres til at sende eventuelle klager til direktoratet via institutionen.

Det skal, som nævnt under pkt. 11.5.4.2..., fremgå af notatet i disciplinærsagen hvornår (to-måneders) fristen i straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2, for at indgive klage udløber, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 2, nr. 6.

Jeg har under pkt. 11.5.4.2. noteret mig at den indsatte i alle forhørssagerne, (på nær en hvor den indsatte forlod lokalet i vrede inden der var givet klagevejledning) er orienteret om klageadgangen til Direktoratet for Kriminalforsorgen, og herunder er vejledt om hvornår fristen for klage til direktoratet udløber.

Det er tillige i notatet angivet hvornår fristen for at indgive klage udløber (2 måneder fra afgørelsens dato).

De indsatte er ligeledes oplyst om at en klage ”med fordel” kan fremsendes gennem institutionen.

Som nævnt under pkt. 11.5.4.2. har der ikke været truffet afgørelser der er omfattet af adgangen til domstolsprøvelse.

11.8. Oplysning til den indsatte om politianmeldelse

Efter vejledningens pkt. 11, sidste afsnit, skal den indsatte orienteres om en eventuel politianmeldelse. Der skal gøres notat om denne orientering enten i den indsattes personjournal eller i forhørsprotokollen.

I sagen i forhørsprotokollen med nr. 138 er det i forhørsnotatet bemærket (over for den indsatte) at der vil blive indgivet politianmeldelse i sagen. Den indsatte er således orienteret om politianmeldelsen, og der er gjort notat herom.

11.9. Konfiskation

Regler om konfiskation over for afsonere findes i straffuldbyrdelseslovens § 73, Justitsministeriets (Direktoratet for Kriminalforsorgens) bekendtgørelse nr. 386 af 17. maj 2001 om behandlingen af sager om konfiskation og Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære nr. 92 af 16. maj 2001 om behandlingen af sager om konfiskation i kriminalforsorgens institutioner. Procedurereglerne i disciplinærstrafbekendtgørelsens §§ 5-9 finder også anvendelse ved konfiskation, jf. konfiskationsbekendtgørelsens § 1, stk. 1. Kapitel 12 i disciplinærstrafvejledningen omhandler bl.a. konfiskation.

Der er ikke oplysning om konfiskation i noget tilfælde, men der er sket inddragelse af ulovlige effekter i flere af sagerne, jf. indberetningerne i sagerne (rapport nr. 127, 130, 133, 135, 138, 139, 140 og 142). I sagerne med nr. 127 og 140 fremgår det hvad der skete med effekterne (henholdsvis en mobiltelefon mv. og en foldekniv).

For så vidt angår sagen med nr. 138 hvor der skete politianmeldelse for besiddelse af hash, går jeg ud fra at hashen blev afleveret til politiet i forbindelse med denne anmeldelse. Jeg anmoder arresthuset om at oplyse hvad der skete med de inddragne effekter i de øvrige tilfælde.

11.10. Kompetence

Statsfængslet ved Nr. Snede har udfærdiget ”Bestemmelser for personalet om delegation af kompetence” (gældende for såvel Statsfængslet ved Nr. Snede som Fængselsafdelingen Kærshovedgård). Bestemmelserne er ikke dateret, men har dokumentdato 27. marts 2002 og er således udfærdiget efter at behandlingen af de konkrete sager som er omfattet af min undersøgelse, fandt sted.

Det fremgår bl.a. af reglerne at afdelingslederne og disses stedfortrædere er bemyndiget til at træffe afgørelse om bl.a. disciplinærstraf, konfiskation, modregning og erstatning, dog skal sagerne forelægges fængselsinspektøren hvis afgørelserne er omfattet af adgangen til domstolsprøvelse efter straffuldbyrdeleslovens § 112, nr. 3-5. Afdelingslederne og disses stedfortrædere er tillige bemyndiget til at træffe afgørelse om tilbagekaldelse af udgang i op til 5 måneder og overførsel i nærmere angivne tilfælde, bl.a. efter straffuldbyrdeleslovens § 25, stk. 1, nr. 2-4, og § 28, stk. 2. Alle andre afgørelser om overførsel skal forelægges fængselsinspektøren. Det gælder bl.a. afgørelser efter straffuldbyrdeleslovens § 25, stk. 2 og 3. Afgørelser om tilbagekaldelse af udgang i mere end 5 måneder skal ligeledes forelægges inspektøren.

Alle sagerne er behandlet af enten afdelingsleder eller en overvagtimester som jeg går ud fra er afdelingslederens stedfortræder.

Der er, som det fremgår af gennemgangen ovenfor, i et tilfælde truffet afgørelse om overførsel efter straffuldbyrdelsesloven § 25, stk. 3, nr. 2 (rapport nr. 126).

Jeg beder fængslet om at oplyse om sagen er behandlet efter de dagældende kompetenceregler, dvs. om afdelingslederen indtil udfærdigelsen af de nye regler var bemyndiget til at træffe afgørelse om overførsel efter straffuldbyrdelseslovens § 25, stk. 3, nr. 2.

I pkt. 2 i disciplinærstrafvejledningen er det udtrykkeligt anført at institutionens leder ved delegation af kompetencen til behandling af disciplinærsager ”bør indtages under behandlingen af sagen, hvis der i den konkrete sag er tvivl om, hvad der kan anses for bevist eller ikke bevist, eller om hvilke bestemmelser der kan anses for overtrådt...”. Det er videre anført at det ”forudsættes ..., at institutionens leder løbende fører tilsyn med behandlingen af disciplinærsager”.

Jeg beder om oplysning om hvilket tilsyn institutionens leder fører med disciplinærstrafområdet.

12. Opfølgning

Jeg beder om at fængslet sender de udtalelser mv. som jeg har bedt om, tilbage gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen som jeg ligeledes beder om en udtalelse.

13. Underretning

Denne rapport sendes til Statsfængslet ved Nr. Snede, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de indsatte i statsfængslet.

Lennart Frandsen
Inspektionschef